

Brandmännens praktiska färdighet – en självklarhet?

En studie genomförd vid Helsingborgs
Brandförsvär

Lovisa Hoff

Department of Fire Safety Engineering and Systems Safety
Lund University, Sweden

Brandteknik och Riskhantering
Lunds tekniska högskola
Lunds universitet

Report 5335, Lund 2010

Brandmännens praktiska färdighet – en självklarhet?

En studie genomförd vid Helsingborgs Brandförsvär

Lovisa Hoff

Lund 2010

Titel: Brandmännens praktiska färdighet – en självklarhet?

En studie genomförd vid Helsingborgs Brandförsvär

Title: Firefighter's practical skills – a certainty?

A study conducted at the Fire Dept. of Helsingborg, Sweden

Författare: Lovisa Hoff

Rapportnummer/Report number: 5335

ISSN: 1402-3504

ISRN: LUTVDG/TVBB-5335-SE

Antal sidor/Number of pages: 105

Keywords: Practical skills, SMO, fire rescue services, survey, education, introduction, recruitment

Sökord: Praktiska färdigheter, SMO, operativ räddningstjänst, enkät, utbildning, introduktion, rekrytering,

Språk/Language: Svenska/Swedish

Abstract

This study focused on whether or not firemen's practical skills have changed with today's education system. The aim of the study was to investigate if, how and why the practical skills have changed. In order to find this out two surveys were conducted with different target groups intended to people who work in the fire rescue service in Sweden. It is concluded that a majority of those who took part in the surveys consider that the firemen's practical skills has decreased.

Författaren ansvarar för innehållet i rapporten

© Copyright: Brandteknik och Riskhantering, Lunds tekniska högskola, Lunds universitet, Lund 2010

Brandteknik och Riskhantering

Lunds tekniska högskola

Lunds universitet

Box 118

221 00 Lund

Department of Fire Safety Engineering

and Systems Safety

Lund University

P.O. Box 118

SE-221 00 Lund

Sweden

Förord

Jag vill rikta mitt varmaste tack till följande personer som varit mig behjälpliga under arbetets gång:

Jonathan Sjöberg, Helsingborgs Brandförsvär

Robert Jönsson, Lunds Tekniska Högskola

Stefan Svensson, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Lars Wahlgren, Lunds Universitet

Sara Hoff, Statistiska centralbyrån

Helsingborgs Brandförsvär – Tack för ett spännande projekt och många roliga arbetsdagar!

Övrigt varmt tack till alla som givit sina kommentarer i ämnet – utan er hade det inte blivit något arbete! Det blev totalt 282 stycken enkätsvar och jag vill rikta lika många tack!

Sammanfattning

Syftet med detta arbete är att utreda om brandmännens praktiska färdigheter har förändrats sedan utbildningen Skydd Mot Olyckor (SMO) trädde i kraft. I detta arbete förklaras praktiska färdigheter som "hur väl man hanterar och är insatt i hur verktyg och redskap fungerar som ingår i brandmannayrket – t.ex. kedjesåg, klippverktyg, pumpar, motorkap med mera".

Vid Helsingborgs Brandförsvär där studien genomfördes, har det förekommit signaler (en så kallad magkänsla) vilka pekat på att brandmännens praktiska färdigheter har försämrats. Arbetet avsåg att utreda om detta bygger på en endast upplevd negativ situation eller om magkänslan motsvarar reell kritik. Målet var att kunna konkretisera bilden på nationell nivå. En del i detta var att utföra en enkätundersökning riktad till styrkeledare över hela landet.

Resultatet visar att majoriteten av de som återkopplat i frågan anser att den praktiska färdigheten hos brandmän har försämrats sedan SMO-utbildningen trädde i kraft. Över 85 % av de styrkeledare som besvarat enkäten anser att brandmännen behöver öva mer grundläggande gällande praktiska färdigheter i "stor" eller "mycket stor" omfattning. Endast 11 % av respondenterna i enkätundersökningen arbetar vid en räddningstjänst som har anpassat övningsverksamheten efter SMO-utbildningen i "stor" eller "mycket stor" omfattning.

Slutsats som kan dras är att magkänslan, som var anledningen till att detta arbete genomfördes, är ett nationellt symptom. Det är med andra ord flera räddningstjänster i landet som upplever att brandmännens praktiska färdigheter har försämrats. Denna uppfattning visar sig både på ledningsnivå och på styrkeledarnivå.

I rapporten presenteras åtgärdsförslag riktade till dels Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), dels till de kommunala räddningstjänsterna.

Summary

The purpose of this study is to investigate if the practical skills of firemen have changed since the education Skydd Mot Olyckor, SMO (eng. Protection Against Accidents, SMO) was introduced. In this study, the term "practical skills" is defined as "how competently one handles and understands the use and function of tools used in the fireman profession, e.g. chainsaw, cutting tools, pumps and cross cutters. "

The study was performed at Helsingborg's Brandförsvar, where indications have pointed to a decrease in the firemen's practical skills. This study intended to find out whether this was founded only on a perceived negative situation or if it corresponded to real criticism. The goal was to give a concrete form to this image on a national level. A part of this included a survey aimed at force leaders from all over the country.

The results show that of those who have taken the survey, a majority feels that the practical skills of firemen have decreased since the SMO-training came into force. More than 85 % of the responding force leaders are of the opinion that the firemen need a more thorough training of their practical skills to a "large" or "very large" extent. Only 11 % of the responding force leaders work at a rescue service that have adapted their training regime to the SMO training to a "large" or "very large" extent.

As a conclusion, the indications that were the reason for this study represent a national symptom. In other words, several of the rescue services in the country experience a decrease in the practical skills of firemen. This opinion was found both at management level as well as force leader level.

The study concludes with a set of suggestions for measures that should be taken are presented both for MSB and for the local rescue services.

Läsanvisningar

Beroende på vem läsaren är kan vissa kapitel vara av större intresse än andra. Nedan följer en läsanvisning som pekar på varje kapitels huvudinnehåll. De **fetmarkerade** kapitlen tar upp essensen i arbetet.

Kap 1 – Inledning. Ger kort beskrivning om framförallt syftet med detta arbete.

Kap 2 – Att utbilda sig till brandman förr och nu. Ger information om dagens utbildningssystem kontra hur det var tidigare. Trycker på skillnader mellan utbildningarna.

Kap 3 – Förundersökning. Åsikter och kommentarer från personer i ledningsbefattning.

Kap 4 – Att göra en enkätundersökning. Teoretiskt kapitel.

Kap 5 – Enkätundersökning styrkeledare. Teoretiskt kapitel angående svarshantering.

Kap 6 – Resultat av enkätundersökningen. Resultat samt kommentarer från respondenter.

Kap 7 – Diskussion och Slutsats.

Kap 8 – Åtgärdsförslag.

Kap 9 – Helsingborgs Brandförsvaret. Detta arbete är genomfört på uppdrag av Helsingborgs Brandförsvaret och en djupare analys av organisationen i Helsingborg genomförs i kapitel 9.

Kap 10 – Åtgärdsförslag riktade till Helsingborgs Brandförsvaret.

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Mål och syfte	1
1.3	Frågeställningar	1
1.4	Definitioner.....	2
1.5	Avgränsningar.....	2
1.6	Metod	2
2.	Brandmannautbildning förr och nu.....	3
2.1	Brandman Heltid (BmH)	3
2.2	Skydd Mot Olyckor (SMO)	3
2.2.1	Antagning till SMO.....	4
2.2.2	Praktisk examination	4
2.3	Skillnad nu och då.....	5
3.	Förundersökning - andra räddningstjänsters syn på situationen.....	7
3.1	Kommentarer från personer i ledningsbefattning	7
3.2	Sammanfattning av förundersökning.....	9
4.	Att göra en enkätundersökning.....	11
4.1	Teori.....	11
4.1.1	Terminologi.....	11
4.1.2	Felkällor i enkätundersökningen	13
4.1.3	Enkätutskick och svarsfrekvens	14
5.	Enkätundersökning styrkeledare.....	15
5.1	Validitet och reliabilitet.....	15
5.2	Svarsfrekvens.....	15
5.3	Bortfallsanalys	15
5.3.1	Externt bortfall	15
5.3.2	Internt bortfall	17
6.	Resultat av enkätundersökningen.....	19
6.1	Resultat från slutna frågor.....	19
6.2	Resultat från öppna frågor – Kommentarer från respondenter	27
7.	Diskussion.....	29
7.1	Magkänslan är ett nationellt symptom	29

7.2	”Skulden ligger inte hos oss”	30
7.3	Dagens övningar är för gårdagens utbildning	30
7.4	Brandmän behöver öva mer grundläggande – oavsett utbildningsbakgrund	30
7.5	Praktiskt test vid nyanställning av brandmän	31
7.6	Rekrytering av personer utan SMO-utbildning	31
7.7	SMO-utbildningen i linje med utvecklingen – men det nyttjas inte optimalt.....	31
7.8	MSB:s syn på brandmannarollen ej förankrad ute på räddningstjänsterna	32
7.9	Risk att svaren är mer känslobaserade än faktabaserade.....	33
8.	Åtgärdsförslag till MSB och Räddningstjänster i landet	35
8.1	Åtgärdsförslag till MSB	35
8.2	Åtgärdsförslag till Räddningstjänster i landet	35
9.	Helsingborgs Brandförsvaret	37
9.1	Allmänt	37
9.2	Rekrytering av nya brandmän vid Helsingborgs Brandförsvaret	37
9.3	Introduktionsutbildning vid Helsingborgs Brandförsvaret	38
9.4	Praktiska övningar vid Helsingborgs Brandförsvaret – en del av kvalitetssäkringssystemet ...	39
9.5	Kvalitetssäkringssystem – under uppbyggnad	40
10.	Åtgärdsförslag till Helsingborgs Brandförsvaret	41
10.1	Åtgärdsförslag gällande rekrytering	41
10.2	Åtgärdsförslag gällande introduktionsutbildningen.....	41
10.3	Åtgärdsförslag gällande praktiska övningar	42
10.4	Åtgärdsförslag gällande kvalitetssäkringssystem	42
11.	Referenser	43
	Bilaga 1 Schematisk bild över Dispositionen i arbetet	45
	Bilaga 2 Examinationsmall för praktisk examination vid SMO.....	46
	Bilaga 3 Förundersökning. Mail som skickades ut till kontaktpersoner.....	47
	Bilaga 4 Kommentarer som framkommit i förundersökningen	48
	Bilaga 5 Enkät till styrkeledare	50
	Bilaga 6 Resultat från enkätundersökningen i diagramformat	54
	Bilaga 7 Kommentarer från respondenterna – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig.....	60
	Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har <i>försämrats</i>	70
	Bilaga 9 Övriga kommentarer från respondenter vilka svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har <i>förbättrats/oförändrat/vet ej</i>	85

Bilaga 10 Kravprofil och testförfarande vid rekrytering av brandman vid Helsingborgs Brandförsva	88
Bilaga 11 Bedömningsunderlag för det praktiska testet vid Helsingborgs Brandförsva.....	90
Bilaga 12 Instruktion för praktiskt test vid Helsingborgs Brandförsva	91

1. Inledning

Hur praktiskt är brandmannayrket? Gå ut till en brandbil och öppna en lucka och se efter vad du hittar. I mitt fall var varje hyllplan, varje vrå belamrad med verktyg och andra praktiska redskap såsom lyftkuddar, brandslangar, gasmätare med mera. Bakom varje lucka jag tittade såg jag vilken oerhörd mängd av redskap som en brandman ska kunna hantera. I samma stund insåg jag vikten av att det avsätts tid och utrymme att öva och arbeta med utrustningen, dels i grundutbildning och dels i det dagliga arbetet i kommunen.

1.1 Bakgrund

Projektet genomförs på uppdrag av Helsingborgs Brandförsvär. Vid Helsingborgs Brandförsvär har frågan lyfts om brandmännens praktiska färdigheter har förändrats de senaste åren. Det upplevs, av vissa, att den praktiska färdigheten har försämrats och frågan är således *om*, varför och hur den har försämrats? Det råder en magkänsla om att dagens nyutexaminerade brandmän inte besitter samma praktiska färdigheter som brandmän med den äldre utbildningen i ryggen. Finns det någon realitet i dessa uppfattningar inom kåren? Är det i så fall en utbildningsfråga eller ligger problemet, och då även lösningen, inom räddningstjänsten? Hur ser det ut i resten av landet, hur tacklas denna upplevda problematik inom andra räddningstjänster? Existerar den? Dessa frågor är bakgrund till att detta arbete har genomförts.

1.2 Mål och syfte

Syftet med projektarbetet är att få en nationell bild över situationen av hur räddningstjänster runt om i landet upplever frågan om att brandmännens praktiska färdigheter har förändrats. Målet är att kunna konkretisera situationen.

Ett delmål i projektet är att utföra en enkätundersökning som riktas till styrkeledare runt om i landet. Anledningen till att lyfta upp styrkeledarnas åsikt i frågan är att dessa har den övergripande bilden av hur brandmannastyrkan arbetar, då styrkeledaren är brandmännens närmsta arbetsledare.

Ett delmål är att se över Helsingborgs Brandförsvärs egen organisation. Fokus riktas mot vad som kan göras inom den egna organisationen för att komma fram till lösningar. Tre block kommer att studeras närmare. Dessa är rekryteringen av brandmän, introduktionsutbildningen för nyanställda brandmän samt de praktiska övningarna som ges för brandmännen.

1.3 Frågeställningar

Ett flertal frågeställningar har belysts i projektarbetet.

- Vad är uppfattningen i övriga landet angående brandmäns praktiska färdigheter?
- Är det ett vedertaget problem att brandmännens praktiska färdigheter har förändrats?
- Om uppfattningen är att de praktiska färdigheterna har försämrats, finns det då möjlighet att förändra dagens rekryteringsprocess, introduktionsutbildningen som ges för nyanställda brandmän eller dagens praktiska övningar för att kunna säkerställa den praktiska färdigheten? (Fokus Helsingborg)

1.4 Definitioner

MSB använder definitionen av praktiska färdigheter vilken återfinns i *Bildning och Kunskap* (2002) s.33. Definition lyder:

En färdighet ”är ett mönster av motoriskt beteende utfört genom medveten ansträngning mot ett mål, som är väl känt av utföraren, även om det inte går att uttrycka i ord”

Dåvarande Räddningsverket förtydligar ”När praktisk kunskap är färdighet vet vi hur något ska göras. Vi har en känsla för hur någonting fungerar” (SRV, 1998, s.11).

I arbetets två undersökningar har praktiska färdigheter förklarats som ”hur väl man hanterar och är insatt i hur verktyg och redskap fungerar som ingår i brandmannayrket – t.ex. kedjesåg, klippverktyg, pumpar, motorkap med mera”.

1.5 Avgränsningar

Endast brandmannens *praktiska* färdigheter behandlas i rapporten.

Studien är genomförd vid Helsingborgs Brandförsvär. I kapitel 9 genomförs en djupare analys av organisationen i Helsingborg.

1.6 Metod

- Fastställande av problemformulering. Detta skedde genom samtal med flertalet anställda vid Helsingborgs Brandförsvär samt samtal med kontaktpersoner vid MSB. **Inläsning** av material som berör ämnet, såsom MSB:s hemsida, tidningarna Sirenen samt Tjugofyra7. Denna del avslutades med ett försök att konkretisera situationen.
- Övergripande studie av **utbildningen Brandman Heltid och dagens SMO-utbildning**. Detta moment syftar till få en helhetssyn över de båda utbildningarna och få en bild av situationen då och nu.
- Skapa en **nationell bild av situationen på ledningsnivå**. Detta erhålls genom kontakt med ett antal personer som är insatta i frågan samt informationssökning om vad som debatterats i ämnet. Personlig kommunikation erhöles med personer i (främst) ledningsbefattning vid räddningstjänster runt om i landet. Ett e-postmeddelande skickades ut till samtliga 21 län.
- Skapa en **nationell bild av situationen på styrkeledarnivå**, det vill säga brandmännens närmsta befäl. En enkät skickades ut till styrkeledare i hela landet. Besvarade enkäter utgjorde underlag för fortsatta studier i ämnet.
- **Resultat och tolkning** av enkätundersökningen
- Övergripande **diskussion** och slutsats om arbetet
- **Åtgärdsförslag på nationell nivå**, riktade dels till MSB, dels till kommunala räddningstjänster.
- Fokus på Helsingborgs Brandförsvär. Tre block studerades närmare:
 - **Rekryteringsprocessen** vid nyanställning av brandmän
 - **Introduktionsutbildningen** som ges för nyanställda brandmän
 - **Praktiska övningar** som ges för brandmän
- **Åtgärdsförslag på lokal nivå** riktade till Helsingborgs Brandförsvär

För schematisk bild över dispositionen, se bilaga 1.

2. Brandmannutbildning förr och nu

Det är ett faktum att SMO-utbildningen inneburit förändringar på många plan från hur det var tidigare. Nedan ges ett försök att kort beskriva de båda utbildningarna, för att sedan trycka på vissa punkter vilka är extra intressanta gällande brandmännens praktiska färdigheter.

2.1 Brandman Heltid (BmH)

Innan SMO-utbildningen introducerades rekryterades de som skulle bli brandmän direkt till brandstationen utan krav på någon formell utbildning inriktad mot räddningstjänst. Först skedde rekryteringen till brandstationen, sedan gavs en längre inkörningsperiod för att sedan skicka iväg de man ansåg lämpliga, till den då 15 veckor långa brandmannautbildningen Brandman Heltid (BmH) som gavs i Räddningsverkets (SRV) regi. Den person som provanställdes vid den lokala brandstationen var inte sällan rekommenderad av någon som redan arbetade där, på så sätt fick man in personer som man hade viss kännedom om. Om man hade ett praktiskt yrke sedan innan, såsom snickare, murare, anläggare eller mekaniker var det en stor fördel. Vanligt var att ha några års erfarenhet vid brandstationen innan BmH-utbildningen genomfördes. Således var de som skickades till utbildningen vana vid brandkårsmiljö och arbetsuppgifter inom brandmannayrket, dessutom hade de flesta arbetslivserfarenhet sedan tidigare och inte sällan från ett praktiskt yrke. Efter slutförd utbildning återvände de nyutexaminerade brandmännen tillbaka till sina lokala brandstationer för fortsatt arbete. Den 15 veckor långa utbildningen hade stort fokus på den operativa delen av brandmannens arbete. Det ska emellertid förtydligas att långt ifrån alla brandmän från den gamla skolan var hantverkare sedan innan.

Utbildningen Brandman Heltid, även kallad 15-veckorsutbildningen, innehöll två stora block; "Lilla olyckan" och "Stora olyckan". I blocket "Lilla Olyckan" genomfördes moment av mindre dignitet och komplexitet för att sedan utvecklas i blocket "Stora Olyckan". Många av de moment som ingick i utbildningen hade de studerande erfarenhet av sedan innan, om så i varierande grad, efter praktiktid vid brandstation.

2.2 Skydd Mot Olyckor (SMO)

Inför inrättandet av SMO-utbildningen tog SRV bland annat fram rapporten *Individens grundläggande baskompetens i framtiden* (2001). Rapporten ger tydliga exempel på skillnader mellan elever vid den gamla brandmannautbildningen kontra det som skulle bli SMO. Det går att läsa: "Vi får: Mer medvetna och krävande elever, Fler elever som kommer att sakna yrkeserfarenhet, Yngre elever totalt sett" (SRV, 2001, s.57). Rapporten drar även vissa slutsatser i frågan om typen av elever som kommer att läsa SMO: "Även om eleverna blir alltmer krävande kan de generellt komma att ha en mer begränsad, yrkesmässig erfarenhet än tidigare. Utbildningsinnehåll och metoder behöver därför successivt förändras för att möta nya krav" (SRV, 2001, s.57). SRV var med andra ord förberedda på att studenterna skulle skilja sig avsevärt från tidigare år.

2.2.1 Antagning till SMO

MSB sätter själva upp antagningskraven med viss hjälp från Verket för Högskoleservice. MSB ansvarar för antagningens utformning, men styrs av beslut av Regeringen (Regleringsbrev). Den förordning som ligger till grund för utformningen är Förordning (2003:477) om utbildning i skydd mot olyckor samt SRV:s föreskrifter där viss del är hämtat från Högskoleverket. Hur antagningen till SMO ska se ut är en "levande" fråga som diskuteras i en särskild grupp, vilka träffas med jämna mellanrum och diskuterar just detta ämne. Gruppen består av representanter från MSB samt små, medelstora och stora räddningstjänster. Just nu pågår en utvärdering om hela utbildningsverksamheten, där bland annat antagningsfrågan tas upp. Antagningsenheten är själva ansvariga och utvärderingen kommer att resultera i en rapport (L. Eriksson, personlig kommunikation, 12 juli, 2010).

År 2003 trädde det nuvarande utbildningssystemet i kraft. SMO-utbildningen är en tvåårig, eftergymnasial utbildning. För att kunna bli antagen skall sökande, förutom att inneha grundläggande och särskild behörighet, genomgå ett rullbandstest, vara simkunnig, inneha åtminstone B-körkort samt vara fullt frisk. Utbildningen är mycket populär vilket kan ses på antal sökande till utbildningen. Varje termin antas cirka 130 aspiranter, vilka placeras vid Revinge eller på Sandö där utbildningen bedrivs (MSB, 2010a). Utbildningen går även att läsa på distans.

Inför höstterminen 2010 hade rekordmånga sökt till utbildningen (MSB, 2010b). Den stora konkurrensen om platserna gör det svårare att komma in på utbildningen. Antagning sker i tre grupper; 60 % av platserna tillsätts av sökande med betyg (i betygsgruppen ingår också sökande med studieomdöme från folkhögskola), 30 % av platserna tillsätts av sökande som gjort högskoleprovet och 10 % av platserna tillsätts av sökande som har betyg inklusive arbetslivserfarenhet (MSB, 2010b). Statistik över antagning för skolan i Revinge, visar att lägsta antagningspoäng vid intaget våren 2010, var 16,28 avseende betyg och 1,3 för högskoleprovet. Som mest kan betyget vara 20,00 och högskoleprovet 2,0. Som kuriosa kan nämnas att motsvarande siffror för intaget höstterminen 2009 till brandingenjörsprogrammet i Lund var 18,5 respektive 1,4 (BIIF, 2010).

Ansvar för SMO ligger inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Då SMO är MSB:s ansvar och MSB i sig ligger under försvarsdepartementet, innebär det att SMO konkurrerar om samma pengar som det militära försvaret. De flesta av landets utbildningar, såsom grundskola, gymnasieskola samt universitet och högskola ligger under Utbildningsdepartementet.

2.2.2 Praktisk examination

Ett nytt system för praktiska examinationer ska inom snar framtid träda i kraft vid SMO. Syftet är framförallt att säkerställa att utbildningen inte skiljer sig åt mellan utbildningsorterna Revinge och Sandö. Projektet, gällande framtagandet av examinationerna, sker inom MSB:s verksamhet men kontinuerligt har kontakt hållits med räddningstjänsterna i Göteborg, Oskarshamn samt Helsingborg för att få deras syn på vad SMO-eleverna bör kunna när de är klara med utbildningen.

Projektgruppen vid MSB har försökt att hitta praktiska examinationer som speglar alla räddningstjänster i Sverige. I praktiken innebär detta att den studerande vid SMO varje termin ska klara ett antal examinationer. Flera av examinationerna görs på tid. Samtliga examinationer innehåller kursmål, syfte samt detaljerade instruktioner för både elev och examinator. Att tydliga instruktioner finns för examinatoren skall eliminera möjligheten att examinationen skiljer sig åt, oavsett vem som är ansvarig för den (C. Petersson, personlig kommunikation, 20 augusti, 2010). För generell mall se bilaga 2.

2.3 Skillnad nu och då

Dagens SMO-utbildning skiljer sig på många plan från utbildningen Brandman Heltid. Några punkter är värda att kommentera ytterligare, som kan ha påverkan gällande den praktiska färdigheten:

- **SMO-utbildningen är ingen entydig brandmannautbildning**

SMO-utbildningen är inte enbart en brandmannautbildning. Godkänd utbildning ger examen i säkerhets- och räddningsarbete. Efter genomförd utbildning finns möjlighet att arbeta som, förutom brandman, exempelvis brandskyddstekniker, brandskyddsansvarig, säkerhetssamordnare eller lärare inom risk- och säkerhetsområdet.

- **SMO-utbildningen är 65 veckor längre än BmH**

Att dagens utbildning är två år – vad innebär det i praktiken? De 65 ”extra” veckorna jämfört med den äldre utbildningen innebär självfallet att SMO innehåller moment som 15-veckorsutbildningen inte var i närheten av. Fokus har flyttats från det rent operativa till en helhetssyn med stor vikt vid det förebyggande arbetet.

- **Antagning till SMO-utbildningen kräver framförallt höga betyg**

Som nämnts ovan krävs det höga betyg för att komma in på SMO-utbildningen. Förutom bra betyg skall den sökande klara ett rullbandstest, vara simkunnig, vara fullt frisk samt inneha åtminstone B-körkort. Således tas stor hänsyn till teoretiska kunskaper, viss hänsyn till fysisk förmåga medan ingen hänsyn tas till praktiska färdigheter. Ingen form av lämplighetstest genomförs.

- **De praktiska momenten nu och då**

En jämförelse av kursplanerna mellan den gamla och nuvarande brandmannautbildningen, visade att i stort sett alla praktiska moment som gavs under 15-veckorsutbildningen ges även idag. Några moment, såsom att kunna handha viss ambulansmaterial, ingår dock ej. Detta innebär att på pappret skiljer sig inte de praktiska momenten åt mellan utbildningarna. Tidsåtgången för varje moment är dock ej känd.

- **SMO kostar – men inte för kommunen**

Förr när brandstationer skickade iväg brandmannaaspiranter till 15-veckorsutbildningen, bekostade kommunen först deras lärlingsperiod vid stationen men även deras brandmannautbildning. Idag bekostar eleven själv sin studietid, vanligen med studiemedel. En överslagsräkning ger att det kostar närmare 140 000 kronor för att utbilda sig till brandman idag (CSN, 2010).

För mer detaljerad information om SMO-utbildningen hänvisas till MSB:s webbsida:

<http://www.msb.se/sv/Utbildning--ovning/Utbildningsprogram/Skydd-mot-olyckor/>

3. Förundersökning - andra räddningstjänsters syn på situationen

För att gå vidare med frågan om brandmännens praktiska färdigheter, kontaktades samtliga 21 län i landet för att få en helhetsbild av situationen. Totalt återkopplade 20 län. Inom varje län kontaktades ett varierande antal räddningstjänster med syftet att svaren skulle representera räddningstjänster från norr till söder och från små till stora organisationer. Sammanlagt kontaktades 34 räddningstjänster, inräknat Helsingborg, av vilka 32 återkopplade i frågan. Förundersökningen syftade till att se hur situationen upplevs runt om i landet och hur den bemöts inom landets räddningstjänster.

Kontakt har främst hållits med personer i ledningsbefattning, såsom räddningschefer, brandingenjörer och chefer över operativa verksamheter. Samtliga svar har erhållits via e-post. I utgående mail till kontaktpersonerna beskrevs bakgrunden till arbetet (se rubrik 1.1) och resulterade i följande frågor:

- Vad är din tanke om detta?
- Hur upplever ni det inom er organisation?
- Har brandmännens praktiska färdigheter förändrats?
- Om ja - vad tror du att det beror på?
- Är det ett stort problem?

Maillet som skickades ut återfinns i bilaga 3.

3.1 Kommentarer från personer i ledningsbefattning

Svaren från de räddningstjänster som återkopplade, var i de flesta fall uttömmande och gav en bild av hur personen i fråga ansåg att deras organisation upplevde situationen. Namn och placeringssort över de tillfrågade kommer *ej* att publiceras i denna rapport, då det inte ska gå att härleda vem som skrivit vad. Det ska beaktas att den respons som givits i frågan är personliga reflektioner och ingen samsyn från den räddningstjänst där aktuell person arbetar. Således kan inte svaren tolkas som någon uttalad ståndpunkt, utan ska bara ses som en indikation på hur personer inom räddningstjänsten upplever situationen. Nedan ges några exempel som visar på divergensen i åsikter bland de som återkopplat i frågan. Fler svar återfinns i bilaga 4, dock är inte alla som svarat representerade.

- En räddningschef i västra Sverige ger sin syn på saken: "Personligen tror jag att 'magkänslan' är en myt som skapades när SMO-utbildningen skapades och som sedan blivit, eller är på väg att bli, en självuppfyllande profetia. Myndigheten (*MSB förf. anm.*) bör inte heller förändra utbildningen eller antagningskraven för att kompensera en kalkylerad möjlig brist hos de sökande."
- Räddningschefen från ett mindre förbund i Mellansverige skriver: "Ja, vi upplever att nyanställda som direkt kommer från skolan har sämre praktiska färdigheter än för 10 år sedan. Detta innebär i sin tur att vi måste satsa mer i våra utbildningsinsatser på dessa grupper. Det är ju faktiskt också så att vårt samhälle har blivit mer komplicerat inom alla områden."

- En enhetschef från ett län i den östra delen av landet skriver: "Jag måste hålla med om att de praktiska färdigheterna hos brandmän vi rekryterar idag generellt sätt har blivit något sämre. Ungdomar generellt är nog idag inte lika intresserade av att jobba praktiskt och skaffar sig därför inte dessa färdigheter i samma utsträckning som tidigare. Med andra ord tror jag det är ett resultat av att vårt samhälle har förändrats vilket naturligtvis påverkar våra ungdomar och blivande brandmän. Det har också medfört att vi idag ibland rekryterar brandmän utan SMO-utbildning men med en annan för arbetet viktig utbildning."
- En ställföreträdande räddningschef i västra Sverige uttrycker sin åsikt "Vi /.../ har uppfattningen (starkare än magkänslan) att de praktiska färdigheterna hos brandmännen har försämrats de senare åren. Vi upplever det som ett ganska stort problem. Speciellt för framtiden. Frågan bör ställas om produkten av SMO-utbildningen är den som räddningstjänsten och samhället behöver i sina operativa styrkor. Eller om utbildningen behöver anpassas efter behovet. Vi tycker att intagningen inte enbart skulle ske på betygen utan någon typ av lämplighetstest skulle göras innan antagningen till utbildningen. Jag tror att det är svårt att få till sig den praktiska färdigheten bara genom att anpassa övningarna på räddningstjänsten om man inte har någon praktiskt yrke med sig."
- En brandingenjör från ett län i Stockholmstrakten skriver: "Jag tror /.../ att man ibland kanske uppfattar det mindre bra handlaget som ett onödigt stort problem, beroende på att man inte vågar släppa bilden av brandmannen som en innebandyspelare, muskelbyggande, larmåkande robot. Kanske får man acceptera att morgondagens brandmän inte är lika snabba med skiftnyckeln, men att de istället är bättre på att fungera tillsammans med människor, mer öppna för fler typer av arbetsuppgifter och så vidare."

3.2 Sammanfattning av förundersökning

Det ska beaktas att de åsikter som redovisats ovan, samt återfinns i bilaga 4, är personliga reflektioner från de tillfrågade. Viktigt att belysa är att endast en del av Sveriges totala antal räddningstjänster har kommit till tals i frågan. Således är den bild som klargörs här, inte ett uttalat ställningstagande från ”räddningstjänst-Sverige”, utan får ses som ett axplock av de åsikter och funderingar som existerar. Det enda som säkert kan sägas är att meningarna går isär och utifrån inhämtat material går det att peka på följande punkter:

Två läger

Enkelt kan sägas att de tillfrågade kan kategoriseras i två läger. De som är av uppfattningen att brandmännens praktiska färdigheter har försämrats och de som inte alls upplever någon försämring.

Utveckling i stort

Flera kommentarer berör det faktum att samhället befinner sig i ständig utveckling, således blir även brandmannayrket påverkat. Röster höjs om att det helt enkelt ser annorlunda ut idag, det praktiska handlaget har snarare *förändrats*, än försämrats. Ungdomar som förr i tiden var bra på att meka med bilar motsvaras idag av ungdomar som är duktiga på datorer. Om räddningstjänsterna i landet har hunnit med att ställa om i takt med denna utveckling är en fråga som lyfts av flera respondenter.

Rekrytering

Åsikter som återkommer ett antal gånger berör dagens rekrytering av brandmän. Kritik riktas mot att det är för stort fokus på betygen för att komma in på SMO-utbildningen, vilket stänger ute ”praktiker”. Detta blir i slutändan ett problem när man ska rekrytera brandmän till sin brandstation. Som en insatsledare från Helsingborg uttalade sig i frågan: ”Antagningen till SMO har blivit snedvriden då det krävs mycket höga betyg för att komma in. Den mångfald som MSB ville uppnå i och med SMO, har misslyckats totalt när bara en grupp människor kan komma in på utbildningen - teoretiker”. Enligt förundersökningen framkom det att flera räddningstjänster funderar på, eller gjort slag i saken, att rekrytera folk med annan bakgrund än SMO.

Praktisk färdighet

Frågorna ställdes med syftet att behandla brandmännens praktiska färdighet. Gällande den praktiska färdigheten var samtliga överens om att den praktiska färdigheten har *förändrats*. Åsikter om detta representerade hela spannet, från kommentarer som ”det är helt i linje med utvecklingen” till åsikter som ”brandmannayrket är först och främst ett praktiskt yrke”.

Slutsats – ense om att vara ense

Det är svårt att ge en enhetlig bild av hur läget ser ut i landet. Frågan kan ses som ett diametralt dilemma – en grupp anser att brandmännens praktiska färdigheter har försämrats och ser det som ett problem, en annan grupp upplever inte något problem överhuvudtaget. Att flera av de som återkopplat upplever en viss problematik är skäl att gå vidare med frågan.

4. Att göra en enkätundersökning

Förundersökningen visade på en stor divergens bland respondenternas åsikter. Då de tillfrågade till allra största del innehar ledningsbefattning är det av intresse att se hur situationen upplevs närmare brandmännen. Syftet är att få en nationell bild av situationen och på så sätt komma fram till åtgärdsförslag som dels riktar sig till räddningstjänsterna i landet, dels till MSB. Enkäten som skickades ut återfinns i bilaga 5. Nedan beskrivs de olika stegen i framtagandet av enkäten.

4.1 Teori

En enkätundersökning kan se ut på många sätt. För att göra en bra enkät krävs fokus på framförallt tre områden; vilka frågor som ska ställas, vilka som ingår i målpopulationen och tolkning av deras svar. Enkäten gick ut till styrkeledare som arbetar inom en heltidsorganisation. Denna grupp har valts eftersom styrkeledare har den övergripande bilden av hur brandmännen arbetar, då styrkeledaren är brandmännens närmsta arbetsledare. Enkäten är anonym.

För att frågorna i enkäten ska spegla situationen utan att vara ledande, har externa personer fått påverka utformningen. MSB har bidragit med frågor och till enkätens utseende. Personer som utmärkte sig åt vartdera hållet i förundersökningen har kontaktats, för att fånga in deras huvudfrågor i ämnet. Statistiska centralbyrån har varit behjälplig i utformningen av själva frågorna. Frågorna är både av typen slutna och öppna frågor, med övervägande slutna frågor.

Enkäten har skickats ut via e-post till styrkeledarna. Samtliga adresser har angivits som ”hemlig kopia”, vilket medför att endast mottagarens egen e-postadress syns i mailet, det går inte att se uppgifter till övriga som mailet skickats till. Styrkeledarna sparade ner enkäten, svarade och skickade sedan tillbaka den ifyllda enkäten via e-post. För att säkerställa anonymitet separerades respektive mailadress från enkäten, så fort den skickats in. Det gick även att sända in enkäten brevledes. Enkäterna numrerades vartefter de kom in och svaren registrerades. Samtliga enkäter har sparats i såväl digitalt som utskrivet format. Svaren har behandlats konfidentiellt och en koppling mellan personuppgift och svar kan inte göras i efterhand. Endast författaren har haft (tillfällig) tillgång till nyckeln mellan personuppgift och svar.

4.1.1 Terminologi

Nedan presenteras varje delsteg i enkätundersökningen. Den terminologi som används förklaras.

Population

En population består av samtliga enheter som urvalet utgår ifrån (Bryman, 2002, s.101). I detta fall är populationen samtliga heltidsarbetande styrkeledare i landet. Uppskattningsvis ligger det totala antalet på 900- 1000 personer. Det är ett antagande av författaren byggt på att samtliga heltidsräddningstjänster, utom ett fåtal, finns representerade i undersökningen och således kan den totala siffran uppskattas.

Stickprov

Stickprovet avser den del av populationen som väljs ut för vidare undersökning (Bryman, 2002, s.101). I detta fall motsvarar stickprovet de styrkeledare som enkätundersökningen gått ut till, totalt 788 stycken.

Urval

Stickprovet väljs ut enligt någon form av urval (Bryman, 2002, s.101). Enkäten har skickats till samtliga styrkeledare vars kontaktuppgifter har gått att få fram, totalt 788 stycken. Uppgifterna är antingen hämtade ur Brandskyddskalendern 2010, via respektive räddningstjänsts hemsida eller via telefon/e-postkontakt med respektive räddningstjänst.

Öppna frågor

En öppen fråga ger möjlighet för den svarande att skriva egna kommentarer till frågan. Fördelar med öppna frågor är just detta – respondenterna kan svara med egna ord. Frågorna lämnar även utrymme för oförutsedda reaktioner och svar, som författaren inte kunnat föreställa sig i utformningen av frågorna. Den största nackdelen med öppna frågor är tidsåtgången. Tiden att fylla i enkäten blir längre och kräver mer av respondenterna, samt att arbetet med att tolka och sammanställa svaren blir mer omfattande från författarens sida (Bryman, 2002, s.158-159).

Slutna frågor

En sluten fråga har på förhand klara svarsalternativ. Fördelar med denna typ av frågor är dels att bearbetningen av svaren blir lättare, svaren kan enklare jämföras och de är lätta att besvara. Nackdelar med slutna frågor är att de inte ger utrymme för respondenternas spontanitet. Med andra ord kan vissa, för ämnet, intressanta svar inte täckas in. Det finns alltid en risk att ord eller begrepp uppfattas olika av respondenterna. Slutna frågor kan även irritera, om den svarande anser att inget svarsalternativ är rätt (Bryman, 2002, s.159-162).

Validitet och reliabilitet

Vid större enkätundersökningar används framförallt fyra metoder för att testa reliabiliteten för undersökningen. Dessa är Återtestning (samma individer testas två gånger), Halveringsmetoden (svaren delas slumpmässigt på hälften och jämförs), parallellmetoden (två olika undersökningar som mäter samma sak) samt kontrollfrågor (omformulerade frågor för att kunna jämföra svaren). Med validitet menas att man verkligen mäter det som är avsatt att mätas (Ejvegård, 2003).

Externt/Internt bortfall

Externt bortfall innebär de enkäter som skickats ut, men ej besvarats. Internt bortfall innebär då enstaka frågor i enkäten ej besvarats (Höst, Regnell & Runesson, 2006, s. 87).

Felkällor - allmänt

Fyra typer av felkällor kan uppstå vid en enkätundersökning. Urvalsfel uppstår när det är mycket osannolikt att urvalet är till fullo ett representativt urval. Samplingsrelaterade fel beror på otillräcklig urvalsram och att bortfallet är stort. Fel vid datainsamling är en direkt konsekvens av oklar frågeformulering. Fjärde felkällan är fel vid databearbetningen, som framförallt berör tolkning av svaren (Bryman, 2002, s.120-121)

4.1.2 Felkällor i enkätundersökningen

Nedan utreds de felkällor som uppstått i enkätundersökningen.

Urvalsfel

Till en början insamlades *samtliga* styrkeledares kontaktuppgifter, både till de som arbetar heltid och de som arbetar deltid. Strax därpå ändrades formuleringen och sökning förekom endast efter heltidsstyrkeledare. Det finns en risk att deltidare gömmer sig i utskicket, vilket med stor sannolikhet kommer innebära att svarsfrekvensen minskar. Detta då frågorna i enkäten riktar sig till styrkeledare som har erfarenhet av SMO-brandmän, vilket är väldigt ovanligt bland deltidsbrandmän (det finns en särskild utbildning för de som ska arbeta som deltidsbrandmän). Med stor sannolikhet kommer således inte styrkeledare över en deltidstyrka att besvara enkäten.

Det är inte helt säkert att enkäterna hamnar rätt i 100 % av fallen. Nedan punktats de främsta anledningarna varför.

- Personer kan ha slutat och har ej längre den befattning som enkäten avser
- Kontaktuppgifter har i vissa fall hämtats från aktuell räddningstjänsts hemsida där författaren skickat enkäten till dem som antagits vara styrkeledare (eller ha motsvarande befattning, till exempel styrkechef, förman, brandmästare, gruppchef)
- Styrkeledare är inte ett universellt begrepp. Vissa kontaktuppgifter har givits via personal i räddningstjänstens telefonväxel, där personalen inte vetat helt säkert vilken befattning som motsvarar styrkeledare (t.ex. styrkechef, förman, brandmästare, gruppchef)

Samplingsrelaterade fel:

Ett relativt stort antal av de e-postadresser som erhållits var ej korrekta. Detta innebar att stickprovet minskade i storlek, vilket i sig ökar risken för skevheter i resultaten (Bryman, 2002, s.148). Från början var urvalet över 800 personer, men med krånglande och felaktiga e-postadresser blev den slutgiltiga siffran 788 personer.

Enkäten skickades ut under perioden 2010-07-15 till 2010-07-27, vilket inföll under semestertid. Av detta skäl låg enkäten ute i flertalet veckor, så att semesterfirare hann komma tillbaka till sina arbeten och fylla i enkäten. Att det var semestertider har med största sannolikhet påverkat svarsfrekvensen negativt. Första påminnelsemaillet skickades den 4 augusti 2010. Den 25:e augusti började svaren att bearbetas. De enkätsvar som kom in efter detta datum ingick inte i resultatsammanställningen.

Enkäten var anonym, men den svarandes e-postadress visades när den denne skickade tillbaka enkäten. Detta faktum, att anonymiteten inte var till hundra procent fullgod, kan vara en orsak till att vissa inte besvarat enkäten vilket påverkat svarsfrekvensen negativt.

Storleken på bortfallet har stor inverkan på resultatet. En låg svarsfrekvens innebär att inga generella slutsatser kan dras om hela populationen. En låg svarsfrekvens innebär att endast de svarande kan studeras. Bryman ger följande fingervisning i *Samhällsvetenskapliga metoder* (2002) gällande andel besvarade enkäter:

Tabell 1 Betydelsen av andel besvarade enkäter (Bryman, 2002, s.148)

Över 85 procent	Utmärkt
70-85 procent	Bra
60-70 procent	Acceptabelt
50-60 procent	Knappt godkänt
Under 50 procent	Oacceptabelt

Fel vid datainsamling:

I det allra första utskicket (till 12 personer) blev det ett fel i enkäten, och en fråga(nr 19) tappade ett svarsalternativ. I övriga utskick var detta tillrättat.

I första svaret som inkom, dagen efter första utskicket, blev det uppenbart att två frågor kunde misstolkas, vilket verkade vara fallet med den första enkäten som inkom. I samtal med överordnad bestämdes det att ändra enkäten i just dessa två specifika frågor. Förändringen innebar ändring av ordföljd, samt en mer distinkt förklaring i fråga 7. I fråga 7 ändrades frågan från att gälla "de 5 senaste åren" till "sedan SMO-utbildningen trädde ikraft". I fråga 19 ändrades ordföljden och ordet "motsvarar" byttes ut till "vägs upp". Att ändra i en enkät som redan börjat skickats ut är självfallet en brist. Dock upplevdes detta vara nödvändigt, då feltolkning av frågorna skulle kunna äventyra resultatet, och därmed utgöra en ännu större brist.

4.1.3 Enkätutskick och svarsfrekvens

Enkäten gick ut till nästan samtliga heltidsorganisationer i Sverige. Nio stycken räddningstjänster har ej återkopplat med kontaktuppgifter till styrkeledare, trots flertalet påringningar.

Flertalet räddningstjänster har varit behjälpliga gällande att ta fram kontaktuppgifter till styrkeledare. I vissa fall har det inte framgått om det är en heltids- eller deltidsräddningstjänst, det är inte heller ovanligt med båda organisationer inom samma räddningstjänst. Detta kan göra att det återfinns deltidsräddningstjänster i utskicket nedan. Dock är det endast svar från heltidsorganisationer som kommer att analyseras vidare.

5. Enkätundersökning styrkeledare

Enkätsvaren behandlades i programmet Excel. På sätt kunde kopplingar mellan frågor göras relativt enkelt och hanteringen av den stora mängden data underlättades. Resultatet återges i diagramform. Andelen "bortfall" i samtliga diagram motsvarar det interna bortfallet i varje fråga.

5.1 Validitet och reliabilitet

Utformningen av enkäten innebär att en metod var att föredra för att mäta reliabiliteten – halveringsmetoden. Halveringsmetoden innebär att svaren delas upp slumpmässigt och att de två halvorna jämförs. Ju mindre svarsavvikelse, desto bättre reliabilitet. Resultatet av halveringsmetoden ger att reliabiliteten är god. Vid jämförelse skiljer svaren som mest med en handfull svar, som exempel har ena halvan 68 stycken ja-svar på fråga 17, den andra halvan har 73 stycken ja-svar. Sammanlagt användes halveringsmetoden för 4 utmärkande frågor. En validitetsprövning är svårare att genomföra än en reliabilitetsprövning. Om frågorna i enkäten verkligen efterfrågar det som söks, utreds närmare under rubrik 7 *Diskussion*.

5.2 Svarsfrekvens

Totalt inkom 282 svar. Detta motsvarar en svarsfrekvens på 36 procent. Enligt tabell 1 motsvarar detta ett "oacceptabelt" resultat i den meningen att inga generella slutsatser kan dras om *hela* populationen. Resultatet får således endast anknytas till den grupp som besvarat enkäten.

5.3 Bortfallsanalys

Den låga svarsfrekvensen utreds närmare genom att se till det externa bortfallet. Syftet är att se till rimliga förklaringar till det låga antalet svarande genom att göra en så kallad bortfallsanalys. De frågor i enkäten med störst bortfall utreds med en intern bortfallsanalys.

5.3.1 Externt bortfall

Svarsfrekvensen blev 36 %, vilket är en för låg siffra för att kunna uttala sig om populationen i stort. Orsakerna till den låga svarsfrekvensen kan vara många. Genom att göra en bortfallsanalys kan möjliga orsaker belysas. Syftet är att försöka få klarhet *vilka* som inte svarat och *varför* de inte svarat. Nedan listas de möjliga orsaker som kunnat identifieras av författaren.

Tekniska problem

Under en handfull dagar låg e-postklienten Outlook nere för användarna i Helsingborgs kommun. Detta innebar bland annat att mail inte gick att ta emot. De som försökt att maila ska ha nåtts av ett felmeddelande. Detta kan ha gjort att vissa gjort ett eller flera försök att skicka in enkäten, men gett upp när mailet inte kommit fram.

Aktivt val att inte svara

Ett antal styrkeledare har besvarat utgående mail och förklarat att de avstår från att besvara enkäten. Orsakerna har varit flera. Någon skrev att han ansåg att frågan vara mer komplex än vad enkäten speglade, någon annan menade att då han inte "åkte som ordinarie styrkeledare" ville han inte besvara enkäten. Några har svarat att de avstår från att besvara enkäten, utan att ange specifik orsak. Enkäten har gått ut till samtliga styrkeledare inom urvalet. Detta medför att mailet nått även de som av någon anledning inte "känner sig som styrkeledare". Tar man Helsingborg som exempel gick enkäten ut till 24 styrkeledare varav 18 svarade. De övriga uppgav skäl som "jag har nyligen påbörjat min tjänst", "jag har haft annan tjänst under en längre period" eller "jag har varit borta från

styrkeledartjänsten en längre tid”. Således kände sig en fjärdedel av de som enkäten gick ut till inte motsvara den styrkeledarroll som enkäten riktade sig till. Det är troligt att det ser ut på motsvarande sätt på andra håll i landet.

Semestertider

Enkäten skickades ut under semesterperiod. Detta kan ha påverkat svarsfrekvensen negativt då mailet blivit liggande, och när personen i fråga kommit tillbaka har mailet varit ett bland många och ej givits prioritet. Även påminnelsemailet skickades ut under sommaren och flera av mottagarna hade autosvar angående att de var på semester.

Svåra frågor

Några av styrkeledarna har kommit med kommentarer angående frågornas utformning i enkäten. Vissa har haft bekymmer att förstå frågorna fullt ut och tyckt det varit uppriktigt svårt att besvara enkäten. Att inte förstå frågorna har naturligtvis en negativ inverkan på svarsfrekvensen då man helt enkelt inte svarar på vissa frågor eller inte överhuvudtaget.

Bristande datorvana

Det har inkommit kommentarer angående styrkeledarnas, ibland bristande, datorvana. En brandman menade att vissa styrkeledare inte besvarade enkäten då de inte förstod sig på hur man skulle göra. Att de var tvungna att spara ner enkäten och sedan bifoga den som ett nytt dokument, var för krångligt menade han. Brandmannen tryckte på att flera av styrkeledarna inte är vana att arbeta med datorer, dels på grund av ålder, dels på grund av deras arbetsroll.

Svarshanteringen är inte anonym till 100 %

När en styrkeledare skickat tillbaka enkäten, har den anonyma enkäten skrivits ut och svaren registrerats utan någon koppling till vem som skickat in den. Dock finns en möjlighet att koppla svaren till person genom att föra notering över vilka som svarat och inte. För de som velat har enkäten kunnat skickas in postledes, och på så sätt är avsändaren helt anonym. Detta tillvägagångssätt kräver dock en större ansträngning, genom att först skriva ut enkäten, besvara den och sedan posta iväg den. Den ej fullgoda anonymiteten samt det större arbetet att posta iväg enkäten kan ha medfört att vissa avstått från att besvara enkäten.

Gemensamma nämnare

De enkätsvar som inkommit via mail går i de allra flesta fall att härleda från vilken räddningstjänst svaret kommer (vissa har skickat via sin privata mail). Genom att se till avsändaren kan varje räddningstjänsts svarsfrekvens registreras. Syftet är att se om räddningstjänster med mycket låg svarsfrekvens har några gemensamma nämnare, till exempel gällande räddningstjänstens storlek eller geografiskt läge. Svarsfrekvensen för varje räddningstjänst är inte helt korrekt, då vissa enkätsvar inkommit från privata mailadresser som inte går att härleda samt att vissa enkäter postats in anonymt. Med andra ord är den noterade svarsfrekvensen för varje räddningstjänst i underkant men ett ger ändå en bild av situationen. Det råder viss problematik att använda procentsatser gällande varje enskild räddningstjänsts svarsfrekvens, då ett enda enkätsvar i vissa fall innebär 50 % och i andra fall långt under 10 %. För att få någon följdriktighet är de räddningstjänster där *inga* svar inkommit via e-post aktuella för vidare utredning. Totalt handlar det om sju stycken. Till sex av dessa skickades enkäten ut till fyra eller fem stycken styrkeledare, i ett fall skickades enkäten ut till sju stycken styrkeledare. En reflektion som kan göras är att det inte handlar om några stora räddningstjänster vars svarsfrekvens är noll. Ett litet antal styrkeledare innebär en ”liten”

räddningstjänst. Siffrorna kan jämföras exempelvis med Helsingborg där 24 styrkeledare fick enkäten, eller för Räddningstjänsten Syd där motsvarande siffra var 44 stycken. Dock är det många små räddningstjänster (med cirka 4-8 styrkeledare) som har en acceptabel svarsfrekvens, så att storleken på räddningstjänsten skulle vara avgörande för svarsfrekvensen är inte aktuellt.

Gällande placeringsort för räddningstjänster med nollprocentig svarsfrekvens, är de utspridda över hela landet. Således kan ej någon "geografisk anledning" skönjas. Då ålder och antal år i yrket för styrkeledarna ej är känt i fallen där inga svar inkommit, kan ingen sådan utredning göras där hänsyn tas till dessa faktorer. Dock kan sägas, med tillgängligt svarsmaterial, att de svarande representerar ett mycket stort åldersspann.

Gällande storlek och geografi, har de räddningstjänster som inte svarat mycket gemensamt med de som *har* svarat – så ingen slutsats kan dras angående varför just dessa sju räddningstjänster uteblivit. Av de punkter som stolpats ovan kan tryckas extra på det få antalet styrkeledare vid de räddningstjänster som inte svarat. I fallen där enkäten gått ut till fyra stycken styrkeledare, hade ett enda svar inneburit att svarsfrekvensen gått från 0 % till 25 % procent. Med andra ord finns det möjlighet att de enkäter som ej går att härleda till någon avsändare, tillhör någon av de räddningstjänster som noterats med nollprocentig svarsfrekvens, vilket då är felaktigt.

5.3.2 Internt bortfall

I och med svarshandlingen av enkäterna blev det tydligt vilka frågor som vållat respondenterna mest bekymmer. Vissa frågor har ifrågasatts, och beroende på ståndpunkt, har kritiken varit riktad åt olika håll. Under denna rubrik, *Internt bortfall*, studeras de specifika frågor närmare som i någon utsträckning inte har besvarats av respondenterna. Det interna bortfallet beror på problem med frågekonstruktionen, så kallat fel vid datainsamling. För att se frågorna som behandlas nedan i sin helhet, se enkäten i bilaga 5.

Fråga 27

Den fråga som flest har missförstått är den sista frågan i enkäten, nummer 27, där den svarande ombeds att prioritera sex stycken arbetsmoment. Frågan i sig, är ett inslag från MSB:s sida, då de ville se hur styrkeledarna runt om landet ser på brandmannayrket. Här har många styrkeledare antagit att det handlar om att rangordna de olika momenten sinsemellan, vilket inte var syftet. Frågan ger att respondenten skall värdera varje moment 1-5, där 5 innebär maximal prioritet. Då momenten till antalet var sex, har många besvarat frågan genom att sätta ut siffran 1-5 och lämnat en ruta tom. Ett antal styrkeledare har ej besvarat frågan överhuvudtaget för att sedan kommentera att "en rangordning ej är möjlig att göra då samtliga moment anses lika viktiga" och ett något större antal har helt enkelt inte besvarat frågan eller lämnat någon kommentar.

Fråga 19

Fråga 19 är bidrag från Helsingborgs Brandförsvär. Syftet med frågan var att se om teoretiska kunskaper kan motsvara praktiska färdigheter, och i så fall vilka moment det handlar om. Tanken var att se om vissa praktiska färdigheter kunde "prioriteras ner" till förmån för teoretiska kunskaper. Förhoppningen var att de svarande skulle ge exempel på både teoretiska och praktiska moment, till exempel att hantering motorsåg kunde "kvittas" mot att man har goda teoretiska kunskaper. Ingen av de svarande har uppfattat frågan på detta sätt, och frågan är okommenterad i så gott som alla fall. Det står klart att frågeformuleringen inte varit optimal.

Fråga 8

Respondenten ombeds svara om/hur brandmännens praktiska färdigheter har förändrats sedan SMO-utbildningen trädde i kraft. För de som svarat försämrats efterfrågans konkreta exempel där den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig. Detta för att svart på vitt få vetskap om problem som uppstått. Genom att skriva ner exakta situationer så kan den omtalade magkänslan kläs i ord. Några av respondenterna har inte lämnat någon kommentar överhuvudtaget. De flesta har kommenterat i stil med "dålig verktygsvana" vilket i sig är inte av den precisa nivå som var önskvärt. Dock har en stor mängd kommentarer kommit in vilka studeras närmare under rubrik 7 *Kommentarer från respondenter*.

6. Resultat av enkätundersökningen

Nedan presenteras resultatet först avseende de slutna frågorna i enkäten, för att sedan i kapitel 6.2 visa på de kommentarer som inkommit i enkätundersökningen. Tolkning av resultatet sker i en slutgiltig diskussion under rubrik 7 *Diskussion*.

6.1 Resultat från slutna frågor

Nedan presenteras enkätresultatet för de frågor som författaren anser vara av största vikt. Varje stycke rubriksätts med frågan som gavs i enkäten eller ämnet som respektive del anbelangar. För de frågor som behandlas nedan men vilkas resultat ej återges i diagramform, återfinns dessa diagram i bilaga 6.

Generell information om respondenterna

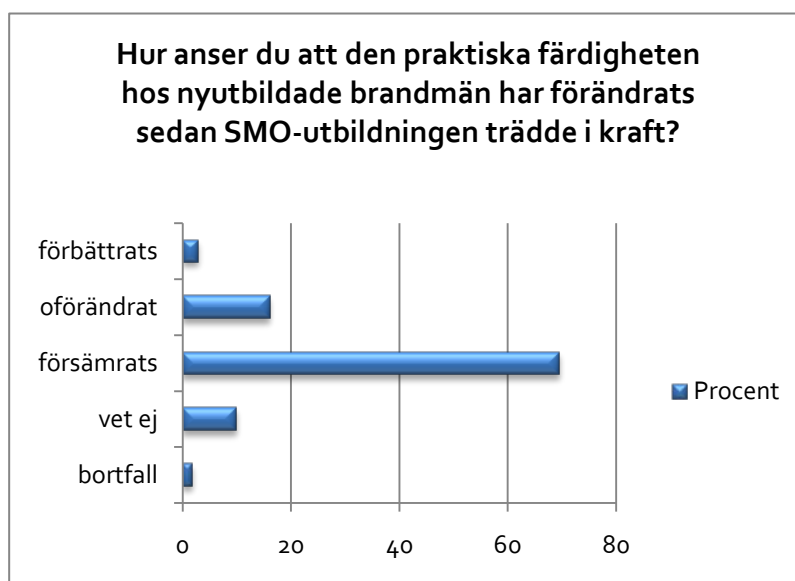
De första frågorna i enkäten syftade till att få en lägesbild av respondenternas arbetssituation. Beroende på ålder, antal år inom yrket, storlek på räddningstjänst med mera så kan svaren skilja sig åt. Enkätsvaren gav att styrkeledare som representeras i undersökningen i stor utsträckning var befäl över 4-6 brandmän, se bilaga 6 figur 6.1. För att få en uppfattning om de svarandes ålder och erfarenhet i yrket ombads styrkeledarna att ange antal år de arbetat som brandman och sedermera styrkeledare. Resultatet visade att de flesta styrkeledarna som deltagit i undersökningen har en gedigen bakgrund inom räddningstjänsten, i genomsnitt över 20 år, se bilaga 6 figur 6.2.

”Hur lång introduktionsutbildning för nyanställda brandmän har ni vid er räddningstjänst?”

Introduktionsutbildningen som ges för nyanställda brandmän varierar stort mellan räddningstjänsterna. Svaren varierade men den stora massan låg omkring två veckor, se bilaga 6 figur 6.3. Några styrkeledare uppgav introduktionsutbildningar som varade några dagar, medan andra uppgav över 10 veckors introduktion. Tydligt är att någon gemensam linje ute i landets räddningstjänster inte existerar.

”Hur anser du att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har förändrats sedan SMO-utbildningen trädde i kraft?”

Huvudfrågan med detta arbete är att ta reda på om och hur brandmännens praktiska färdigheter har förändrats sedan SMO-utbildningen trädde i kraft. Fråga 7 i enkäten behandlade just denna frågeställning. Mer än två tredjedelar ansåg att de praktiska färdigheterna har försämrats, se figur 1.

Figur 1 Resultat från enkätundersökning. Bortfall avser internt bortfall.

”Vilka är orsakerna till försämring av praktiska färdigheter?”

För att konkretisera situationen ombads de som svarat ”försämrats” att klargöra orsakerna till försämring. Fyra möjliga orsaker skulle bedömas i omfattningen ”inte alls” till ”i mycket stor omfattning”. Den första potentiella orsaken var *antagningen till SMO-utbildningen*, det vill säga de som kommer in på utbildningen och kraven för att komma in. Observera att endast de respondenter som svarat ”försämrats” angående färdigheterna, är underlag för utredning av orsaker till varför de praktiska färdigheterna har försämrats.

Figur 2 Resultat från enkätundersökning. Bortfall avser internt bortfall.

Av de fyra potentiella orsakerna som styrkeledarna ombads bedöma var denna punkt, *antagning till SMO*, den som kritiserades hårdast. Nära 80 % ansåg att *antagningen till SMO* var orsak till att praktiska färdigheter har försämrats i ”stor” eller ”mycket stor” omfattning.

Vidare belystes *själva SMO-utbildningen*, det vill säga upplägget och innehållet i utbildningen. Även här fick respondenterna besvara frågan genom att ange omfattningen till att de praktiska färdigheterna har försämrats. Resultatet gav att 48 % ansåg att *själva SMO-utbildningen* var orsak till försämring i ”stor” eller ”mycket stor omfattning”. 44 % ansåg omfattningen vara ”liten” eller ”någon”, se bilaga 6 figur 6.4.

Båda punkterna gällande SMO får kritik från respondenterna. Det kan vara av intresse att ställa dessa två frågor i förhållande till hur väl respondenterna känner till SMO-utbildningen. I fråga 10 i enkäten skulle den svarande bedöma i vilken omfattning denne känner till SMO-utbildningen. Resultatet återfinns i bilaga 6 figur 6.5, och ger att knappt 50 % känner till SMO-utbildningen i ”liten” eller ”någon” omfattning. Hälften av respondenterna känner till utbildningen i ”stor” eller ”mycket stor” omfattning.

Vidare ombads respondenterna att se över den egna organisationens inverkan på försämringen av praktiska färdigheter. Två moment skulle bedömas; introduktionsutbildningen för nyanställda brandmän och de praktiska övningarna som ges för brandmännen. Gällande introduktionsutbildningen fördelades svaren enligt figur 3.

Figur 3 Resultat från enkätundersökning. Bortfall avser internt bortfall.

Figur 3 ger att knappt 10 % ansåg att omfattningen var "stor" eller "mycket stor". Med andra ord ser respondenterna överlag inte introduktionsutbildningen som någon större orsak till att de praktiska färdigheterna har försämrats. Den sista potentiella orsaken som skulle värderas var de praktiska övningarna för brandmännen vid den lokala brandstationen. Strax över 10 % ansåg att de praktiska övningarna var orsak till försämring i "stor" eller "mycket stor" omfattning. Hälften av de svarande styrkeledarna ansåg att omfattningen var "liten", se bilaga 6 figur 6.6.

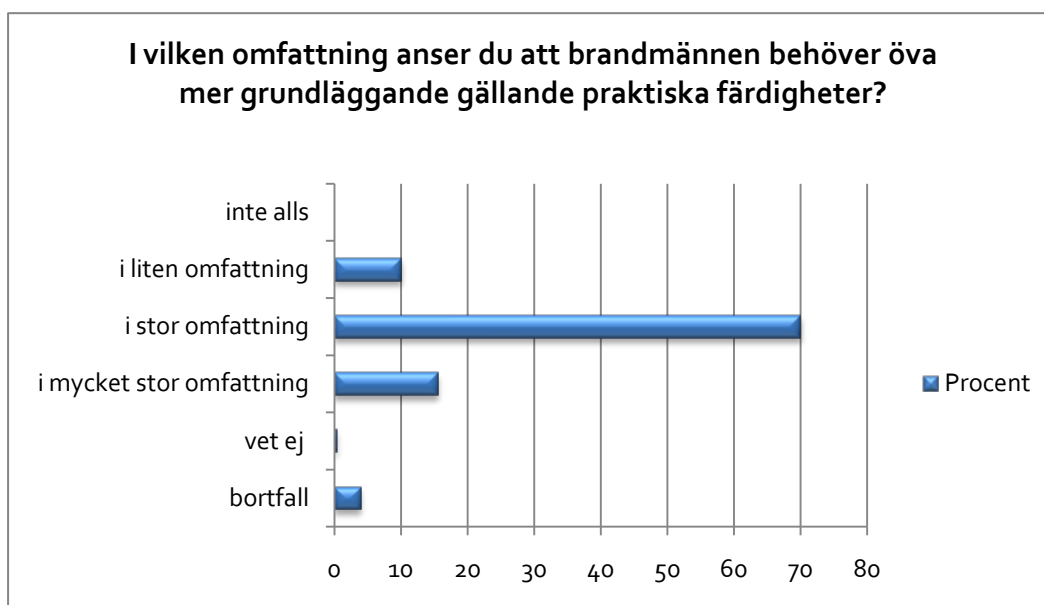
Av de fyra potentiella orsakerna till att brandmännens praktiska färdigheter har försämrats, fick de två moment vilka berörde SMO mer kritik än de två moment som berörde den egna organisationen.

"I vilken omfattning har ni vid er räddningstjänst anpassat ert övningssystem efter SMO-utbildningen?"

Av resultatet i frågan ovan går det att utläsa att respondenterna inte ser den största anledningen till försämring inom sin egen organisation utan problemen ligger utanför "deras eget" område. Gällande de praktiska övningarna är en intressant koppling hur räddningstjänsterna runt om i landet har anpassat sitt övningssystem efter SMO-utbildningen. Resultatet, se bilaga 6 figur 6.7, visar att 11 % av respondenterna har ett övningssystem som är anpassat i "stor" eller "mycket stor" omfattning efter SMO-utbildningen. Nära hälften svarade i "liten" omfattning. Strax över 30 % svarade "inte alls".

”I vilken omfattning anser du att brandmännen behöver öva mer grundläggande gällande praktiska färdigheter?”

I fråga 24 i enkäten ombads styrkeledarna att bedöma i vilken omfattning som brandmännen behöver öva mer grundläggande gällande praktiska färdigheter. En övervägande majoritet svarade ”i stor” eller ”i mycket stor omfattning”, se figur 4.

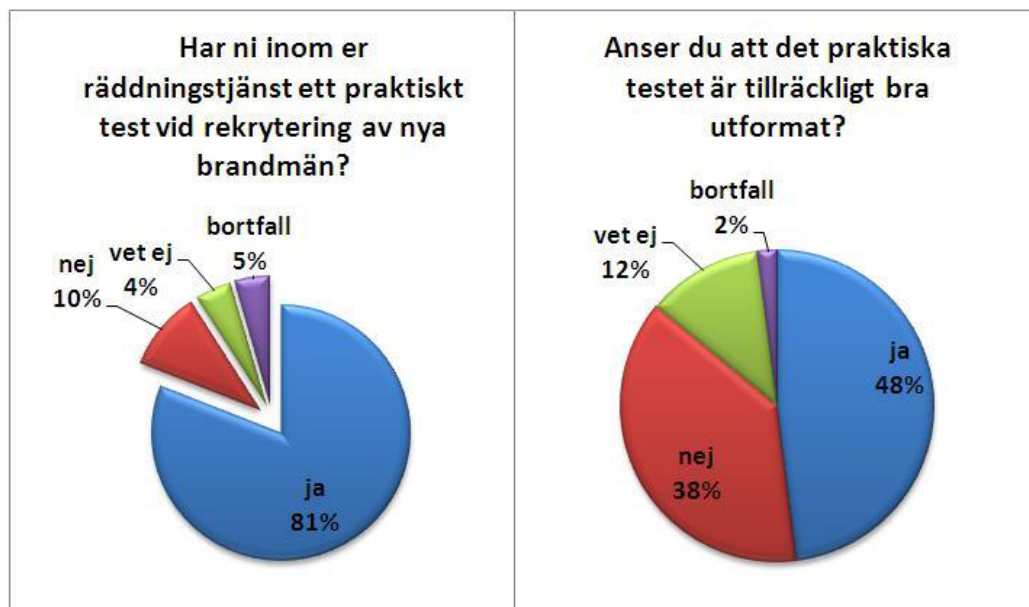
Figur 4 Resultat från enkätundersökning. Bortfall avser internt bortfall.

En frågeställning som dyker upp i samband med figur 4, är om resultatet skiljer sig mellan styrkor där både SMO- och BmH-brandmän arbetar eller där endast BmH-brandmän finns representerade.

Resultatet visar att uppfattningen om att behöva öva mer grundläggande gällande praktiska färdigheter, skiljer sig inte nämnvärt beroende på brandmännens utbildningsbakgrund. Oavsett styrkans sammansättning svarar cirka 80 % av styrkeledarna att brandmännen behöver öva mer grundläggande i ”stor” eller ”mycket stor” omfattning. Alternativet ”i mycket stor omfattning” är något mer representerat i fallet med blandade styrkor. Resultat återges i diagramform se bilaga 6, figur 6.8 och 6.9.

”Har ni inom er räddningstjänst ett praktiskt test vid rekrytering av nya brandmän?”

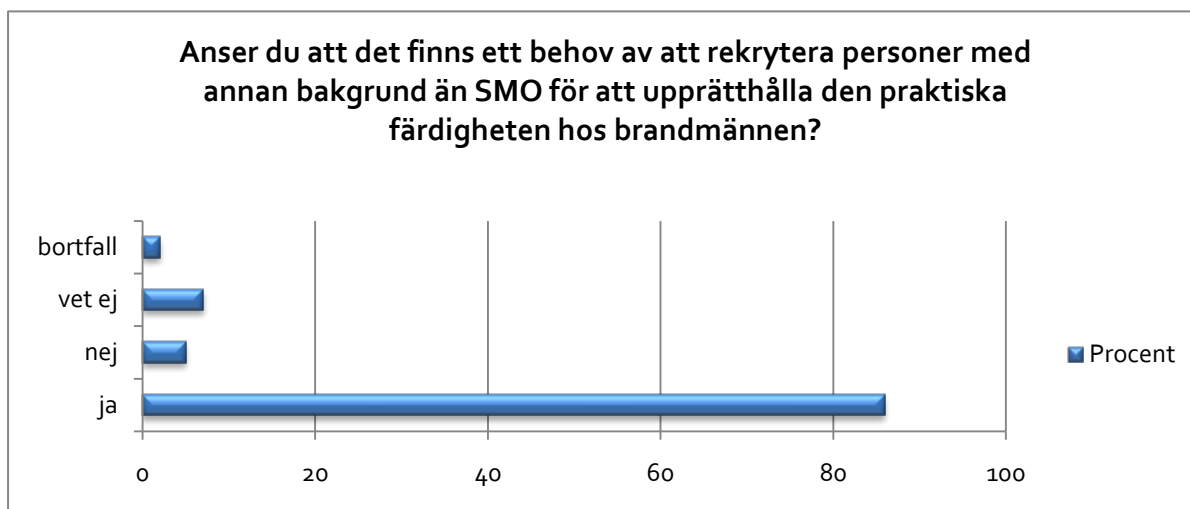
Ett försök att säkerställa den praktiska färdigheten hos brandmän, är att ha ett praktiskt test vid nyanställning. Respondenterna fick svara på om ett sådant test finns och i vilken mån de ansåg att testet var fullgott. En stor majoritet, 81 procent, av de tillfrågade svarade att praktiskt test finns, men knappt hälften ansåg att testet var tillräckligt bra utformat, se figur 5.

Figur 6 Resultat från enkätundersökning. Bortfall avser internt bortfall.

”Anser du att det finns ett behov av att rekrytera personer med annan bakgrund än SMO för att upprätthålla den praktiska färdigheten hos brandmännen?”

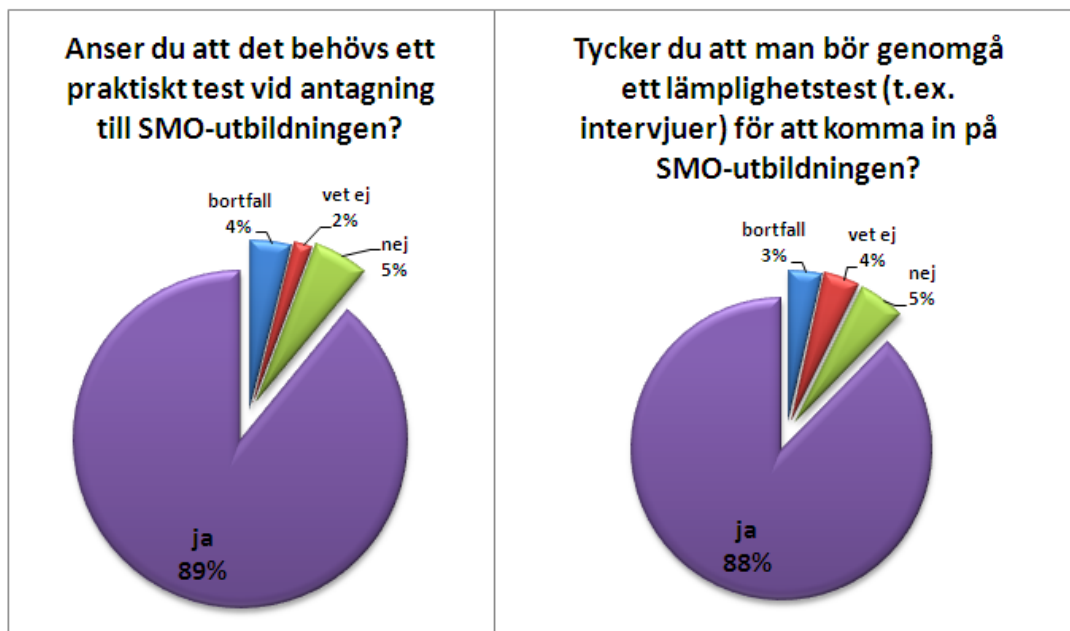
I dag är SMO den enda utbildningen som ges för brandmän (vilka ska arbeta inom en heltidsorganisation) och av denna anledning kommer de som antas till SMO senare att bli rekryteringsbasen vid nyanställning av brandmän. För de respondenter som svarat att de praktiska färdigheterna har försämrats, ställdes frågan om ”Anser du att det finns ett behov av att rekrytera personer med annan bakgrund än SMO för att upprätthålla den praktiska färdigheten hos brandmännen?”, se figur 6. Över 80 % ansåg att de som kommer från SMO inte utgör en tillräcklig rekryteringsbas.

Figur 5 Resultat från enkätundersökning. Bortfall avser internt bortfall.

”Anser du att det behövs ett praktiskt test/ lämplighetstest vid antagning till SMO-utbildningen?”

Enkäten behandlade två frågor gällande antagningen till SMO, om respondenterna såg någon mening med att ha ett praktiskt test och/eller ett lämplighetstest vid antagningen till utbildningen. Svaren fördelades enligt figur 7.

Figur 7 Resultat från enkätundersökning. Bortfall avser internt bortfall.

Nästan 90 procent av respondenterna anser att antagningen till SMO-utbildningen bör föregås av ett praktiskt test och ett lämplighetstest.

”Hur viktigt är det att alla brandmän i styrkan har likvärdig praktisk färdighet?”

Hela detta arbete är ett försök att se över brandmännens praktiska färdigheter. En fråga som bör beaktas är *hur* viktigt är det att alla brandmän i styrkan har likvärdiga praktiska färdigheter.

Styrkeledarna fick besvara hur viktigt de anser det är att alla i styrkan har likvärdig färdighet, se figur 8.

Figur 8 Resultat från enkätundersökning. Bortfall avser internt bortfall.

Sammanlagt 81 % av de styrkeledare som besvarat frågan anser att det är ”ganska viktigt” eller ”mycket viktigt” med likvärdiga praktiska färdigheter inom styrkan. Det kan kännas naturligt att en liten styrka kräver en mer jämn kompetensnivå än i en större styrka, där det kan finnas fler händer som kan hjälpa till när det gäller. För att se om denna uppfattning stämmer överens med verkligheten, sammanställdes de svar inom kategorin ”mycket viktigt med likvärdig praktisk färdighet” efter antal personer som ingår i styrkan. Resultatet ger att styrkans storlek ej är avgörande för hur viktigt man anser det vara med likvärdig praktisk färdighet, se bilaga 6 figur 6.10. En observation kan göras – ingen styrkeledare med en styrka på 10 man (högsta antalet) anser att det är ”mycket viktigt” med likvärdig praktisk färdighet bland brandmännen, samtidigt som styrkor med 9 man är överrepresenterade i svaret ”mycket viktigt” jämfört med den totala fördelningen av styrkor. Således går det inte att säga att en liten styrka uttrycker ett större behov av att alla brandmän i arbetsgruppen ska ha likvärdig praktisk färdighet.

”Kräver brandmannarollen mer eller mindre praktisk färdighet/teoretisk kunskap idag än för 10 år sedan?”

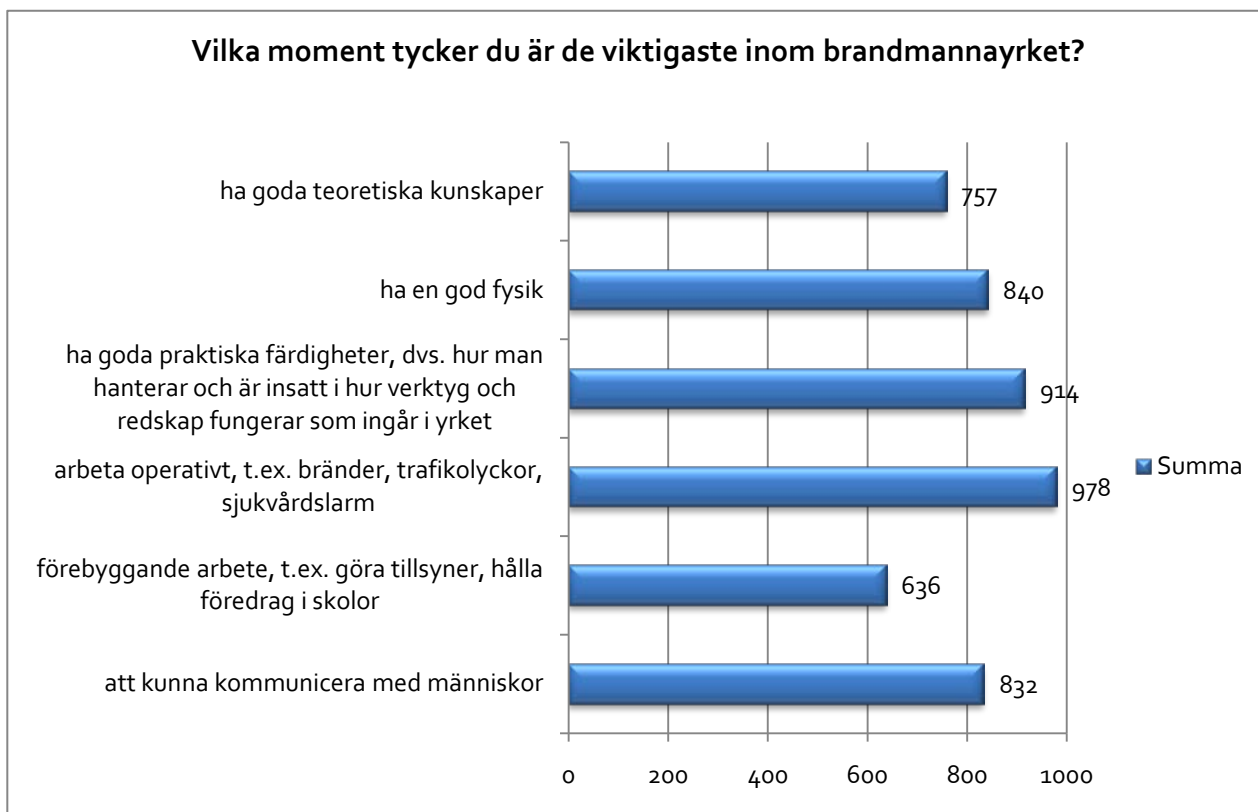
Gällande förhållandet praktik – teori ombads styrkeledarna att besvara hur brandmannarollen har utvecklats de 10 senaste åren. Styrkeledarna fick ange i vilken omfattning som brandmannayrket har förändrats inom områdena ”praktik” och ”teori”. Av resultatet går att utläsa att brandmannarollen kräver mer teoretisk kunskap idag än motsvarande grad av praktiska färdigheter. Sammanlagt 43 % av de svarande anser att det krävs ”något mer” eller ”mycket mer” praktiska färdigheter idag jämfört med för 10 år sedan. Motsvarande siffra för teoretiska kunskaper är 76,5 %. Nästan hälften av respondenterna anser att den praktiska färdigheten ligger på samma nivå idag som för 10 år sedan. En knapp femtedel av styrkeledarna anser att de teoretiska kunskaperna ligger på samma nivå idag som för 10 år sedan. För resultat i diagramform se bilaga 6, figur 6.11 och 6.12.

”Tar man vara på SMO-brandmännens teoretiska kunskaper inom din räddningstjänst?”

Resultatet i frågan ovan visar på att det krävs en högre nivå av teoretisk kunskap inom brandmannarollen idag än för 10 år sedan. SMO-utbildningen har större fokus på det teoretiska och det förbyggande än vad den äldre brandmannautbildningen hade. Styrkeledarna fick besvara om man tar till vara på SMO-brandmännens teoretiska kunskaper vid den räddningstjänst de arbetar vid. Av de som besvarade frågan svarade 50 % ”ja”, 34 % svarade ”nej”, se bilaga 6 figur 6.13.

”Vilka moment tycker du är de viktigaste inom brandmannayrket?”

I kontakt med MSB önskade kontaktpersoner att enkäten skulle spegla hur styrkeledarna ser på brandmannens arbetsroll. Syftet var att få reda på om fokus fortfarande ligger på det rent operativa, vilket har varit fallet, eller har fokus flyttats utanför insatsen? Den sista frågan i enkäten syftade till att styrkeledarna skulle värdera sex olika arbetsmoment genom att värdera dessa med en siffra mellan 1-5, där 5 motsvarade maximal prioritet. Det var ingen rangordning momenten emellan, ansågs varje moment lika viktigt sattes samma siffra framför samtliga moment. Resultatet återges i figur 9, där summan för varje moment presenteras.

Figur 9 Resultat från enkätundersökning. Bortfall avser internt bortfall.

Två moment skiljer sig markant från övriga - det som fått flest ”poäng” och det med lägst summa. Att *arbeta operativt* är ohotat som det mest prioriterade arbetsmoment. Med andra ord ansåg respondenterna att det operativa arbetet var det viktigaste av de moment som togs upp. Flera av momenten ligger relativt nära varandra när de summerats och ligger inom ett spann. Momentet gällande förebyggande arbete ansågs ha lägst prioritet och summan är noterbart lägre än för övriga moment.

6.2 Resultat från öppna frågor – Kommentarer från respondenter

De öppna frågorna i enkäten samt utrymmet för fria åsikter i slutet av enkäten gav en stor mängd kommentarer från styrkeledarna. Nedan följer ett referat av de kommentarer som återkommit flest antal gånger. Kommentarer delades in i tre kategorier; de som svarat att brandmännens praktiska färdigheter har försämrats och när den praktiska färdigheten inte har varit tillräcklig, övriga kommentarer från de som svarat att brandmännens praktiska färdigheter har försämrats samt övriga kommentarer från de som *inte* svarat att brandmännens praktiska färdigheter har försämrats (det vill säga svarsalternativen förbättrats, oförändrat eller vet ej). Samtliga kommentarer återges i bilaga, se specifik bilaga för uppdelningen nedan.

Brandmännens praktiska färdigheter har försämrats – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig

De styrkeledare som ansåg att brandmännens praktiska färdigheter har försämrats, ombads att kommentera fråga 8, där syftet var att ge konkreta exempel på situationer där brandmännens praktiska färdigheter inte varit tillräckliga. De allra flesta konstaterar och uttrycker sig i stil med "sämre handlag med verktyg, svårt att tänka flexibelt och komma på praktiska lösningar, allmän hantering av verktyg och maskiner" vilket *inte* är vidare specifikt. Dock har flera respondenter försökt att bena ner problemet till små beståndsdelar och moment tas upp där den praktiska färdigheten inte har varit tillräcklig. Nedan listas de moment som återkommit flest gånger. Samtliga kommentarer, och mer ingående, återfinns i bilaga 7.

- 1) **Håltagning**, exempel: "beordrade en SMO-elev att ta hål i tak, och fick till svar att det hade de inte lärt sig på skolan", "istället för att göra håltagning mellan takstolarna har man sågat sönder takstolen med rasrisk som följd".
- 2) **Losstagning**, exempel: "handhavande med hydraulverktyg"
- 3) **Motorsåg/motorkap**, exempel: "kan ej hantera eller felsöka denna typ av verktyg", "motorsågskedja felvänd"
- 4) **Motorsprutor**, exempel: "kan ej felsöka", "kan inte ens höra på en motorsprutas motorljud om den går rent eller tar upp vatten"
- 5) **Dörrforcering**, exempel: "bryter på trädörr med start nerifrån dörrkant och gör späntved av dörren innan den går upp"

Brandmännens praktiska färdigheter har försämrats - övriga kommentarer

Enkäten lämnade utrymme för övriga kommentarer som berör ämnet. Här studeras övriga kommentarer som kommit från styrkeledare som besvarat att de praktiska färdigheterna har försämrats. Samtliga övriga kommentarer från denna grupp återfinns i bilaga 8.

- "Jag vet att MSB själva börjar inse att det måste bli en förändring för att det ska bli bra igen. Det är inte alltid 'rätt' brandmän som kommer ut från SMO. Det är en orättvis intagning där betyg är den prioriterade intagningsmetoden. Även taskigt att låta de som läser SMO tro att de kommer att få en anställning som brandman på någon räddningstjänst i landet, bara de klarat utbildningen."
- "Jag tror att räddningstjänsten förväntade sig en färdig brandman/förebyggare från SMO, så är det inte. Efter introduktion och en 'lärlingstid' på ca ett år så fungerar SMO-utbildade brandmän lika bra som alla andra, och så har det fungerat innan SMO också."

- ”En mix av praktiska och teoretiska kunskaper fungerar nog bäst. Vi har tappat lite av dom praktiska färdigheterna med SMO utbildningen. Det fungerar nog till en viss gräns, sen får man nog börja tänka om. Tycker nog att dom praktiska färdigheterna är en större tillgång än dom teoretiska i vårt jobb.”

Brandmännens praktiska färdigheter har förbättrats/oförändrat/vet ej – övriga kommentarer

Enkäten lämnade utrymme för övriga kommentarer som berör ämnet. Här studeras de övriga kommentarer som kommit från styrkeledare som besvarat att de praktiska färdigheterna har förbättrats/oförändrat/vet ej (samtliga svarsalternativ förutom ”försämrats”). Samtliga ”övriga kommentarer” från denna grupp respondenter återfinns i bilaga 9.

- ”Min syn är positiv på de som kommer från SMO utbildningen, vi på vår kår har haft tur och hittat rätt personer som passar in hos oss. Men jag tror att räddningstjänsterna ska vara mer involverad i antagningen till SMO. Att den sökande börjar som vikarie och att rä,tj får rekommendera personen till utbildningen och inte bara tittar på betyget. På så sätt verkligen hitta de personer som är lämpliga.”
- ”Jag tycker att de söker SMO skall informeras om vilka krav kårerna har på dem t.ex. angående fysik och praktiska färdigheter, om man sedan ska söka jobb som brandman. Vidare borde det likt polisen vara ett lämplighetstest innan man kommer in på utbildningen, kunskap och fysik kan man träna upp men ens personlighet är svårt att ändra på.”
- ”Jag önskar att det vore mer praktisk utbildning i handhavande av verktyg i SMO-utb.”
- ”Om det är så att det finns en arbetsmarknad för SMO-utbildade utanför den kommunala räddningstjänsten så tycker jag inte att praktiska tester och alltför omfattande fystester ska finnas som krav för att komma in på SMO utb.”

7. Diskussion

De kommentarer som ges nedan är *författarens egna tolkningar och slutsatser*. En subjektiv tolkning, eller en ren feltolkning, är ett så kallat fel vid databearbetningen som utgör den fjärde felkällan. Diskussionen berör de frågor som författaren vill belysa ytterligare.

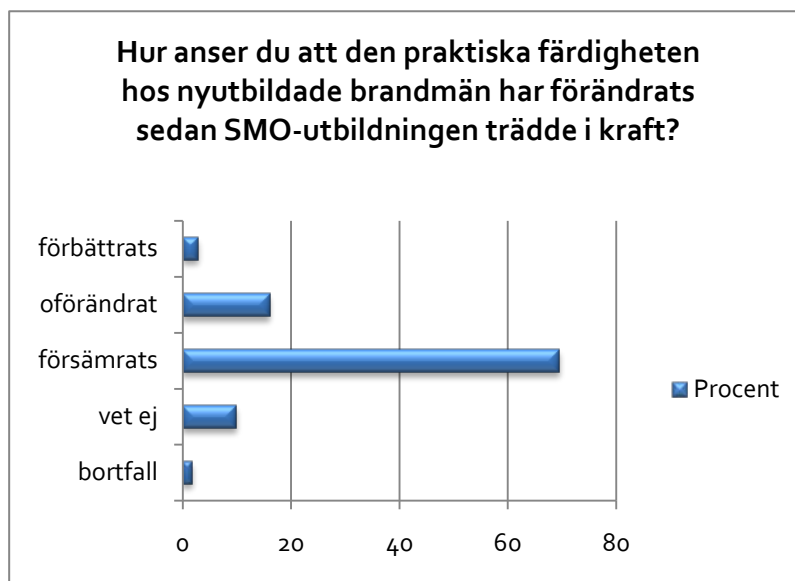
7.1 Magkänslan är ett nationellt symptom

Huvudsyftet med enkätundersökningen var att ta reda på den allmänna uppfattningen hos styrkeledare i landet angående brandmännens praktiska färdigheter. Av respondenterna ansåg 70 % att den praktiska färdigheten har försämrats. Detta är en mycket hög andel som bör bemötas på flera plan. Figur 10 visar att över två tredjedelar anser att den praktiska färdigheten har försämrats och är en fråga att bita i både för de enskilda räddningstjänsterna men även för MSB. Hur kan man komma till rätta med detta missnöje?

Grundar sig alla 70 % i faktiska fall eller finns det ett djupare missnöje som kanaliseras genom denna fråga? Frågan kan belysas från vidare perspektiv för att utreda hur reell är denna siffra verkligen är. Av totalt 70 % som svarat "försämrats", består styrkan av endast BmH-brandmän i knappt 12 procent av fallen. En styrka som endast består av BmH-brandmän – vad har styrkeledaren för erfarenhet av SMO-brandmän då egentligen?

Är det ett resultat av

känslomässiga åsikter eller har styrkeledaren stött på SMO-utbildade, och sett att de praktiska färdigheterna har försämrats? Förundersökningen visade också på ett visst missnöje över situationen, dock var andelen positiva större än i enkätundersökningen. Förundersökningen gav att en del räddningstjänster verkade uppleva problem i linje med styrkeledarnas åsikter, medan andra organisationer inte upplevde något problem överhuvudtaget. Varför är styrkeledarna mer negativa än sina överordnade? Att visst motstånd uppstår i samband med förändring är inget nytt, kan det handla om det? Likväl kan svaren te sig olika då styrkeledarna har en bättre övergripande bild av hur brandmännen arbetar än personer i ledningsbefattning. Det kan till och med anses konstigt att en räddningschef har uttömmande åsikter om brandmännens praktiska färdigheter – hur kan man som räddningschef ha bestämd vetskap om det?

Figur 10 Resultat från enkätundersökning. (samma figur som figur 1 ovan)

7.2 "Skulden ligger inte hos oss"

De styrkeledare som svarat att de praktiska färdigheterna har försämrats ombads bedöma fyra olika moment och deras inverkan på försämringen. De två momenten vilka berör SMO-utbildningen fick mest kritik. De två moment som berör den egna organisationen (introduktionsutbildning samt praktiska övningar) ansågs inte ha någon större inverkan på att de praktiska färdigheterna har försämrats. Den hårda kritiken mot SMO, gällande antagning och upplägg, är intressant att ställa i förhållande till med hur mycket respondenterna känner till SMO-utbildningen. Resultatet visar att hälften av respondenterna kände till utbildningen i "någon" eller "liten" omfattning. Kanske borde andelen som kände till utbildningen i "stor" och "mycket stor" omfattning ha varit något mer representerad för att all kritik som riktats mot SMO-utbildningen ska ha reell grund.

7.3 Dagens övningar är för gårdagens utbildning

Få styrkeledare ansåg sitt eget övningssystem som orsak till att de praktiska färdigheterna har försämrats – detta samtidigt som endast 11 % angivit att de anpassat sitt övningssystem efter SMO-utbildningen i "stor" eller "mycket stor" omfattning. Dagens övningar uppfattas vara formade för gårdagens utbildning. Att inte en större andel har anpassat sitt övningssystem efter dagens brandmannautbildning är värt att ifrågasätta. Om inte SMO-brandmännens praktiska kunskaper bemöts, hur ska de då kunna nå upp till den önskvärda nivån gällande praktiska färdigheter? Om en större inblick fanns i vilka praktiska moment som ges vid SMO-utbildningen, skulle övningssystemet inom räddningstjänsterna kunna anpassas för att komplettera SMO på bästa sätt. SMO är i dagsläget den enda brandmannautbildningen för heltidsbrandmän i landet, och det vore naturligt att bemöta den på bästa sätt. Det går inte att komma ifrån att de som läser till att bli brandmän idag skiljer sig på flera plan från hur det var förr. Idag kommer många direkt från gymnasiet och har ringa eller ingen arbetslivserfarenhet. Detta är ett faktum. Dock är det med detta inte säkert att det gamla utbildningssystemet gav bättre praktiska färdigheter, utan var något som många av brandmännen hade med sig sedan innan.

7.4 Brandmän behöver öva mer grundläggande – oavsett utbildningsbakgrund

Att styrkeledarna generellt inte var mer kritiska mot sitt eget övningssystem blir motsägelsefullt när en betydande majoritet anser att brandmännen behöver öva mer grundläggande gällande praktiska färdigheter. Enkätsvaren ger att övningssystemet inte i någon större utsträckning anpassats efter SMO-utbildningen samtidigt som många anser att det finns ett stort behov av övning i grundläggande praktiska färdigheter. Om räddningstjänstens övningssystem görs om för att passa SMO-utbildningen, genom att till exempel öva mer grundläggande då många saknar erfarenhet av ett praktiskt yrke, så kanske den önskvärda nivån gällande praktiska färdigheter åtminstone kan närmas. En vägvisare kan vara respondenternas kommentarer om moment där de praktiska färdigheterna inte varit tillräckliga; håltagning och körning med motorsåg är två exempel.

Utifrån enkätresultatet konstateras att brandmännens praktiska färdigheter har försämrats sedan SMO-utbildningen trädde i kraft. Behovet av att öva mer grundläggande borde därför vara olika beroende på om SMO-brandmän ingår i styrkan eller inte. Resultatet visar dock annorlunda – oavsett brandmännens utbildningsbakgrund finns ett stort behov av att öva mer grundläggande.

7.5 Praktiskt test vid nyanställning av brandmän

I enkätundersökningen uppgav 81 % att det förekommer ett praktiskt test vid nyanställning av brandmän. Knappt hälften av styrkeledarna är nöjda med testet. Att ha ett väl genomarbetat praktiskt test kan underlätta vid rekrytering av personer med ett praktiskt handlag. Det är upp till räddningstjänsterna att se över sina rekryteringstester. Hur ser det praktiska testet ut? Har det förändrats sedan SMO trädde i kraft? Att sakna praktisk erfarenhet är inte samma sak som att sakna praktiskt handlag. Det är ett svårt dilemma att konstruera ett praktiskt test som inte särbehandlar personer med exempelvis snickarbakgrund men som samtidigt ska visa om rekryten är lämpad för de arbetsuppgifter som kan uppstå inom brandmannayrket. Ska testet se olika ut beroende på bakgrund? Hur ska testet kunna påvisa om det handlar om "tummen mitt i handen" eller om ovana? Att knappt hälften av de svarande är missnöjda med testet visar på att det finns mycket att förbättra inom detta område.

7.6 Rekrytering av personer utan SMO-utbildning

Enkätundersökningen gav att över 80 % ansåg att de som kommer från SMO inte utgör en tillräcklig rekryteringsbas. Observera dock att underlaget i denna fråga endast består av styrkeledare som svarat att de praktiska färdigheterna har försämrats. Detta resultat riktar skarp kritik mot MSB gällande SMO-utbildningen. Förundersökningen, som riktade sig till personer på ledningsnivå, visade att flera räddningstjänster funderar på att rekrytera bredare än från SMO. Om inte SMO-brandmän uppfyller efterfrågan finns det inga hinder för kommunen att rekrytera bredare. Hur ska MSB bemöta det faktum att den statliga utbildning som ges inte utnyttjas fullt ut av arbetsgivarna? Och vem kommer vilja gå en tvåårig brandmannautbildning, när vissa räddningstjänster rekryterar personer som inte har genomgått utbildningen?

7.7 SMO-utbildningen i linje med utvecklingen – men det nyttjas inte optimalt

Styrkeledarna fick besvara hur brandmannarollen har förändrats de senaste 10 åren sett till praktiska färdigheter kontra teoretiska kunskaper. Av enkätresultatet går det att utläsa att brandmannarollen kräver mer teoretisk kunskap idag än motsvarande grad av praktiska färdigheter. Sammanlagt 43 % av de svarande anser att det krävs "något mer" eller "mycket mer" praktisk kunskap idag jämfört med för 10 år sedan. Motsvarande siffra för teoretiska kunskaper är 76,5 %. Nästan hälften av respondenterna anser att den praktiska färdigheten ligger på samma nivå idag som för 10 år sedan. Med andra ord är det rimligt att brandmannautbildningen har utvecklats inom det teoretiska planet, för att kunna förbereda inför arbetslivet.

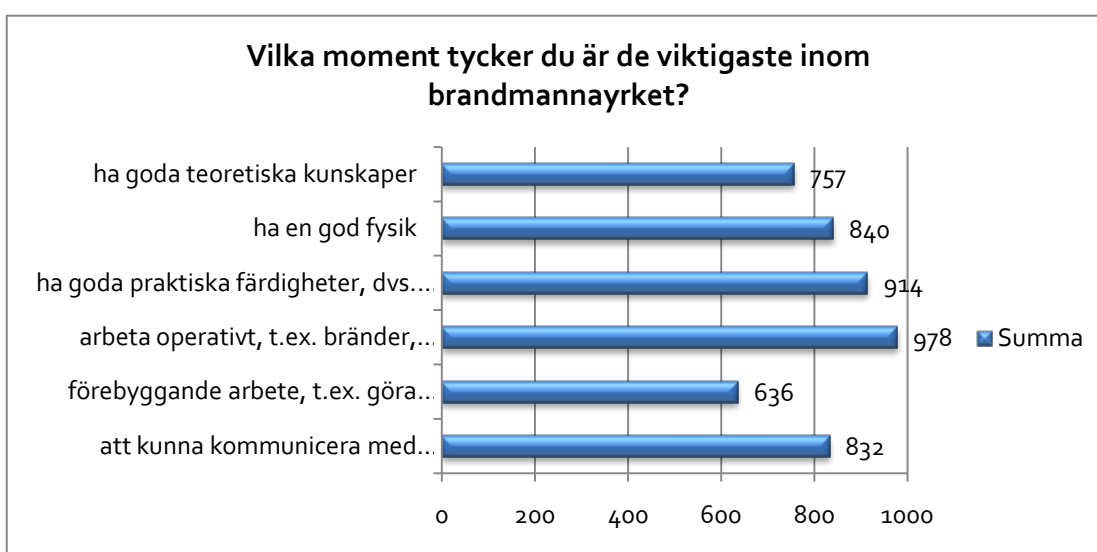
Enkäten visar dock, trots ovanstående resultat, att endast hälften av styrkeledarna anser att den lokala räddningstjänsten tar vara på SMO-brandmännens teoretiska kunskaper. Detta är en relativt låg siffra vars anledning kan vara många, nedan listas några möjliga orsaker:

- Räddningstjänsten erbjuder inte tillräckligt med arbetsuppgifter som tar till vara på SMO-brandmännens teoretiska kunskaper
- Brandmannarollen ser olika ut beroende på räddningstjänst, många kårer har stort fokus på det operativa vilket ger mindre utrymme för teoretisk kunskap
- Räddningstjänsten har liten vetskap om vilken kunskap SMO-brandmännen har (jämför med i vilken omfattning styrkeledarna känner till utbildningen) och således nyttjas inte deras kunskaper optimalt

Hur kan siffran ökas? Hur ska bli MSB bättre på att förmedla vad SMO-brandmännen har med sig från utbildningen? Hur ska räddningstjänsterna bli bättre på att hitta arbetsmoment där SMO-brandmännen får tillämpa sina kunskaper? Är det ens möjligt att implementera sådana typer av arbetsuppgifter vid varje räddningstjänst i landet?

7.8 MSB:s syn på brandmannarollen ej förankrad ute på räddningstjänsterna

För att SMO-utbildningen ska kunna tas till vara på bästa sätt ute i arbetslivet, krävs det att brandmannayrket öppnar upp för arbetsuppgifter utanför det operativa. Tydligt är att MSB definierar brandmannayrket med stort fokus på förebyggande uppgifter. Frågan är om räddningstjänsterna har hunnit ställa om och om inställningen hos styrkeledare och brandmännen själva har ändrats. Figur 11 visar resultatet då styrkeledarna ombads att prioritera ett antal arbetsmoment inom brandmannayrket. Resultatet visar att de som utför arbetet inte delar uppfattningen som kommer från beslutsfattare och intressekonflikten är ett faktum.

Figur 11 Resultat från enkätundersökning. (samma figur som figur 9 ovan)

Det är tydligt att den syn som MSB har på brandmannarollen *inte* är förankrad ute på räddningstjänsterna runt om i landet. Det förebyggande arbetet anses ha lägst prioritet samtidigt som SMO-utbildningen har stort fokus på detta. Det är en ekvation som inte går att lösa. Antingen måste MSB och räddningstjänsterna i landet arbeta mer intensivt för att förankra betydelsen av det förebyggande arbetet inom brandmannarollen eller så måste MSB ta till sig och inse att det förebyggande arbetet inte ska vara brandmannens ansvar, utan ligga på personer som står utanför den operativa styrkan. Momentet som tar upp vikten av att ha goda praktiska färdigheter kommer på andra plats i prioritetsordning. Det säger en del om hur styrkeledare i landet ser på sitt yrke och vikten av att denna fråga lyfts. Det verkar i viss mån som om brandmannarollen har omdefinierats på högre instans utan att man sett efter vad uppfattningen är bland de som verkligen utövar yrket. I samtal med kontaktperson vid MSB påpekades att MSB:s syn på brandmannarollen borde vara väl förankrad inom räddningstjänsterna, eftersom SMO-utbildningen är framtagen tillsammans med kommuner och fackliga organisationer (S. Svensson, personlig kommunikation, 27 september, 2010).

7.9 Risk att svaren är mer känslobaserade än faktabaserade

Resultatet visar att de styrkeledare som besvarat enkäten i de flesta fall har många års arbetslivserfarenhet. I och med detta kan det finnas en risk att de svarande inte har särskilt god inblick i vad dagens utbildningssystem för brandmän verkligen innebär, då de allra flesta av respondenterna (93 procent) genomgått 15-veckorsutbildningen (BmH). Detta kan ha inverkan på resultatet, då det är få styrkeledare som verkligen vet vad SMO-utbildningen innebär och kritiken kan i vissa fall vara missriktad. Dock är det ju styrkeledare med många års erfarenhet som verkligen kan se skillnad idag mot förr gällande brandmännens praktiska färdigheter när nyutbildade brandmän kommer till stationen. Det är svårt att tro att de styrkeledare som besvarat enkäten inte skulle vara representativa för hela styrkeledarpopulationen i landet. Att det bara är individer med inställningen ”det var bättre förr” som valt att aktivt ta del av undersökningen är förstås möjligt, men inte särskilt troligt. De styrkeledare som inte delar majoritetens åsikt har ju i enkäten haft tillfälle att höja sin röst. Så har också varit fallet - de som ansett att enkäten är ”ett steg bakåt i utvecklingen” och reagerat på frågan om att praktiska färdigheter skulle definiera hur bra brandman man är, har kommenterat och kritiserat detta arbete. Faktum kvarstår att de styrkeledarna varit väldigt få till antalet.

8. Åtgärdsförslag till MSB och Räddningstjänster i landet

Nedan listas åtgärdsförslag vilka syftar till att kunna säkerställa brandmännens praktiska färdigheter. Åtgärdsförslagen står utan inbördes ordning.

8.1 Åtgärdsförslag till MSB

- **Ändra antagningskraven.** Låt inte antagningen till största del bero på betyg. Inför ett praktiskt test och/eller lämplighetstest.
- **Stöd räddningstjänsterna.** Informera tydligare vad de SMO-utbildade har med sig från utbildningen. Ge råd om vad introduktionsutbildningen för nyanställda brandmän bör innehålla.
- **Var lyhörda.** Vad är behovet ute i arbetslivet? Lyssna på kritiken som kommer från räddningstjänsten. Detta arbete visar att kritik är riktad mot hur SMO-elever klarar bland annat håltagning och arbete med motorkap/motorsåg.
- **Gör SMO-utbildningen tvåspårig.** Dels ett operativt spår med mer fysiska och praktiska moment, dels ett mer förebyggande för de som söker sig till andra arbetsuppgifter än som operativ brandman.

8.2 Åtgärdsförslag till Räddningstjänster i landet

- **Introduktionsutbildningen måste individanpassas.** Det är viktigt att individen får den grundläggande utbildningen som behövs. Planera upplägget tillsammans (ansvarig och nyanställd) och gör kontinuerlig uppföljning.
- Tillhandahåll resurser för att brandmännen ska **öva mer grundläggande gällande praktiska färdigheter.** Det vill säga; utöka övningsschemat, trappa ner nivån på dagens övningar, säkerställ att brandmännen kan det grundläggande innan nästa nivå läggs på.
- **Anpassa övningsverksamheten efter SMO-utbildningen.** Se över så att dagens övningar inte motsvarar gårdagens utbildning.
- **Var lyhörda.** Lyssna till styrkeledarnas kritik. Är den reell eller känslomässig? Oavsett – bemöt kritiken.
- Kommunen är självbestämmande, om inte rekrytering av SMO-elever tillfredsställer behoven så **rekrytera bredare.** Anställ personer med egenskaper som räddningstjänsten är i behov av.
- Se över rekryteringsprocessen vid nyanställning av brandmän. Ge resurser för att **utveckla ett tillfredsställande praktiskt test.** Om efterfrågan av praktiker är stor inom kåren, låt det praktiska testet väga tyngre än andra test (såsom simning, presentationsteknik m.fl.)

9. Helsingborgs Brandförsvär

Detta arbete genomfördes på uppdrag av Helsingborgs Brandförsvär. En närmare studie har genomförts vid denna organisation för att kunna komma fram till konkreta och tillämpbara åtgärdsförslag. Nedan ges först en presentation av Helsingborgs Brandförsvär inom de tre områdena som studerats; rekrytering av nya brandmän, introduktionsutbildningen för nya brandmän samt de praktiska övningarna som ges för brandmännen i Helsingborg.

9.1 Allmänt

Helsingborgs Brandförsvär består av de tre heltidsstationerna Gåsebäck, Berga och Bårslöv samt två deltidstationer i Allerum och Vallåkra. Sammantaget är 85 brandmän heltidsanställda vid Helsingborgs Brandförsvär. 13 stycken brandmän har SMO-utbildning.

Under varje arbetspass ska brandmännen genomföra någon typ av övning. Övningarna är både av praktisk och av teoretisk karaktär. Det finns en stor mängd övningsmaterial att tillgå i verksamhetssystemet Daedalos som nås via intranätet inom brandförsväret i Helsingborg. I databasen finns information om varje övning, såsom vilka moment som ingår, hur många gånger per år som övningen ska genomföras samt övningens prioritet. Exempel är övningen *Motorsåg 1 Nivå A*. Tidsintervall för övningen anges (ett år), hur övningen ska genomföras och vad som krävs för att bli godkänd samt tips och hänvisning till relaterad litteratur.

9.2 Rekrytering av nya brandmän vid Helsingborgs Brandförsvär

De senaste gångerna en brandmannatjänst utlysts vid Helsingborgs Brandförsvär, har detta annonserats i bland annat tidningen Metro, med en hänvisning till kommunens hemsida på internet där utförlig information om tjänsten ges. De senaste åren har antal sökande per tjänst varit omkring 50 stycken. Av dessa har cirka 30 haft full behörighet och varit aktuella för tester. I dagsläget är SMO-utbildningen eller utbildningen Brandman Heltid ett grundläggande krav för att bli anställd.

Tester för anställning

Testerna är uppdelade i fem steg och det sjätte steget innebär att man erbjuds en provanställning vid brandförsväret i sex månader. Samtliga steg presenteras mer utförligt i bilaga 10.

I steg 4 ingår bland annat ett praktiskt test. Typ av praktiskt test kan variera. Enligt utsago har de senaste praktiska testen inneburit att den sökande får snickra ihop två träbitar i 90 graders vinkel. Tidsbegränsningen är 10 minuter. Utförandet sker efter instruktion på papper och till sin hjälp har den sökande en stor mängd verktyg att välja mellan, alltifrån fogsvans, bågfil, bormaskin till tumstock och hammare. På så sätt kräver testet dels att den sökande kan omsätta teori till praktik samt dels ha någorlunda kännedom om vilka verktyg som är lämpliga att använda för uppgiften. Uppgiften bedöms enligt protokoll, se bilaga 11. Som exempel måste vinkeln ligga mellan 89-91 grader för att vara godkänd. För mer utförlig information om det praktiska testet, se bilaga 12.

En bedömning sammanställs av den sökandens resultat gällande steg 2-4, och de personer som anses vara mest lämpade går vidare till steg fem. Den "samlade bedömningen" innebär att inget test anses vara viktigare än något annat.

9.3 Introduktionsutbildning vid Helsingborgs Brandförsvär

Nyanställda brandmän vid brandförsvaret i Helsingborg deltar i en introduktionsutbildning innan de kan ingå i den ordinarie styrkan.

Kontaktperson angående introduktionsutbildningen har varit Bo Paulsson, styrkeledare vid Berga brandstation som tidigare varit ansvarig för introduktionsutbildningen. Nedan följer en övergripande beskrivning om den nyanställda brandmannens första tid vid Helsingborgs Brandförsvär.

Introduktionsutbildningen är inte statisk. Den är så kallad situationsanpassad. Kort kan sägas att handlar det om enstaka nyanställda placeras dessa direkt i styrkorna, vilka blir ansvariga för att introducera den nyanställda i arbetet samt genomgå ett bestämt antal kvalitetsövningar, se rubrik 9.4 *Praktiska övningar vid Helsingborgs Brandförsvär*. Detta lägger ett stort ansvar på styrkeledaren, som på så vis måste planera in övningarna i den dagliga verksamheten. Om flera personer anställs ungefär samtidigt, ges en gemensam introduktionsutbildning. Då ansvarar någon från avdelningen *Internutbildning* över upplägget. Syftet är detsamma – att gå igenom de kvalitetssäkrade övningarna. I detta fall sker övningarna inom gruppen och styrkan deltar ej. Ett tredje alternativ kan vara att skicka iväg den nyanställda till en styrka som ska genomföra en av dessa övningar en viss dag, men huvudsakligen sker introduktionsutbildningen i grupp av nyanställda.

Den senaste introduktionsutbildningen ägde rum våren 2009 och varade i 22 heldagar, förlagt över fem veckor. Sju personer gick utbildningen samtidigt. Deras bakgrund varierade stort, från 8 års yrkeserfarenhet till nyutexaminerad från SMO.

Det finns ingen enskild anställd vid brandförsvaret vars arbetsuppgift är att ha hand om introduktionsutbildningen. Ofta blir det övergripande ansvaret ett projekt för blivande styrkeledare.

I samtal med Paulsson framkom vissa punkter att ta fasta på. Generellt kan sägas att brandmän som kommer direkt från SMO, och som saknar någon form av praktisk erfarenhet, har ett mycket stort behov av att lära sig använda verktyg och då främst tyngre redskap såsom motorkap och klippverktyg. Behovet varierar stort mellan individer men det är ett tydligt mönster att dagens rekryter skiljer sig stort från hur det var förr när utbildningen BmH bedrevs. I och med avsaknaden av praktiska färdigheter har styrkan, efter genomgången introduktionsutbildning, fått se till att öva ännu mer gällande dessa moment så att den nyanställda ska bli säker och trygg i att använda verktygen. Som Paulsson uttrycker det "Det är framförallt avsaknad av förståelse och respekt för verktyget. En motorkap som används på fel sätt kan ge mycket otäcka konsekvenser". Det handlar således inte bara om att kunna utföra ett bra arbete, utan lika mycket om en säker arbetsmiljö för brandmannen.

Efter genomgången introduktionsutbildning ingår den nyanställda i den ordinarie styrkan med placering vanligtvis som rökdykar-tvåa. För att kunna arbeta på andra positioner, såsom chaufför, krävs det ytterligare utbildning.

9.4 Praktiska övningar vid Helsingborgs Brandförsvaret – en del av kvalitetssäkringssystemet

Alla övningar inom Helsingborgs Brandförsvaret är en del av kvalitetssäkringssystemet. Dess nuvarande form är cirka fem år gammalt och under ständig utveckling. Främsta anledningen till att övningssystemet sågs över var att strukturera upp de övningar som fanns. Resultatet blev färre antal övningar men med bättre substans. Likartade moment slogs ihop och teori och praktik inom ett område gjordes till en enda övning.

Övningarna vid Helsingborgs Brandförsvaret bygger på lagkrav som återfinns i Arbetsmiljöverkets författningssamling, AFS. Grunden i lagstiftningen finns i arbetsmiljölagen, AML, som bestäms av riksdagen. Arbetsmiljölagen ger de yttre ramarna för vad som gäller för miljön på arbetet. Arbetsmiljöverket har fått i uppdrag av regeringen att mer i detalj reglera vad som ska gälla. Detta görs genom att i författningssamlingen, AFS, ge ut föreskrifter och allmänna råd som preciserar vilka krav som ska ställas på arbetsmiljön. Föreskrifterna kan till exempel gälla risker, psykiska och fysiska belastningar, farliga ämnen eller maskiner. De utarbetas i samarbete med arbetsmarknadens parter (AV, 2010).

Författningssamlingen anger i många fall inte explicit vad en övning skall innebära, utan det är en tolkningsfråga för respektive räddningstjänst att uppnå de rammål som ges. Övningarnas innehåll är således en tolkning som görs av Helsingborgs Brandförsvaret. Författningssamlingen anger miniminivån för varje specifik övning. I Helsingborg har man i många fall "lagt ribban högre", dels för att säkerställa nivån på utfört arbete men även för att trygga brandmannens arbetssituation. Ett exempel är rökdykning där AFS 2007:7 anger en miniminivå av fyra övningar per år. I Helsingborg är antalet nio stycken. I samtal med Peter Wikeborg, tidigare med tjänst inom avdelningen *Kompetensutveckling*, framkom det att övningarna för brandmännen är satta enligt den riskbild som existerar i Helsingborg.

I varje arbetspass ingår schemalagda övningar. Generellt kan sägas att under ett dagpass övas det cirka 3-4 timmar, ett nattpass 1-1½ timme. De övningar som ges är de prioriterade övningarna för respektive månad. Varje månad ska ett antal prioriterade övningar ska äga rum och styrkeledaren beslutar därefter hur schemat ska se ut. De förutbestämda övningarna kan innehålla flera moment, där momenten övas separat. Det är styrkeledaren som är ansvarig för planering, förberedning, iordningställande samt utförandet av övningen. Styrkeledaren ska även själv genomgå övningen. Styrkeledaren, som är övningsansvarig, godkänner brandmännen. Det är ovanligt att någon blir underkänd.

Övningarna är *inte* anpassade efter SMO-utbildningen. "Man tar för givet att de kan upp till en miniminivå och där tar övningarna vid" menar Wikeborg. Flertalet övningar är desamma, om så i förfinad form, som när 15-veckorsutbildningen BmH bedrevs. Det existerar ingen omvärldsanalys gällande vilka praktiska moment som går igenom vid SMO-utbildningen.

9.5 Kvalitetssäkringssystem – under uppbyggnad

Kvalitetssäkring i Helsingborg sker genom att brandmännen måste bli godkända på övningarna. Blir de inte det eller helt enkelt missar en övning, noteras detta och brandmannens anställningsnummer blir markerat med färg, vilket syns i prickningsprotokollet vid uppställningen. Färgen ändras med hur många övningar man ej fullgjort. Grön färg innebär enstaka missad/icke godkänd övning, orange avser ett flertal och röd färg innebär att (för) många övningar måste tas igen. Tanken är att endast de lagstadda övningarna ska kunna ge rödmarkering, idag är det bara antalet övningar som avgör färgen. Kvalitetssäkringssystemet är i uppbyggnadsfas i dagsläget.

Konsekvenser vid missade övningar

Om en brandman är borta från sitt arbete i upptill tre månader, till exempel på grund av sjukskrivning, ska de missade övningarna tas igen i styrkan. Detta lägger ett stort merarbete på styrkan, som alla måste genomgå den enskilde brandmannens missade övningar. Under sommarmånaderna läggs inga ”nya” övningar in, utan perioden är till för att komma ifatt med styrkans missade övningar. Är frånvaron mellan 3-6 månader placeras brandmannen två dagar på dagtid i syfte att ta igen missade övningar, med fokus på de prioriterade övningarna såsom rökdykning. Detta görs under egenansvar, det vill säga att brandmannen får ta reda på vilka övningar som styrkorna tänker genomföra dessa dagar och se om det går att ta igen de missade övningarna genom att öva med alla styrkor under denna period.

Vid frånvaro i 6-12 månader är motsvarande ”återhämtningstid” en vecka. I fall där brandmannen är borta över ett år från sitt arbete krävs ett så kallat personligt reaktiveringsprogram, där en mer detaljerad plan läggs upp för att kunna ta igen missade övningar.

Gällande reella konsekvenser vid missade övningar finns det inga. Oavsett om brandmannen missat exempelvis två motorsågsövningar i rad, så kan han/hon likväl hålla i motorsågen ute på insats.

10. Åtgärdsförslag till Helsingborgs Brandförsvär

Nedan listas åtgärdsförslag uppdelade efter tre huvudområden. Åtgärdsförslagen syftar till att kunna säkerställa brandmännens praktiska färdigheter.

10.1 Åtgärdsförslag gällande rekrytering

Åtgärdsförslag: Om behovet finns – anställ personer med annan bakgrund än SMO.

Motivering: Kommunen är suverän och bestämmer själv vilka som ska anställas. Förundersökningen ovan visar att flera räddningstjänster i landet har gjort slag i saken eller diskuterar möjligheten att rekrytera bredare än personer med SMO-bakgrund. Enkäten visar att av de styrkeledare som anser att de praktiska färdigheterna har försämrats, menar över 80 % att man behöver rekrytera bredare än personer med SMO-bakgrund för att upprätthålla den praktiska färdigheten. Tillvägagångssättet kan skilja sig åt och är upp till kommunen att bestämma.

Åtgärdsförslag: Värdera rekryteringstesterna olika.

Motivering: Om det saknas en viss typ av kompetens bland brandmännen, värdera den kompetensen högre vid test av sökande. Om exempelvis brandförsvaret är i behov av praktiker – värdera det praktiska testet mer än övriga test i samma steg (se ovan under rekrytering). Gör på samma sätt om man eftersöker personer med god talang att kommunicera och tala inför folk – värdera presentationstekniktestet mer. Genom att värdera testen olika, beroende på efterfrågan, kan personer anställas så att sammansättningen av brandmännen blir optimal.

Åtgärdsförslag: Se över det praktiska testet vid rekrytering.

Motivering: Vad är syftet med det praktiska testet? Är det "neutralt"? Kan det utvecklas? Ska det innehålla arbetsmoment, till exempel koppla slang och motorspruta istället för "snickeri-kunskaper"? Se utförligare diskussion under rubrik 7.5 *Praktiskt test vid nyanställning av brandmän*.

10.2 Åtgärdsförslag gällande introduktionsutbildningen

Åtgärdsförslag: Ha enskilda personer som ansvarar för introduktionsutbildningen. Lägg inte för mycket ansvar på styrkeledarna.

Motivering: Det måste vara tydligt *vem* som är ansvarig. Om stor del av introduktionsutbildningen bedrivs i styrkan kommer resultatet vara avgörande beroende på styrkeledarens engagemang.

Åtgärdsförslag: Individanpassa introduktionsutbildningen

Motivering: Att genomföra en och samma utbildning för en grupp som skiljer sig avsevärt åt gällande erfarenhet är inte att rekommendera. Utbildningen måste individanpassas och tydliggöras. Se över varje individs övningsbehov vid nyanställning. Gör upp en plan över osäkra moment. Påpeka eget ansvar. Dessa osäkra moment kan kontrolleras med tester efter en viss tid. Sätt upp mål med den enskilde och gör uppföljning.

Åtgärdsförslag: Introduktionsutbildningen kan bedrivas i grupp för alla nyanställda i X veckor för att sedan pågå i ett antal veckor med individuellt fokus. Först en allmän inkörningsperiod för att sen fokusera på individens behov.

Motivering: En individanpassad introduktionsutbildning är att föredra men resurskrävande. Det är dock möjligt att ha en gemensam inkörningsperiod för de nyanställda med moment som inte kräver omfattande handledning, till exempel rutiner inom organisationen, administrativa moment och allmän information. Efter detta följer en individanpassad introduktionsperiod.

10.3 Åtgärdsförslag gällande praktiska övningar

Åtgärdsförslag: Anpassa övningsverksamheten efter SMO-utbildningen.

Motivering: Dagens övningssystem är inte i någon större utsträckning anpassat efter dagens brandmannautbildning. SMO-utbildningen skiljer sig avsevärt från den äldre brandmannautbildningen. Bemöt behovet hos de SMO-utbildade. Se över SMO-utbildningen och de praktiska moment som ges där för att kunna komplettera med rätt moment på brandstationen. Flertalet SMO-utbildade brandmän har ingen, eller ringa, praktisk erfarenhet sedan innan.

Åtgärdsförslag: Avdelningen *Kompetensutveckling* bör få mer resurser för att kunna assistera styrkeledaren med att planera, iordningställa samt bedöma prestationer vid en större övning.

Motivering: I dagsläget ligger ett stort ansvar på styrkeledaren gällande övningarna, vilket får konsekvensen att kvalitén på övningen står och faller med styrkeledarens ambitionsnivå. Det borde satsas resurser på att underlätta övningsverksamheten för styrkeledaren. Att någon "utifrån" är övningsansvarig ger en mer likriktad övning. Det bästa vore om större tidskrävande övningar iordningställdes av annan personal än styrkan. Mindre övningar kan förslagsvis delegeras ut på någon/några brandmän i styrkan. Det åligger idag styrkeledaren att bedöma övningsdeltagarna. I vissa situationer kan det bli obekvämt att underkänna en enskild person när resterande i gruppen har klarat sig. För att undvika att sätta styrkeledaren i en sådan sits, är det att föredra att bedömningen görs av någon som inte arbetar i styrkan.

Åtgärdsförslag: Öva mer grundläggande med verktyg.

Motivering: Över 80 % av styrkeledarna som besvarat enkäten ansåg att brandmännen behöver öva mer grundläggande gällande praktiska färdigheter, i "stor" eller "mycket stor" omfattning, oavsett utbildningsbakgrund. Ta vara på detta. Sänk nivån på vissa övningar, lägg till moment som "klämma och känna" på verktygen.

Åtgärdsförslag: Öva mer och effektivisera övningarna.

Motivering: Om styrkeledaren anser att styrkan behöver öva mer inom något område, borde detta kunna prioriteras före arbetsuppgifter som inte är direkt arbetsrelaterade. Att lägga ut trädgårdsarbete och dylika uppgifter på entreprenad är en kostnadsfråga, men långt ifrån en omöjlighet.

10.4 Åtgärdsförslag gällande kvalitetssäkringssystem

Åtgärdsförslag: Missade/ej godkända övningar måste få konsekvenser.

Motivering: Om exempelvis motorsågsövningen ej är avklarad måste det få reell konsekvens, till exempel att aktuell person ej får handha motorsågen ute på insats.

Åtgärdsförslag: Den enskilde brandmannen måste ta ett större personligt ansvar för att ta igen missade övningar. Detta genom att se vad andra styrkor ska öva och om det krävs, byta pass med en brandman från någon annan av brandstationerna i staden.

Motivering: I dagsläget är kvalitetssäkringssystemet under uppbyggnad och än finns det två stora brister med kvalitetssäkringssystemet. Ena påtagliga bristen är att trots att brandmän till och med är rödmarkerade, så får det inga reella konsekvenser. Den andra bristen är att när en brandman missar en övning, måste hela styrkan vara med när den enskilde tar igen det missade. Detta innebär att hela laget måste ställa upp och öva samma övning en gång till för att alla i laget ska bli godkända.

11. Referenser

Myndigheter och organisationer:

Skolverket (2002) *Bildning och kunskap: särtryck ur läroplanskommitténs betänkande skola för bildning (SOU 1992:94)*. Kalmar: Lenanders grafiska AB.

SRV, Statens Räddningsverk (1998) *Taxonomi och målformulering*. Malmö: Skogs Grafiska.

SRV, Statens Räddningsverk (2001) *Individens grundläggande baskompetens i framtiden*. Karlstad: Statens Räddningsverk.

Hemsidor:

MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2010) *Skydd mot olyckor*.

Tillgänglig på Internet:

<http://www.msb.se/sv/Utbildning--ovning/Utbildningsprogram/Skydd-mot-olyckor/>

[hämtat 2010-09-28]

a) MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2010) *Antagning*.

Tillgänglig på Internet:

<http://www.msb.se/sv/Utbildning--ovning/Utbildningsprogram/Skydd-mot-olyckor/Antagning/>

[hämtat 2010-06-07]

b) MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2010) *Rekordmånga sökande till Skorstensfejare och SMO-utbildningen*.

Tillgänglig på Internet:

<http://www.msb.se/sv/Start1/Nyheter-fran-MSB/Nyheter/Rekordmanga-sokande-till-Skorstensfejartekniker-och-SMO-utbildningen/>

[hämtat 2010-06-07]

BIIF, Brandingenjörsstuderandes intresseförening (2010) *Information om brandingenjörsprogrammet*.

Tillgänglig på Internet:

<http://www.biif.se/brandingenjoer.php> [hämtat 2010-06-07]

CSN, Centrala studiestödsnämnden (2010) *Räkna ut hur mycket du ska betala tillbaka*. Tillgänglig på Internet: <https://www.csn.se/rut/minAterbetalning.do> [hämtat 2010-07-14]

AV, Arbetsmiljöverket (2010) *Lag och rätt*.

Tillgänglig på Internet:

<http://www.av.se/lagochratt/> [hämtat 2010-08-01]

Böcker:

Bryman, A. (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Ejvegård, R. (2003) *Vetenskaplig metod*. Malmö: Studentlitteratur AB.

Höst, M., Regnell, B. & Runesson, P. (2006) *Att genomföra examensarbete*. Malmö: Studentlitteratur AB.

Helsidesfigurer:

Image*After (*Kugghjul*)

Tillgänglig på Internet:

<http://www.imageafter.com/image.php?image=b17iain000.jpg> [hämtat 2010-09-28]

Large Free Pictures (*Pussel*)

Tillgänglig på Internet:

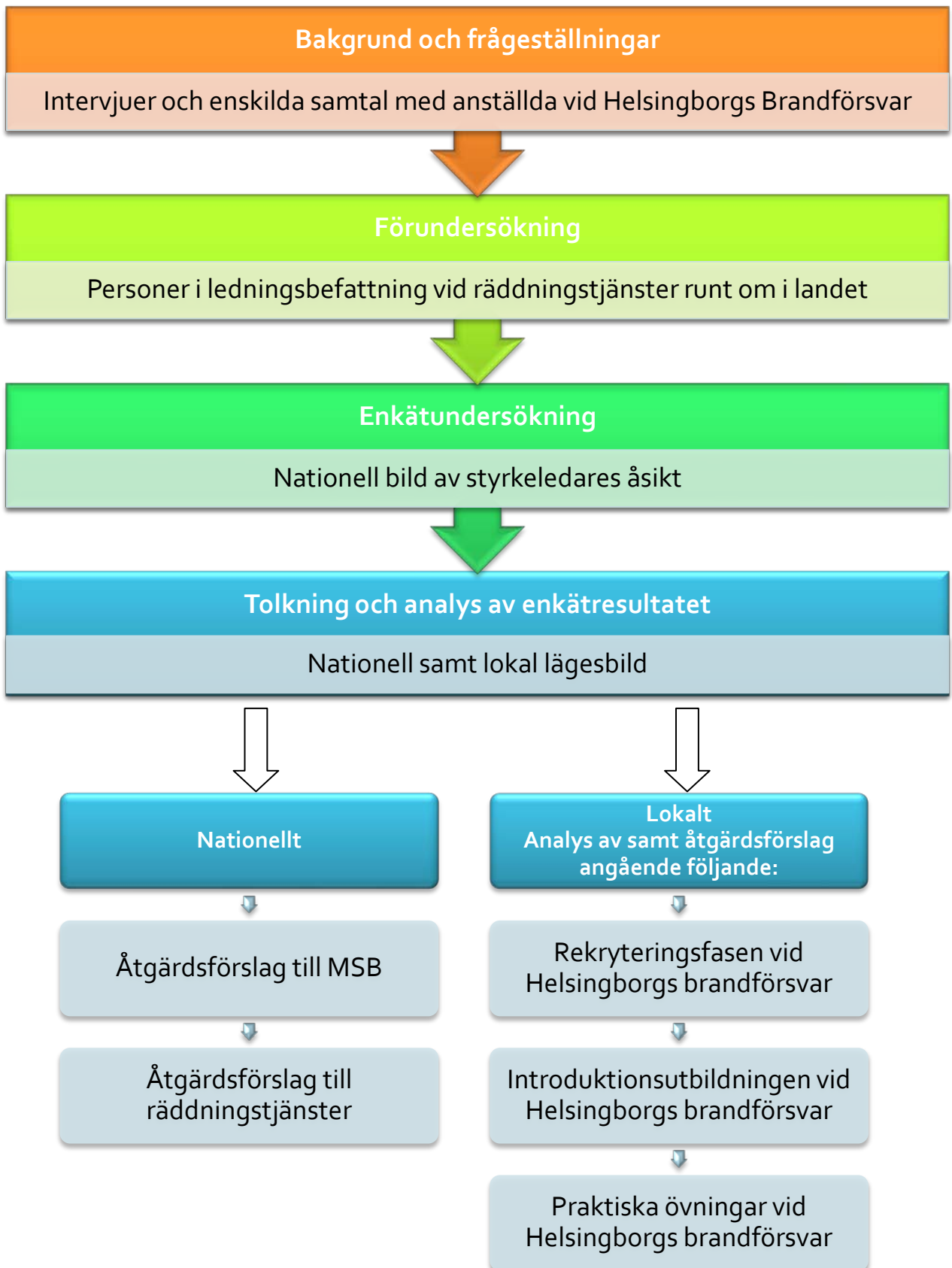
<http://www.free-pictures-photos.com/concept/puzzle-p7z.jpg> [hämtat 2010-09-28]

Image*After (*Nyckel*)

Tillgänglig på Internet:

<http://www.imageafter.com/image.php?image=b2objects043.jpg> [hämtat 2010-09-28]

Bilaga 1 Schematisk bild över Dispositionen i arbetet

Bilaga 2 Examinationsmall för praktisk examination vid SMO

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Titel

Datum

Revinge

1 (1)

Framtaget av:

Titel

Kursmål:

-

Syfte: Säkerställa att eleven har kunskaper för att:

-

Säkerhet för elev och examinator:

Examination

Elevinstruktion:

Examinationen:

Instruktioner till examinatorn:

Bedömning för betyget godkänd:

Kommentar [D.K1]: Här skriver du det/de kursmål som examinationen riktar sig mot. Samt vilken termin kursmålen tillhör.

Kommentar [D.K2]: Här skriver du syftet med examinationen. Vad är det eleven ska kunna?

Kommentar [D.K3]: Vilken skyddsutrustning ska användas? Vad behöver uppmärksammas gällande säkerheten? När ska examinationen avbrytas?

Kommentar [D.K4]: Här skriver du den information som ska ges till eleven. T.ex. :

- Vilken roll eleven har
- Tidskrav
- Beskrivning av examinationen
- ...

Kommentar [D.K5]: Här skriver du hur examinationen ska gå till. Vad som ska uppmärksammas . Hur eleven ska gå till väga.

Kommentar [D.K6]:

- Vilket material ska finnas på plats.
- Tidskrav
- Placering av utrustning.
- Övrig information som kan vara viktig för examinatorn.
-

Kommentar [D.K7]: Vad ska eleven uppnå för betyget godkänd. Vad kan leda till att eleven blir underkänd. Syftet med examinationen måste vara uppfyllt

Kommentar [D.K8]:
Kan kompletteras med bilder.

Bilaga 3 Förundersökning. Mail som skickades ut till kontaktpersoner

Hej!

Jag heter Lovisa Hoff och läser mitt sista år på brandingenjörsprogrammet i Lund. I sommar kommer jag att göra mitt exjobb vid brandförsvaret i Helsingborg. Jag skulle gärna vilja ha din åsikt om det jag skriver om.

I Helsingborg har frågan lyfts hur den praktiska färdigheten hos brandmännen har förändrats under de senaste åren. Det råder en "magkänsla" om att den praktiska färdigheten, tex att hantera verktyg, har försämrats och frågan är dels varför och dels vad man gör åt det. En del menar att det är brister i SMO-utbildningen som är anledningen till att den praktiska färdigheten har blivit sämre, andra menar att det är de praktiska övningarna inom brandförsvaret som måste förnyas medan en tredje orsak skulle kunna vara rekryteringen av brandmän då man gått ifrån att anställa många praktiker till nuvarande system.

Mitt arbete handlar om att se om denna problematik upplevs på annat håll runt om i landet och i så fall hur andra räddningstjänster bemöter problemet. Tanken är att mitt arbete ska resultera i en så kallad kravprofil där det konkret står vad en brandman ska kunna praktiskt.

Vad är din tanke om detta? Hur upplever ni det inom er organisation? Har brandmännens praktiska färdigheter förändrats? Om ja - vad tror du att det beror på? Behövs det ett mer konkret system över att kartlägga brandmannens praktiska färdigheter? Du får gärna vidarebefordra mitt mail till andra personer som är insatta i frågan och kan ge svar.

Jag tar tacksamt emot dina synpunkter och svarar gärna om du har några frågor.

Med vänlig hälsning

Lovisa Hoff

Bilaga 4 Kommentarer som framkommit i förundersökningen

Kommentarer från personer i ledningsbefattning. För varje personlig reflektion ges bokstav A-U. Stavfel och större grammatiska fel har åtgärdats.

- A)** I kontakt med en räddningschef för en större ort i södra Sverige, skrev denne i sitt svar "Eftersom vi får in nya typer av människor med bredare register så är de annorlunda på 2 plan:
1. SMO-utbildningen medför att en brandman kan vara bra på fler områden vilket gjort att fokus flyttats från hantverk till andra delar såsom jobba förebyggande, driva egna projektarbeten, jobba med utvecklingsfrågor.
 2. Det är en 'generationsfråga'. 'Alla är barn av sin tid' och det är skillnad på hur den äldre och den yngre generationens brandmän just av detta skäl. Istället för att kritisera deras (*brandmän med SMO-utbildning, förf. anm.*) kunskaper borde vi lägga energin på att lära upp dem med den oerhörda kompetens som finns i 'praktiska svårigheter'. Många gånger går energin till att kommentera och diskutera deras brister istället för att drilla dem i det de måste lära sig."
- B)** En brandingenjör från ett mindre förbund i södra Sverige summerade problematiken med följande ord: "Det behövs bägge sorterna. Vi kan inte enbart förebygga bränder - vi måste även kunna bekämpa dem."
- C)** Kommentarer har kommit från en brandingenjör från ett förbund i Mellansverige, med befattning inom Utbildning. Denna brandingenjör har varit med och anställt brandmän både med det gamla ("från gatan") och nya systemet (SMO-utbildade) och belyser problematiken genom att skriva "Vi har diskuterat möjligheten att annonsera brett och anställa brandmän som vi gjorde tidigare och erbjuda dessa utbildningen Räddningsinsats."
- D)** En räddningschef från västra Sverige kommenterade enligt följande "Visst har den praktiska färdigheten hos nya brandmän förändrats jämfört tidigare. Med det är det inte sagt att det är negativt, andra färdigheter har tillkommit som ger utrymme för annat viktigt arbete inom vårt ansvar. Vi diskuterar för närvarande vilka kompetenser vi skall och behöver rekrytera framöver, när de äldre brandmännen går i pension. Om vi rekryterar 'praktiker' istället för SMO-are så kommer vi till nästa dilemma dvs. att vi inte kan vidareutveckla dessa brandmän till befäl. De får inte tillträde till dessa utbildningar i dagsläget utan att ta vägen över en deltidsanställning och utbildningen Räddningsinsats."
- E)** En tjänsteman med anställning inom Utbildning i västra Sverige uttalar sig följande "Vid introduktionsutbildning av nyanställda brandmän (SMO) är det viktigt att man testat av vilka behov av träning som varje enskild person har behov av. Jag tycker att man borde lyfta fram de SMO-utbildades kunskaper och ta till vara på dessa istället för att enbart belysa deras eventuella brister."
- F)** Räddningschefen vid en räddningstjänst i Mellansverige skriver "Jag upplever inte den bild du beskriver däremot har jag hört den. Ganska hemskt att vi 2010 klumpar ihop individer till en grupp och säger att 'dom' har blivit sämre. Jag påstår att brandmännen hos oss idag har bredare praktiska kunskaper än igår, högre utbildning och är bättre på problemlösning. Gruppen kan vi trimma här på stationen."

Forts Bilaga 4 Kommentarer som framkommit i förundersökningen

- G)** En brandingenjör från ett förbund i västra Sverige skriver: "Jag delar Helsingborgskollegornas magkänsla och vi har även ett antal konkreta fall att se tillbaks på. Vi har haft diskussioner och kommer med största sannolikhet att börja nyanställningstesta alla med SMO-bakgrund som söker till sommarvik hos oss. Vi tänker alltså testa dem i likhet med tester att bli deltidare. Några egentliga lämplighetstester görs ju inte för att tas in på SMO och de praktiska färdigheterna är viktiga och svåra att fullt ut utbilda i. Är det ett stort problem? Nej, inte för oss, än. Eventuellt kan det vara aktuellt att rekrytera personal med annan bakgrund än SMO."
- H)** Från en mindre räddningstjänst på västkusten län kommer följande åsikter från avdelningschefen för operativ verksamhet "Vi har också stött på den 'magkänslan' av att det är sämre ställt med brandmännens praktiska färdigheter. Det som är väsentligt för mig är att vi behöver alla, både praktikerna och teoretikerna."
- I)** En brandingenjör från en mindre räddningstjänst i södra Sverige skriver "Om det är ett stort problem? Nja kanske inte ännu men skulle kunna bli."
- J)** Från en avdelningschef i Mellansverige kommer följande åsikter kring orsaker till att de praktiska färdigheterna har försämrats "Urvalsgrunderna – Betygkraven går före praktisk kunskap. SMO-utbildningen måste föregås av tester. Andra meriterande faktorer skulle kunna vara exempelvis yrkeserfarenhet. Öka kvoteringen vid intagningen för denna grupp. Det måste till mer praktiska moment i SMO-utbildningen. Varför inte ha två inriktningar i SMO-utbildningen där år två inriktas på brandman eller förebyggande/konsultarbete. För lite tid för varje elev på de praktiska delarna i SMO-utbildningen. Klasserna är för stora jämfört med de resurser som erbjuds. Praktiska tester bör vara en del av antagningskraven för räddningstjänsterna där användande av handverktyg kan vara ett delmoment. Andra kunskaper har kommit fram istället för praktiska erfarenheter."
- K)** En Brandchef ger sin syn på saken: "Beträffande de praktiska färdigheterna så är det naturligtvis mycket stora individuella skillnader men den översiktliga 'magkänslan' är densamma här som den du beskriver i Helsingborg. Vi ser det inte som ett stort problem."
- L)** Ställföreträdande Räddningschef i Mellansverige skriver "Det första man kan konstatera är att hela vårt samhälle förändras och då är det viktigt att räddningstjänsten också är med och anpassar sig efter detta. Vår erfarenhet är att de har en blandad bakgrund på detta men också tillför andra kompetenser som vi också kan se som nyttiga, ex en brandman är narkosköterska en annan civilingenjör."
- M)** Från en chef inom Beredskap vid ett av landets största förbund kommer följande kommentarer: "Vad som är än svårare att bedöma är: Har försämrad praktisk färdighet bevisligen fått en påvisbar negativ inverkan på våra räddningsinsatser? Jag tror /.../ att svensk räddningstjänst generellt sett behöver fatta lite fler faktabaserade beslut än känslomässiga."
- N)** En brandingenjör från ett av landets största förbund skriver: "Jag upplever att vi är mitt inne i ett paradigmskifte för räddningstjänsten och då är det inte konstigt alls med oro. Många menar att det är helt nödvändigt att acceptera att man blir sämre inom ett visst område och man vill driva utvecklingen inom ett annat."
- O)** Från ledningsposition i östra delen av landet låter det följande: "Dagens brandmän kan vara helt utan /.../ praktisk yrkesutbildning, medan de har en betydligt bättre teoretisk och förebyggande utbildning. Jag upplever inte att detta är ett stort problem idag, då vi har en blandning mellan 'nya och gamla' brandmän."
- P)** En avdelningschef från norra Mellansverige skriver: "Vi är mycket nöjda med de personer som vi har anställt med utbildningen SMO. Viktigt att använda arbetstiden för övning samt egenansvaret för att bibehålla kompetensen."

Bilaga 5 Enkät till styrkeledare

ENKÄT TILL BEFÄL

OBS! Med Praktiska färdigheter menas hur väl man hanterar och är insatt i hur verktyg och redskap fungerar som ingår i brandmannayrket – t.ex. kedjesåg, klippverktyg, pumpar, motorkap med mera.

Frågorna avser brandmännen vid den station där du jobbar

1.	I hur många år har du arbetat som befäl över brandmän? (styrkeledare eller motsvarande)	___ år			
2.	I hur många år arbetade du som brandman innan du blev befäl (styrkeledare eller motsvarande)?	___ år			
Ge ditt svar genom att sätta ett kryss, X, vid svarsalternativet som motsvarar din åsikt					
3.	Vilken grundutbildning till brandman har du? (flera kryss ok)	☐ BmH (Brandman heltid) ☐ SMO (Skydd mot olyckor) ☐ Räddningsinsats			
4.	Jobbar du på en heltidsstation eller en deltidsstation?	☐ Heltid ☐ Deltid ☐ Båda			
5.	Hur många arbetar i varje styrka (skiftlag/lag eller motsvarande) på din station? (Om antalet i styrkan varierar, välj det antal som är mest förekommande dagtid)	☐ 1+1 ☐ 1+2 ☐ 1+3 ☐ 1+4 ☐ 1+5 ☐ 1+6 ☐ annat, var god ange antal: _____			
6.	Vilken utbildning har brandmännen i din styrka?	Endast brandmän med den utbildning som fanns innan SMO	Endast brandmän med SMO-utbildning	Både och	Vet ej
7.	Hur anser du att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har förändrats sedan SMO-utbildningen trädde i kraft?	☐ Förbättrats ☐ Oförändrat ☐ Vet ej ☐ Försämrats → fråga 8			
		} → Hoppa till fråga 15			

Forts Bilaga 5 Enkät till styrkeledare

Om du svarat "Försämrats" i fråga 7, besvara fråga 8-14, annars gå direkt vidare till fråga 15						
8.	Kan du ge exempel på tillfällen då den praktiska färdigheten hos brandmän inte har varit tillräcklig? (T.ex. vid håltagning, losstagning, exakta situationer eller exakta verktyg)	___ Har inträffat, Plats för kort beskrivning: ___ Har ej inträffat				
9.	Anser du att det finns ett behov av att rekrytera personer med annan bakgrund än SMO för att upprätthålla den praktiska färdigheten hos brandmännen?	Ja	Nej	Vet ej		
10.	I vilken omfattning känner du till SMO-utbildningen? Dvs. vilka moment som ingår i utbildningen	I liten omfattning	I någon omfattning	I stor omfattning	I mycket stor omfattning	Vet ej
11.	I vilken omfattning anser du att det är <i>antagningen</i> till SMO-utbildningen som är orsaken till att praktiska färdigheter har försämrats? (D.v.s. vilka som kommer in och kraven för att komma in)	I liten omfattning	I någon omfattning	I stor omfattning	I mycket stor omfattning	Vet ej
12.	I vilken omfattning anser du att det är <i>själva SMO-utbildningen</i> som är orsaken till att praktiska färdigheter har försämrats? (D.v.s. upplägget och innehållet i utbildningen)	I liten omfattning	I någon omfattning	I stor omfattning	I mycket stor omfattning	Vet ej
13.	I vilken omfattning anser du att det är <i>introduktionsutbildningen</i> för nyanställda brandmän vid din brandstation som är orsaken till att praktiska färdigheter har försämrats?	I liten omfattning	I någon omfattning	I stor omfattning	I mycket stor omfattning	Vet ej
14.	I vilken omfattning anser du att det är de <i>praktiska övningarna</i> vid din brandstation som är orsaken till att praktiska färdigheter har försämrats?	I liten omfattning	I någon omfattning	I stor omfattning	I mycket stor omfattning	Vet ej

Forts Bilaga 5 Enkät till styrkeledare

Fråga 15-27 skall besvaras av alla					
15.	Anser du att det behövs ett praktiskt test vid antagning till SMO-utbildningen? (idag sker antagning främst med avseende på betyg)	Ja	Nej	Vet ej	
16.	Tycker du att man bör genomgå ett lämplighetstest (t.ex. intervjuer) för att komma in på SMO-utbildningen?	Ja	Nej	Vet ej	
17.	Tar man vara på SMO-brandmännens teoretiska kunskaper inom din räddningstjänst?	Ja	Nej	Vet ej	
18a.	Har ni inom er räddningstjänst ett praktiskt test vid rekrytering av nya brandmän?	Ja	Nej	Vet ej	
18b.	Om ja på fråga 18a: Anser du att det praktiska testet är tillräckligt bra utformat?	Ja	Nej	Vet ej	
19a.	Har SMO-brandmän teoretiska kunskaper som väger upp att de eventuellt inte har tillräckliga praktiska färdigheter?	Ej relevant	Ja	Nej	Vet ej
19b.	Om ja på fråga 19a: Ge exempel på sådana teoretiska kunskaper:				
	Ge exempel på sådana praktiska färdigheter (som kan vägas upp av teoretiska kunskaper):				

20.	I vilken omfattning anser du att praktisk färdighet främst beror på individen? (Vilken utbildning man har är inte avgörande)	I liten omfattning	I någon omfattning	I stor omfattning	I mycket stor omfattning		Vet ej
21.	Kräver brandmannarollen mer eller mindre teoretisk kunskap idag än för 10 år sedan?	Mycket mer idag	Något mer idag	Ingen skillnad/samma nivå	Något mindre idag	Mycket mindre idag	Vet ej

Forts Bilaga 5 Enkät till styrkeledare

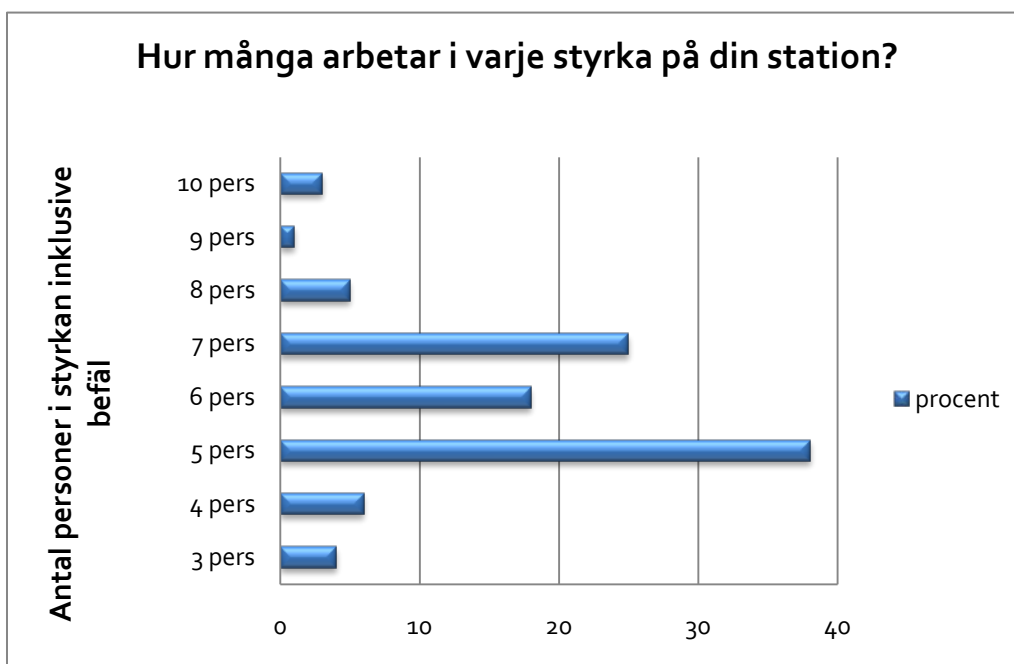
22.	Kräver brandmannarollen mer eller mindre <i>praktisk</i> färdighet idag än för 10 år sedan?	Mycket mer idag	Något mer idag	Ingen skillnad/samma nivå	Något mindre idag	Mycket mindre idag	Vet ej
23.	Hur viktigt är det att alla brandmän i styrkan har likvärdig praktisk färdighet?	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Ganska oviktigt	Inte alls viktigt		Vet ej
24.	I vilken omfattning anser du att brandmännen behöver öva mer grundläggande gällande praktiska färdigheter?	Inte alls	I liten omfattning	I stor omfattning	I mycket stor omfattning		Vet ej
25.	I vilken omfattning har ni vid er räddningstjänst anpassat ert övningssystem efter SMO-utbildningen?	Inte alls	I liten omfattning	I stor omfattning	I mycket stor omfattning		Vet ej
26.	Hur lång introduktionsutbildning för nyanställda brandmän har ni vid er räddningstjänst?	Svar:					
27.	Vilka moment tycker du är de viktigaste inom brandmannayrket? Sätt siffran 1-5 för varje moment, där 5 motsvarar maximal prioritet. → →	__ att kunna kommunicera med människor __ förebyggande arbete, t.ex. göra tillsyner, hålla föredrag i skolor __ arbeta operativt, t.ex. bränder, trafikolyckor, sjukvårdslarm __ ha goda praktiska färdigheter, dvs. hur man hanterar och är insatt i hur verktyg och redskap fungerar som ingår i yrket __ ha en god fysik __ ha goda teoretiska kunskaper					

Övriga synpunkter:

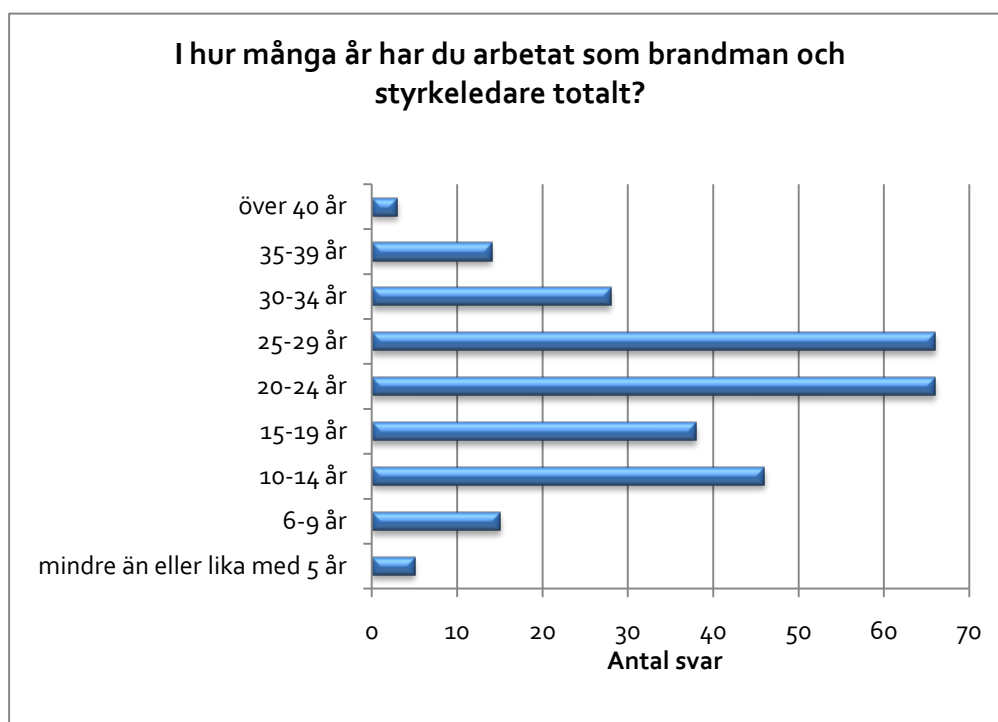
Har Du några synpunkter som riktar sig till MSB angående SMO-utbildningen? Eller har du synpunkter på något annat som rör denna enkät, lämna gärna en kommentar i rutan.

TACK för din medverkan 😊

Bilaga 6 Resultat från enkätundersökningen i diagramformat

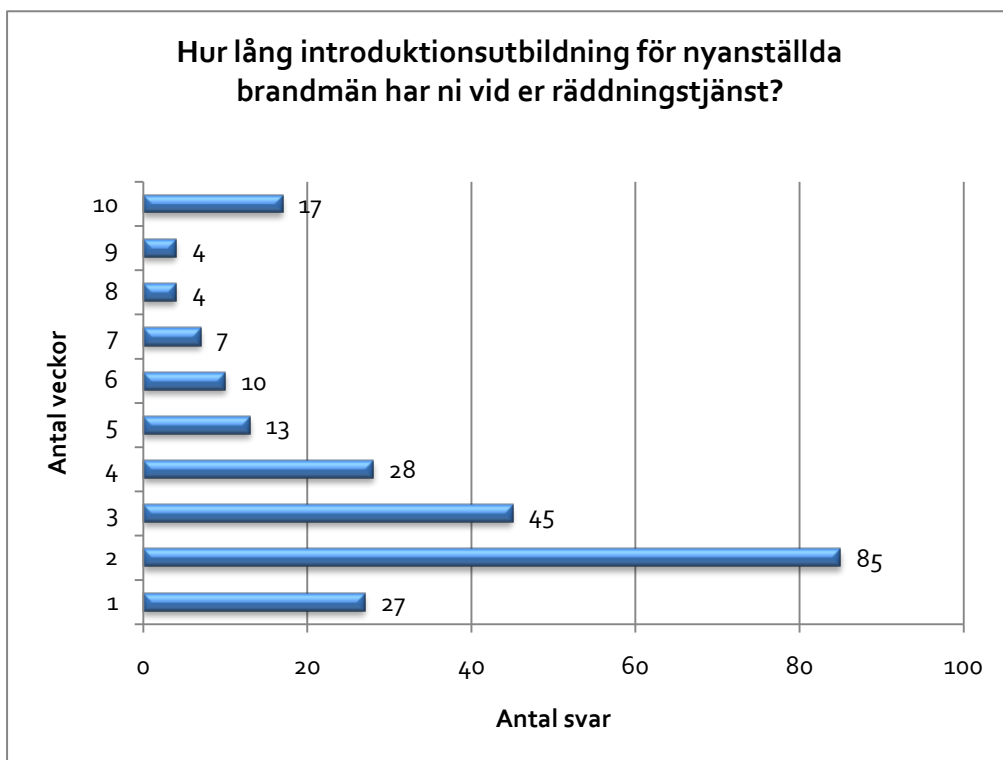

Figur 6.1 Resultat från enkätundersökning, fråga 5. Bortfall avser internt bortfall.

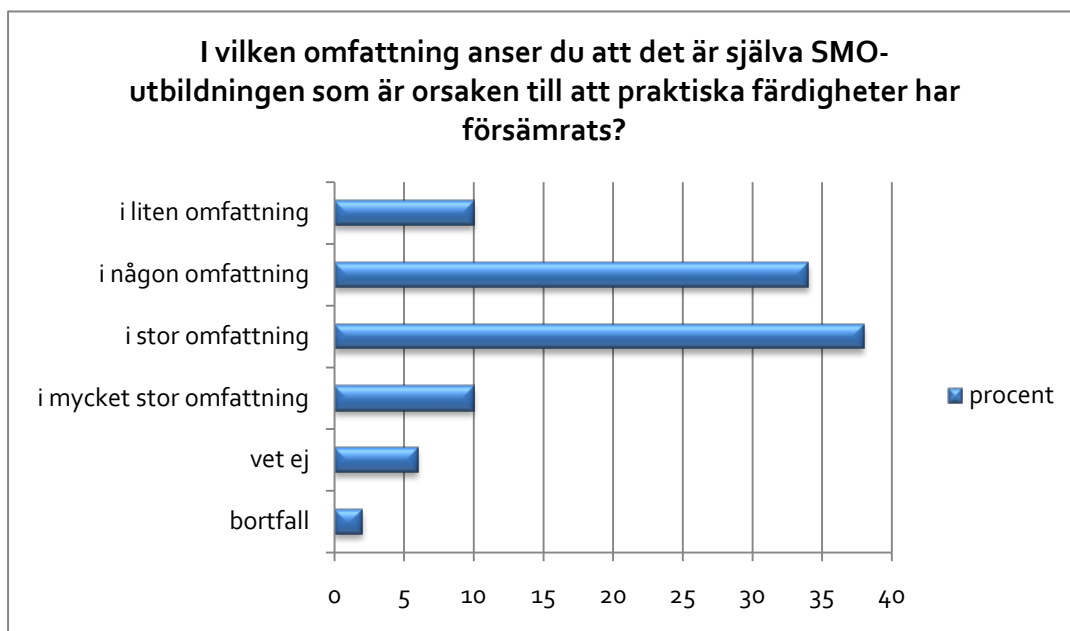

Figur 6.2 Resultat från enkätundersökning, fråga 1 och 2. Bortfall avser internt bortfall.

Forts Bilaga 6 Resultat från enkätundersökningen i diagramformat

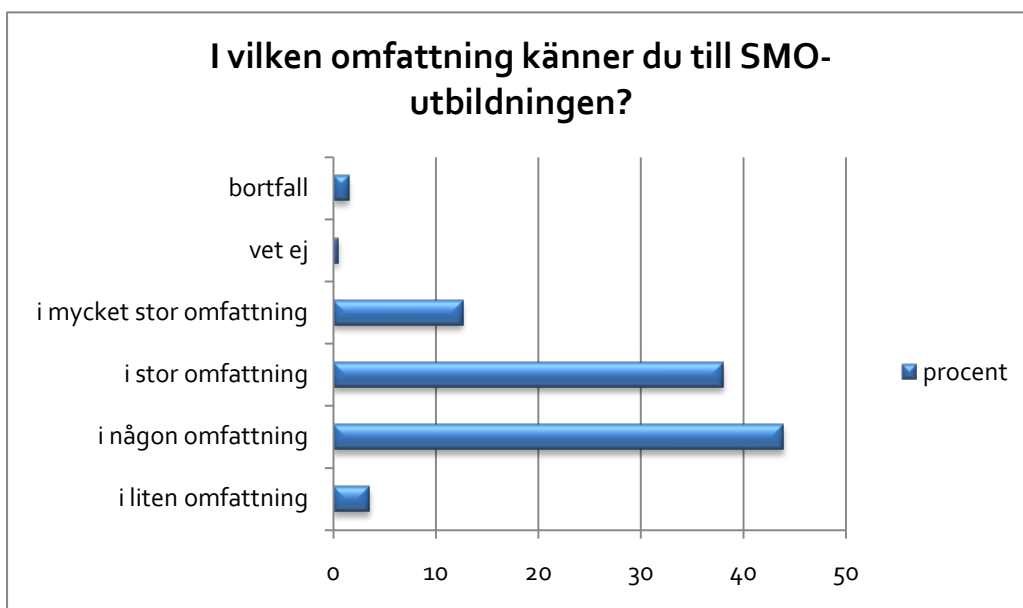

Figur 6.3 Resultat från enkätundersökning, fråga 26. Bortfall avser internt bortfall.

Figur 6.4 Resultat från enkätundersökning, fråga 12. Bortfall avser internt bortfall.

Forts Bilaga 6 Resultat från enkätundersökningen i diagramformat

Figur 6.5 Resultat från enkätundersökning, fråga 10. Bortfall avser internt bortfall.

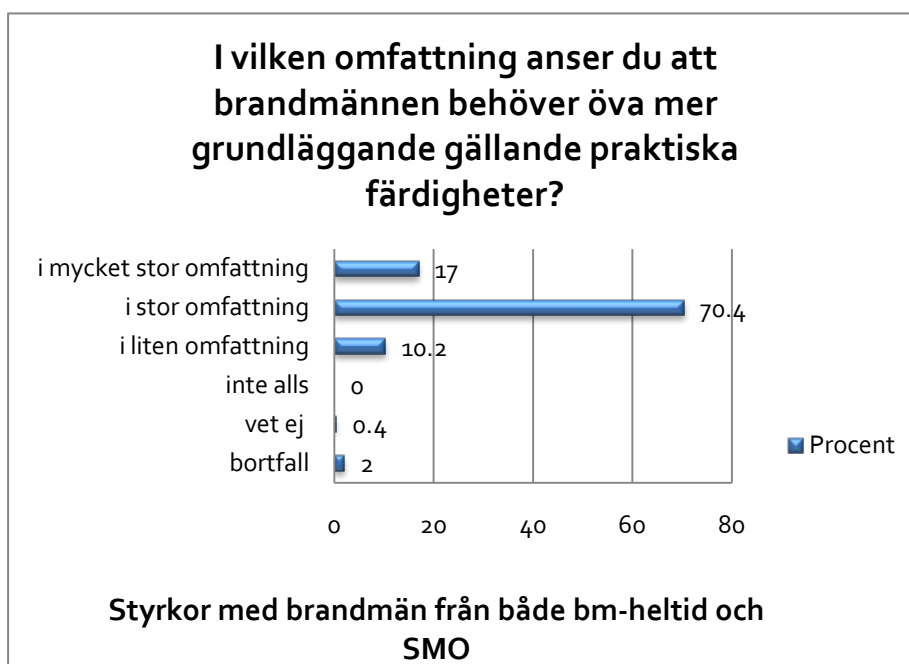

Figur 6.6 Resultat från enkätundersökning 14. Bortfall avser internt bortfall.

Forts Bilaga 6 Resultat från enkätundersökningen i diagramformat

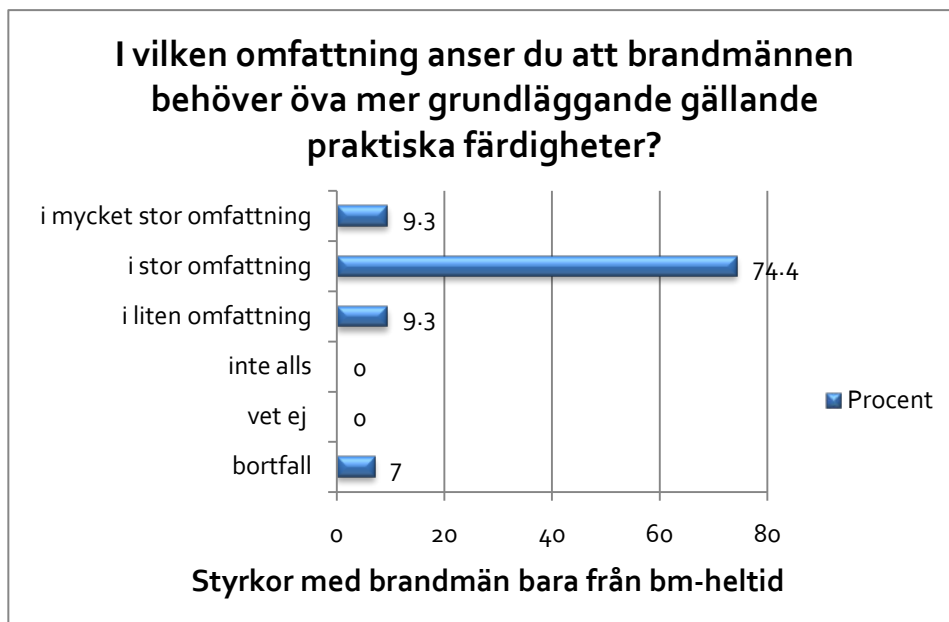

Figur 6.7 Resultat från enkätundersökning, fråga 25. Bortfall avser internt bortfall.

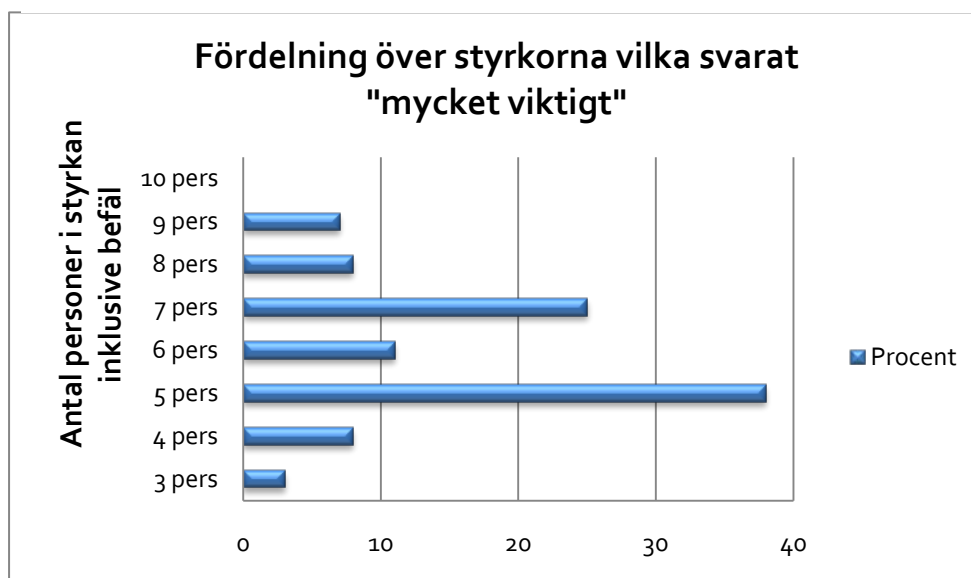

Figur 6.8 Resultat från enkätundersökning, fråga 24. Bortfall avser internt bortfall.

Forts Bilaga 6 Resultat från enkätundersökningen i diagramformat

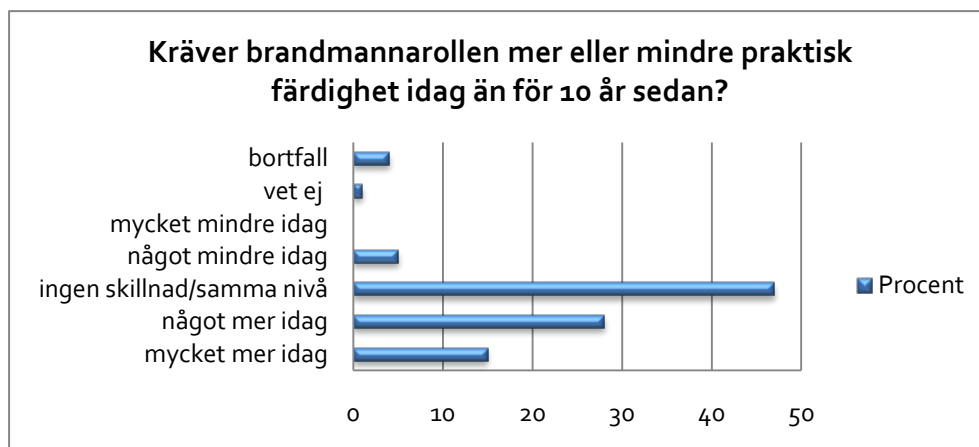

Figur 6.9 Resultat från enkätundersökning, fråga 24. Bortfall avser internt bortfall.

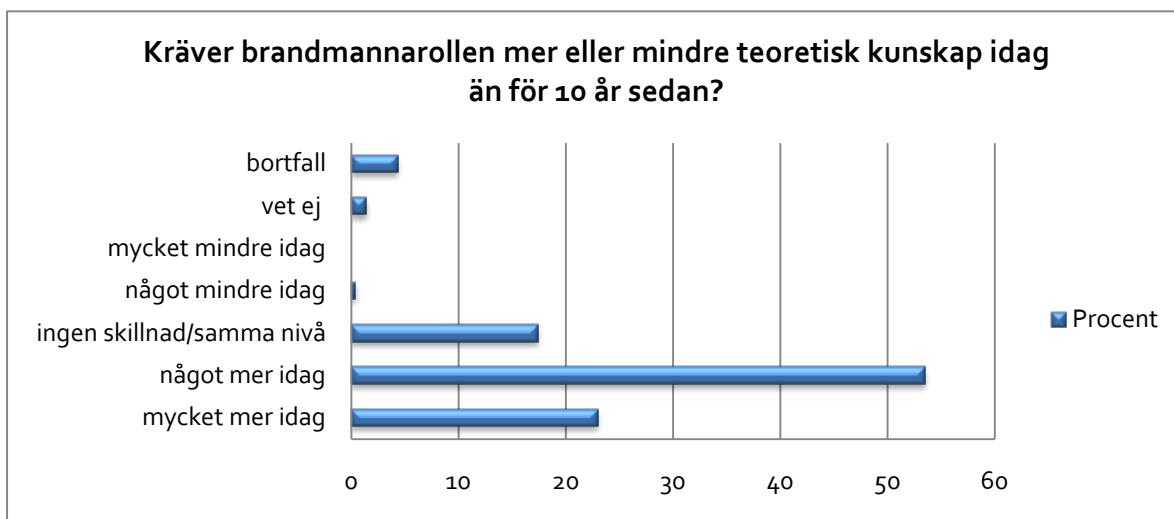

Figur 6.10 Resultat från enkätundersökning.

Forts Bilaga 6 Resultat från enkätundersökningen i diagramformat

Figur 6.11 Resultat från enkätundersökning, fråga 22. Bortfall avser internt bortfall.

Figur 6.12 Resultat från enkätundersökning, fråga 21. Bortfall avser internt bortfall.

Figur 6.13 Resultat från enkätundersökning, fråga 17. Bortfall avser internt bortfall.

Bilaga 7 Kommentarer från respondenterna – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig

Kommentarer från respondenterna i enkätundersökningen *vilka svarat att brandmännens praktiska färdigheter har försämrats* – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig, svar på fråga 8 i enkäten.

- * Kordinera arbetsuppgiften med andra arbeten som skall lösa uppgiften i sin helhet.
- * Händer ofta, har dålig erfarenhet av liknande uppgifter från tidigare yrkesliv. Vi har tidigare rekryterat folk med erfarenhet
- * Vid flera tillfällen har jag märkt att de praktiska kunskaperna är sämre på brandmän som kommer direkt ifrån SMO utb., utan att ha något praktisk yrke innan
- * Över lag så har alla som kommer ut från SMO övat för lite på varje moment. Vi har vissa som har väldigt bra praktiskt kunnande, men dessa färdigheter har de inte lärt sig på skolan.
- * Vid håltagning med räddningssåg
- * Vid handhavande av hydraulverktyg. Klarade inte byta verktyg. Enslangssystem
- * Allmän verktygsvana, många för hade jobbat som hantverkare innan de blev brandmän. T.ex. vid husbrand hur är hus byggda etc., vilka verktyg är lämpliga var!
- * Allmänt är man inte lika van med hand- verktygen. Fordonskörningen märks ingen skillnad
- * vid arbete med motorsprutor, samt om någonting har krånglat t.ex. pump vid klippning. Smo ger för lite tid i utbildningen för de praktiska sakerna som uppstår.
- * pumpar hur de fungerar. Motorsågar mm
- *Är lite handelsförlamade tar inte egna initiativ på samma sätt som en med yrkeserfarenhet. Behövs mer detaljstyrning.
- * Kan inte använda vanliga eldrivna handverktyg, ser inte risker och följer av ett felaktigt handhavande.
- * En del har svårt att överhuvudtaget hantera verktyg från handverktyg till sågar, kapar och hydraulverktyg, även i lugn övningsmiljö.
- * Att lösa praktiska problem som säkring/stabilisering vid trafikolycka. Användande av motorsåg/kap vid håltagning, mm.

Forts Bilaga 7 Kommentarer från respondenterna – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig

- * Tillfällena är ideliga, det praktiska tänket är en bristvara hos många av SMO-eleverna. Många har inte ens kört moped och kan inte ens höra på en motorsprutas motorljud om den går rent eller tar upp vatten etc. Övningar med praktiska handverktyg sprutor och dylikt får läggas på en "basic" nivå då grundkunskaperna är för dåliga, i många fall är det till och med svårigheter att starta nämnd utrustning.
- * Vid intro utb. så syntes klara brister i handhavandet av håltagningsutrustning.
- * Det handlar många gånger om grundläggande kunskaper om, ock handhavande av vanliga verktyg och vanlig utrustning som ofta finns i hemmen som man tidigare under föräldrars överseende fick prova på och som man känner igen.
- * Håltagning, handhavande med motorsåg. Osäkra med verktyg överhuvudtaget
- * Hur man skruvar på en mutter, startar motorkap, allmänt hantera verktyg.
- * Få eller inga har någon yrkesutbildning innan de börjar läsa SMO. Detta gör att många inte är vana att arbeta med olika verktyg eller har kunskap om bilar, huskonstruktioner m.m.
- * Har inget konkret ex från uttryckningsverksamheten, men det vardagliga stationsarbetet märks det väl att de nya SMO utbildade bm. Saknar praktisk yrkeserfarenhet. På vår station har vi de senaste åren rekryterat enbart SMO utbildade bm. Men vi funderar idag mer på vilken profil på bm vi behöver. Måste alltså inte vara SMO utb. Idag.
- * När inte standard rutin går att använda sig av t.ex. t-olycka så stannar insatsen av. Ser inte lösningar bara problemet.
- * håltagning dom kan inte använda motorkap ordentligt vet inte hur man arbetar med en och även motorsågar .
- * Färdigheter som att använda handverktyg saknas ofta. Elverktyg som kap och såg hanteras ofta på ett felaktigt sätt varpå utrustningen går lätt sönder. Detta leder till att en insats kan bli fördröjd eller misslyckas.
- * Allmänt praktiskt kunnande är sämre. Kunskap och eget tänkande är inte lika bra, ev. beroende på att de flesta är yngre och saknar arbetserfarenhet. För mycket teoretiker.
- * Inte direkt men jag tror att vi kommer tappa en stor praktisk kompetens när äldre går i pension. De flesta som gått Smo har ingen praktisk erfarenhet.
- * Styrka vid håltagning (Kvinna)
- * Håltagning på tak med motorkap och såg

Forts Bilaga 7 Kommentarer från respondenterna – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig

- * Alla situationer där man måste tänka utanför ramarna, där praktiskt kunnande över tid för olika problem inte finns. (bryta dörr med andra verktyg, kunna se lösningar på fler plan, kunna under stress använda en huggmejsel istället för en skifta som inte är tillgänglig, att kunna ta egna beslut vid losstagnning som kräver snabbhet och fantasi för att lyckas. Att våga/kunna gå utanför ramarna när det behövs, som en hantverkare kan göra som kan sina verktyg. Personer som ej kunnat starta verktyg pga. svaghet och okunskap, dörruppbyggnad som tagit för lång tid: Fel metod för dörr... bryter på trädörr med start nerifrån dörrkant och gör spänntved av dörren innan den går upp... Ett rätt kobenstag fick upp nästa dörr direkt, ett typexempel på att inte ha rätt erfarenhet/bredd/kunskap i ett praktiskt jobb
- * Har upplevt det vid losstagnning trafikolycka.
- * vid ett enklare kemlarm, användning av sticksåg o andra lättare verktyg vid brand.
- * Klarar inte att starta en motorsåg
- * saknar praktiskt handlag ibland
- * Nya SMO elever ej lika praktiskt lagda jämfört med äldre. Handhavande med motorsåg, klippverktyg
- * Det är mest en ökad tidsåtgång som krävs för att man ej varit med om momentet så ofta innan, utan måste fundera hur man t.ex. sågar eller kapar, Handgreppet sitter inte som en som är van att hantera t.ex. motorsåg eller annan typ av verktyg. Det behöver ej vara motoriserat utan ett enkelt koben kan ibland rent av hanteras fel.
- * T.ex. losstagnning där man inte vet hur de olika verktygen skall användas, och hur olycksplatsen skall göras säker och arbetet utföras på ett fackmannamässigt vis.
- * Det händer att man får lägga "onödig" tid på att instruera och korrigera vid praktiska moment på ett sätt som inte var så vanligt tidigare.
- * både på uppdrag / övning
- * Kan ej hantera/ felsöka motorsåg/ motorkap. Kan ej hantera/ felsöka motorspruta. Bara ett par exempel.
- *Teknisk förståelse t.ex. Motorspruta hur motorer fungerar, och hur man håller i verktyg osv.
- * För lite praktik. Valhant osäkert.
- * Ett problem vi har är utryckningskörning av tunga fordon då det oftast är unga personer som inte har någon rutin på att köra tunga fordon eftersom de inte haft körkort så länge.
- *Del har haft svårt att veta hur ett verktyg används

Forts Bilaga 7 Kommentarer från respondenterna – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig

- * livs erfarenhet saknas, för lite praktik kan inte släcka bränder och köra maskiner teoretisk,
- * Färdigheten att arbeta med verktyg
- * De saknar grundkunskaper i varför och hur maskinerna fungerar, minsta störning så klarar de inte uppgiften.
- * Väldigt individuellt, men överlag så har SMO utb. Brandmän inte samma breda praktiska kompetens när de börjar på jobbet som de som rekryterades innan SMO hade.
- *Kunskap vid t.ex., motorproblem med pumpar. Att kunna tänka och åtgärda mindre problem på plats själv och inte bara felanmäla.
- *Man har bara gått igenom teoretiskt hur man gör ingen praktisk övning på skola (semestervikarier)
- * Jag pekar inte på någon speciell händelse utan ser mer till den allmänna "verktygsvanan". Är SMO-eleverna 19år vid antagningstillfället har de inte mycket praktisk erfarenhet och kan således inte hantera verktyg på samma sätt som den som har arbetet 3-5 år inom ett yrke.
- * En del har svårt att tänka praktiskt, använda verktyg, allmänt ohändigt intryck. Saknar ofta praktisk bakgrund men är duktig på datorer!
- * Vid rivnings arbete med handverktyg ex Kofot, Tigersåg.
- * Personer som inte är praktiskt lagda har tuffare att hänga med. Allt är inte lika självklart. Kan den förmågan övas upp? Ja, till viss del men inte helt och fullt ut. Fysisk styrka är också en het potatis. Oftast klarar vi oss med normal styrka men inte alltför sällan krävs mer styrka och då.. har en del stora problem. Ligger man redan på gränsen vid antagningen och det hettar till blir det jobbigt. All form av handhavande med maskiner är inte lika självklart att alla kan utföra idag. Detta kräver mer övningstid och övningsmöjligheter. Det säger sig själv, att en person som kommer direkt från skolan kanske inte har samma förutsättningar som en som jobbat ute i arbetslivet ett antal år innan man börjar som brandman. Kraven på skolan i vissa moment är för låga. Jag köper att vi på räddningstjänsten skall ha både kvinnor, personer med utländsk härkomst osv. MEN detta får inte ske på bekostnad av att kraven som finns idag skall sänka eller ändras bara för att en viss grupp skall ha möjlighet att "komma in". Det är viktigt att visa att kraven är satta utefter de uppgifter som vi kan ställas inför, även om vissa situationer händer mer sällan. Yrket "Brandman" får inte bagatelliseras.
- *Hantering av fordon och maskiner.
- * Vid dörr öppningar
- * Förståelse för håltagning/ventilering, handhavande handverktyg mm.
- * Vid övningar

Forts Bilaga 7 Kommentarer från respondenterna – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig

- * Samtliga situationer som nämns. Vi blir färre i styrkorna och vid larm förväntas dom att kunna motorsprutor enklare felsökning, eller åtminstone förstå varför man agerar på ett visst sätt orka bära slanghäckar mm.
- * Man har ingen som helst erfarenhet. Tycker att vi fick mkt bättre brandmän med det gamla systemet där man först fick prova på jobbet och sen utbilda sig i 15 v...
- * Håltagning/kap/motorsåg. Losstagning/svårt att hantera verktyg. För mkt teoretisk kunskap samt ingen erfarenhet från andra yrken.
- * Håltagning, allmän hantering av verktyg
- * Vet inte hur olika verktyg, maskiner används många har inget praktiskt kunnande.
- * En allmän bedömning i det vardagliga och operativa arbetet är att det saknas det kunnande som fanns hos de bm som rekryterades förr. De hade ofta en praktisk yrkesbakgrund och kunde hantera verktyg.
- * Tankat fel drivmedel i motorer. Monterat motorsågskedja åt fel håll.
- * Beordrade en SMO elev att ta håll i ett tak, och fick till svar att det hade de inte lärt på skolan.
- * Bristen har upptäckts under lokal introduktionsutbildning innan brandmännen satts i operativ tjänst.
- * Inget konkret. Men det finns en bristande vana att hantera handverktyg. Det syns tydligt i arbetssituationer när en van eller ovan person arbetar med en uppgift som kräver praktiskt handlag. Det tar längre tid och ibland behövs hjälp eller stöd.
- * Många har sämre praktiska färdigheter . På vår station har vi haft tur och hittat bra brandmän. De SMO-praktikanter vi haft visar bristande kunskaper främst vid övningar. Men man märker det även vid olika diskussioner. Dom elever jag pratat med säger att utbildningen lätt kunnat kortas ner till halva tiden. Mycket dötid. Dessutom ingår ämnen som inte är relevanta för yrket.
- * Praktiskt handhavande har överlag blivit sämre troligen för att man inte har mycket arbetslivserfarenhet, t.ex. olika kapmaskiner fordon och även kunskap om byggnader
- * Medarbetare som inte kunnat hantera handverktyg vid larm
- * Handhavande med verktyg, cirkelsåg, borrh och skruvdragare, motorsågar
- * Handhavande av olika hand verktyg t.ex., motorsåg, motorkap Holmatroverktyg. Praktiskt användande av t.ex. kofot

Forts Bilaga 7 Kommentarer från respondenterna – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig

* Det är viktigt med arbetslivs erfarenhet det är mindre bra att börja SMO direkt efter gymnasiet och kanske aldrig prova något annat.

* Framförallt under övning märks det att den praktiska färdigheten kanske är något mindre än tidigare.

* ex resning av stege och allmänna praktiska saker. (motorsprutors funktion felsökning)

* På övning i början av karriären. (Hos vissa.) Detta kan bero på att man kanske inte har samma verktyg på skolorna som vi har. De har kanske för lite praktik, och för mycket teori. Man går kanske för djupt in på det som befälen ska ha mest kunskap i.

* Det märks tydligt att den praktiska färdigheten är sämre, då man inte har någon arbetslivserfarenhet. Man kan säga att innan SMO var 80 % trygga med det praktiska och 20 % osäkra. Av SMO är 80 osäkra och 20 % trygga.

* Svårare att praktiskt använda verktyg vid håltagning av tak, vägg. Sämre allmän kunskap om vanliga verktyg. Sämre i praktiskt tänkande.

* Körning med motorspruta, Knacka dörrgångjärn, Körning tunga fordon, Håltagning, Verktygsvana.

* Vid ett antal tillfälle har man känt att en del (inte alla) har problem med handhavandet. Kan också bero på att moment övningarna på verktygen minskat i samband med ökade kunskapsområden för brandmännen.

* Första jobbet ingen tidigare arbetslivserfarenhet. Många kommer direkt från skolorna.

* Ex. Det är inte lika naturligt att hantera vanliga handverktyg för att man inte har någon bakgrund eller yrkeserfarenhet.

* problem att starta kap och såg, vet ej hur ett spännband fungerar. Kan ej grundläggande motorkunskap.

* Lägre kunskapsnivå vad gäller andra yrken t.ex. el, vvs, bil-mek. m.m. Ovana vid verktygshantering vid arbete på olycksplats.

* Vid håltagning. Har dålig koll på hur verktyg och maskiner fungerar.

* Olika händelser där uppfinningsrikedom har behövs

* Allmän hantering av verktyg och maskiner

* Kan inte peka på nåt exakt i skarpt läge men vid återställning på station och vid rep.arb. på olika matrl. T.ex. motorspruta och motorsågar märker jag brister i färdighet.

Forts Bilaga 7 Kommentarer från respondenterna – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig

- * Att köra ett verktyg tror jag alla kan lära sig. Det handlar mer om att kunna se lösningar på problem, handhavande av t.ex. motorsprutor, när sånt krånglar.
- * Idag måste man som styrkeledare detaljstyra mer pga. brist på praktisk erfarenhet, och vad blir konsekvensen av Bm:s handlande i denna situation.
- * Negativ slangdragning trapphus. Kopplade ej grenrör rätt kastade slang i hög gick ej att få ut vatten.
- * De har hänt att det inte ens vet hur en chok på en bormaskinfungerar!
- * De har ingen yrkes utbildning eller erfarenhet som det var förut när det var en merit att ha en yrkesutbildning när det söktes brandmän. Så det är klart att de inte kan ha samma kunskap om dom kommer direkt ifrån skolan till Rtj.
- * Åtgärda fel på utrustningen på insats. Ovana att arbeta med verktyg.
- * håltagning, trädfällning, motorkap, handverktyg över lag, saknar tänk hur och varför man ska säga och kapa på ett vist sätt, saknar praktisk erfarenhet. "sitter på den gren som dom sågar av"
- * I stället för att göra håltagning mellan takstolarna har man sågat i sönder takstolen med rasrisk som följd.
- * De krävs mer utbildning för att de ska få en färdighet att hantera sågar kapar m.m. dessa maskiner är mycket farliga
- * Har man aldrig varit på en byggarbetsplats eller snickrat så kan omöjligt göra en bra håltagning på enbart teoretiska kunskaper
- * När inte standard rutin går att använda sig av t.ex. t-olycka så stannar insatsen av. Ser inte lösningar bara problemet.
- * Agerar lite osäkert och kan inte använda materielen innovativt
- * Allt praktiskt arbete.
- * Körning av fordon, losstagnig, alla moment måste övas oftare
- * Svårt att tänka flexibelt och komma på praktiska lösningar
- * Då tunga maskiner ska användas.
Kap och motorsåg speciellt. Ovana vid handhavande. Framförallt vid speciella, svåråtkomliga jobb då tidigare kännedom om t.ex., kast.
- * För att vara en bra brandman måste man vara en allkonstnär, dvs. vara hännad till det mesta

Forts Bilaga 7 Kommentarer från respondenterna – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig

- * Oftast under introduktions utb. på station
- * Allm. byggnadskonstruktion och handlag med verktyg.
- * Tyvärr då kvinnliga brandmän varit anställda men ofta med vikarier som ej har tillräcklig kunskap
- * Vid snabba felsökningar och småfel som uppstår blir det mer ofta att man lämnar problemet vidare till någon annan istället för att försöker och fixar. Allmänt handhavande av verktyg.
- * Sämre handlag med verktyg, sämre logiskt tänkande utanför standarrutiner, ej sett verkligheten utan bara skolbänken
- * Mest påtagligt i den dagliga verksamheten.
- * Mindre av praktiskt handlag.
- * Vid motorhaverier
- * Bm svårt att hantera verktyg dålig motorvana
- * Bm med SMO-utbildning på vår station har ganska hög praktisk kunskap men i stort har urvalet av lämpliga vid nyanställning minskat väsentligt. På sikt kan det innebära stora problem vid utryckningstjänst när/om det praktiska handlaget utarmas
- * Snabbt kunna hand ha handverktyg. Färdighet saknas.
- * MÅNGA HAR INGEN PRAKTISK YRKES ERFARENHET OCH ÄR BORTA NÄR DET GÄLLER ATT JOBBA MED HÄNDER OCH FÖTTER. OCH MAN HAR DÅLIG ORK OCH KÄNNER MAN INTE FÖR ATT GÖRA SÅ SÅ RYCKER MAN PÅ AXLARNA.
- * Håltagning, många av de praktiska momenten vi står inför varje dag.
- * Har hänt ett antal gånger både vid insatser och övningar. Många är unga och har aldrig haft ett annat jobb. Inget ont i det, de kommer att lära sig, men det fattas inom den praktiska delen.
- * I alla möjliga situationer både övning och utryckning. Sunt förnuft samt hantering av verktyg har allmänt försämrats.
- * Förr anställde man folk med en yrkesbakgrund. Nu är det personer utan någon som helst yrkeserfarenhet, vilket då visar sig just vid handhavandet av utrustning.
- * Ex. Arbete med stegar, kobben, hammare och skruvdragare.
- * Vid alla typer av olyckor. Det är för lite praktiska övningar på SMO

Forts Bilaga 7 Kommentarer från respondenterna – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig

- * Pumpkörning ta upp vatten
- * Vissa har svårare, med det praktiska arbetet både på stationen & vid larm
- * sämre pratisk förmåga vid t.ex. motorsåg, slang och luftkopplingar, skruvdragare, lastbilskörning
- * Dåliga på att arbeta praktiskt för att de ofta kommer direkt från gymnasiet, ingen tidigare yrkesutbildning.
- * Saknar praktik o Erfarenhet.
- * Dålig koll på hur saker och ting hänger ihop, valhända saknar praktisk erfarenhet (inte alla men alldeles för många)
- * håltagning, motorsåg kunskap obefintlig, motor kunskap obefintlig
- * motorsågskedja felvänd
- * Håltagning, fel ställen. Losstagning. Dåliga på att hitta nya lösningar.
- * AVSAKNAD AV ARBETSLIVS ERFARENHET
- * Ingen vana med maskiner som kräver erfarenhet och utbildning. Motorsåg, Motorkap, Handverktyg. Problem med den byggnadstekniska delen. Hur är ett hus uppbyggt.
- *Arbetslivserfarenheten vad det gäller handverktyg, konstruktioner m.m.
- * den allmänna kunskapen om hantverk har blivit lägre, färre utbildade hantverkare. De som har högre kunskap o kan utbilda de andra.
- * motorsåg, motorsprutor
- * De har ingen eller liten erfarenhet från annat arbete. Då kan det vara svårt att se andra lösningar om det inte fungerar som man lärt sig i skolan.
- * I detta arbete som är så allsidigt krävs det praktiskt kunnande för att snabbt klara vissa krissituationer. Det fumlas mer idag med ex bara verktyg
- * svårt att svara exakt var och när. Det bara märks när någon inte är van att arbeta med verktyg.
- * Har svårt att se en lösning på ett praktiskt problem.
- * svårt med handhavande av vissa verktyg

Forts Bilaga 7 Kommentarer från respondenterna – kommentarer om när den praktiska färdigheten inte varit tillräcklig

- * Det handlar om att deras baskunskaper inte räcker till riktigt. Det är bra killar och tjejer som kommer ut till räddningstjänsten men jag upplever att ledningen tror att de kan allt då de har läst i 2 år. Samtidigt används brandmannen idag mer till att utföra andra uppgifter än utryckning. T.ex. förebyggande, skolbrandskydd, externutbildning m.m. Alla dessa uppgifter är viktiga men det ställs fortfarande samma krav på den enskilde brandmannen när det är utryckning. Min åsikt är att om man ska bli riktigt bra på något så måste man hålla på med det. Gör man ändra saker också måste man dra ner på antal kommenderingar/uppgifter som brandmannen ska klara av på utryckning. T.ex. endast köra ett av våra fordon istället för 3 olika.
- * Syns mest på övning, med alla slag av handverktyg. sågar, kofötter, mm
- * Håltagning, trafikolycka, Rivning inomhus sågat i bärande vägg, Handhavande med motorsprutor.
- * Håltagning. Dörrforcering
- * Klart att det är skillnad på praktiskt handhavande på någon som aldrig jobbat med verktyg inom något tidigare yrke. Vårt jobb kräver ofta problemlösningar och då är det en fördel om man har ett annat yrke som bakgrund och inte bara teoretiska kunskaper
- * Verktygsvanan är sämre överlag.
- * Arbeta med verktyg.
- * Kan ej starta en motorspruta, koppla en grovslang till tryckuttag.
- * Hantering av div. verktyg. Motorsåg, motorkap, tigersåg, Spännband mm.
- * kvinnliga brandmän orkar inte jobba med motorronddeller på tak vid håltagning
- * Vid hantering av verktyg för dörrforcering märks det väl att det inte finns färdighet eller tanke bakom
- * Vid praktiska lösningar som man kan hänvisa till ett yrke som va praktiskt
- * Vid hantering av teknisk utrustning ex. motorsprutor har kunskapen varit begränsad.
- * får ej igång motorverktyg
- * När ev. utr. Ej fungerar som den skall = när man måste felsöka/improvisera
- * Håltagning, kapning med motorsåg, start av motorsprutor och båtmotorer.
- * Den praktiska färdigheten är sämre.

Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har försämrats

Övriga kommentarer från respondenter *vilka svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har försämrats* sedan SMO-utbildningen trädde i kraft

* Jag tycker att den gamla bmh utbildningen var mkt bra. Detsamma gäller det gamla utbildningssystemet för befäl (bfh – Bm).

* Jag tycker att SMO – utb. är bra men de som utbildas skall få möjligheten till sommarjobb inom rä.tj. efter första året eller terminen vilket skolan skall ansvara för. Sommar jobbet skall betygsättas i samråd mellan styrkeledare och lärare vid skola.

* Många räddningstjänster tror jag räknar examinerade SMO-elever som färdiga brandmän men det är dom inte enl. mig. Det tar lång tid att få dom färdiga även efter examination. Fysbiten är en faktor som försämrats samt att dom som kommer ut ofta brister i praktiskt handlag pga. bristande arbetslivserfarenhet/yrkes/hantverkserfarenhet.

* Jag tycker att utbildningen måste fokusera mer på de grundläggande praktiska moment som är viktigt för att ha en bra grund att stå på när de kommer ut på stationerna. Dessa moment måste övas o övas för att de ska sitta som ett rinnande vatten. Det finns mycket special lösningar ute i landet, men det är viktigt att ha en bra och bred bas att stå på. Inriktningen på det teoretiska bör tonas ned lite, för det är fortfarande ett praktiskt yrke. De som vi hjälper vid larm struntar i hur många böcker du läst bara att vi löser problemet så smidigt som möjligt. Det är givetvis bra med viss teoretisk kunskap också, men det får inte överdrivas.

* Det krävs idag högre betyg för att komma in på SMO 20 – 21 poäng. Det märks på de som söker. De är väldigt duktiga teoretiskt men praktiskt är det många som har tummen mitt i handen. Eleverna påtalar själva att utbildningen innehåller för mycket teori och för lite praktisk övning. Detta märks mycket väl när de kommer till oss och gör sin introduktionsutbildning.

* Enligt dom erfarenheter som jag har är det lite praktiska moment i övningarna samt om något inte funkar så tar man ut en ny t.ex. spruta på förrådet istället för att leta felet. Det funkar inte t.ex. på en skogsbrand. Enligt senaste eleven så hade dom endast haft förevisning av hur man klipper en bil, alltså inte fått klippa själv? denna har en termin kvar att läsa hoppas att detta rättas till..... Andra erfarenheter är att det är mycket står skillnad på individerna själva, många är jätteintresserad medans andra har inte samma gnista”

* Tycker det är konstigt att så många elever från SMO utbildningen har så dålig fysik eller har så svårt att klara dagens tester som nu är enklare än för T.ex. 7-10 år sedan. Det verkar som dom inte är insatta i vilka krav som gäller för att bli en Brandman idag.

*Det behövs både teoretiska och praktiska kunskaper inom räddningstjänsten, för kommuner med små räddningsstyrkor behövs att samma personer besitter de här kunskaperna. Jag har varit LIA handledare åt några SMO elever och hört deras missnöje med utbildningen vad gäller fördelningen den av tid som läggs på operativräddningstjänst kontra övriga arbetsuppgifter som de inte kommer att arbeta med som brandmän på en mindre brandstation. Jag kan tråkigt nog bara bekräfta det

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har *försämrats*

* Vi har två sorters SMO:are. Dels dom som har haft ett yrke innan utbildningen och har skaffat sej livserfarenhet. Den gruppen är mycket duktiga och "jobbar sej" snabbt in i gruppen. Sedan har gruppen direkt från gymnasiet utan erfarenheter utanför skolvärlden och dessutom utrustade med vi är bäst och kan allt mentaliteten, självklart tar det längre tid för den gruppen att bli brandmän. Om alla någonsin blir det? Den första gruppen. tycker dessutom att utbildningen är slapp och kravlös och är ett stort slöseri med tid! Med dagens intagnings system har SMB snart "stängt ute" alla praktiker men det är ju trenden i Sverige att praktiskt arbete inte behövs, vi har ju datorer som fixar det mesta. Fortsätter MSB i samma spår kommer räddningstjänsterna bli tvungna att se sej om efter medarbetare från andra utbildare. Dessutom är det ett svek mot dom som tas in och tror att dom går på en utbildning där det praktiska inte är så viktigt utan det kan ni fixa senare och så kommer dom på tester där det är tvärt om! Nej intagningen måste ha en teoretisk del och en praktisk del som sammanvägs till ett slut omdöme för antagning, dessutom skall yrkeslivs erfarenhet vara en merit.

* Det är ett måste att man har mer avancerade praktiska tester inför SMO. Betygen spelar en mindre roll.

* Tyvärr styrs Svensk räddningstjänst av personer med för lite praktisk bakgrund och de inser inte värdet av teknisk kunskap, detta har gjort att utbildningen mer o mer blivit teoretisk och att brandmännen i sin tur skall utföra teoretiska uppgifter. Vad som glöms bort är att vår huvuduppgift i mångt och mycket är praktisk och att vi själva behöver utbildas och utvecklas som det är nu utbildar vi andra i handbrandsläckning och sjukvård mm så att energin och tiden inte räcker till oss själva. Det som SMO-utbildningen ger i dag är en väldigt massa "pappersbrandmän" och det kommer på sikt att vara förödande för Svensk räddningstjänst. Men Svensk räddningstjänst går i cykler och snart är det dags för "praktiskttekniskacyklen" igen (var det när jag började) vilket din undersökning visar

* I frågan om praktiska kunskaper berättar våra SMO:are om att det knappt förekommer praktiska övningar i större utsträckning på skolorna med olika slags redskap. Idag är det ännu viktigare under intro.utb. och väl ute i skiftlagen att öva så mycket vi kan för att dom ska kunna känna sig trygga med uppgiften när arbete skall utföras med de olika verktygen.

* Lärarkåren på skolorna är för dålig på SMO. inget större fel på utbildningens innehåll men som sagt för svaga lärare.

* Jag vet att MSB själva börjar inse att det måste bli en förändring för att det ska bli bra igen. Det är inte alltid "rätt" brandmän som kommer ut från SMO. Det är en orättvis intagning där betyg är den prioriterade intagningsmetoden. Även taskigt att låta de som läser SMO tro att de kommer att få en anställning som brandman på någon räddningstjänst i landet, bara de klarat utbildningen.

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har försämrats

* Verkligen bra att någon tar upp ett problem som har varit känt på "golvet" en längre tid. Yrket kommer att tappa kunskap om det fortsätter som det gör nu. En blandning av teoretiker och praktiker är den bästa kombinationen. Idag ser det ut som att teoretikerna kommer att ta överhand. Brandmannayrket är ett praktiskt jobb, har man inte den kunskapen är man ingen bra brandman. Att hålla föredrag och informera är bra men låt detta arbete göras av folk som kan det, inte av dit tvingade brandmän.

* Eftersom Brandmannayrket pga alla besparingar håller på att dö ut så är det extra viktigt att man kan hantera de situationer som uppstår på riktiga larm. Detta innefattar att man kan arbeta praktiskt samt att man kan kommunicera med människor. När styrkorna blir mindre ökar ansvaret på de Brandmän som blir kvar. Efter över 25år i yrket så ser man hur viktigt det är att kunna sitt jobb dvs hålla efter sin fysik, kunna all teknisk utrustning samt att kunna bete sig som folk när man är ute bland människor. Problemet med SMO är att man får en glamoriserad bild av yrket . Detta yrke är som alla andra, man lär sig så länge man lever. SMOarna saknar verklighetsförankring i sin utbildning. De är ej förberedda på vad som händer ute i Brandkårs Sverige.

* Med ringa eller ingen arbetslivserfarenhet blir alla SMO-utbildade väldigt lika. Det blir väldigt viktigt att de har ett praktiskt fritidsintresse för att på det viset fått någon erfarenhet av att använda olika verktyg.

* Det känns som att vi i brandmannasverige håller på att tappa det praktiska kunnandet. Eftersom vi fortfarande arbetar mycket praktiskt med fordon, fastigheter och materiel och naturligtvis också operativt kan vi inte bara få in teoretiker med tummen mitt i näven, dags att se över intagningsreglerna – kriterierna.

* Finns ingenting i utbildning om utryckningskörning. Vilka lagar vi följer för att kunna köra i trängande fall och kan vi bryta trafikregler i övriga larm.

* Brandman är ett praktiskt jobb som det ser ut i dag, och om man inte kan hantera verktyg ordentligt så ska man inte vara Brandman. Så enkelt är det. Det finns andra jobb inom räddningstjänsten i så fall om man är en bra teoretiker.

* Gå tillbaka till det gamla utbildningssystemet. Det var mycket effektivare mer kompakt, då slipper vi det här problemet, på dom skolorna fick man arbeta praktiskt med det som en brandman ska kunna vid larm. SMO jobbar mycket med förebyggande o pbl, Tyvär så blir det nog för mycket av den varan, när man i stället skulle behöva lära sig att arbeta praktiskt.

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har *försämrats*

* Synpunkt fråga 27: Sätter en 3 på förebyggande trots att jag tycker det är mycket viktigt, min mening är att vi på operativa måste få ägna oss åt övningar och förkovring för att bli duktiga, så är inte fallet inom vårt förbund där det istället finns en trend att brandmännen skall göra allt allt allt. Detta leder bara till att vi kan lite om mycket och inte blir bra på något! Synpunkt till MSB: De fysiska antagnings kraven som idag används är ju mer eller mindre ett hån mot den sökande och även mot hela arbetskåren. Min mor är 67 år och fritidsmotionär, hon klarar detta rullbandstest!! Testerna måste sättas efter vad yrket kräver. Eleverna som söker får ju falska förhoppningar om yrket och när de väl får jobb möter de en helt annan verklighet. Politisk korrekthet är ett välkänt fenomen i Sverige och som används till höger och vänster, men det vore väl ändå på sin plats att lägga detta åt sidan när det gäller ett yrke som handlar om liv!!!

*Det känns för min del att om det bara anställs folk som har gått SMO utan någon praktisk arbetslivserfarenhet så blir det ganska begränsat. Önskvärt är att man får in en blandning av dessa kriterier för att inte tappa på de praktiska erfarenheter som finns inom yrket.

*Hög kvalitét på utbildade "god kända" elever är ett måste. När räddningstjänsterna börjar leta personal själv som saknar utbildning är detta ett under betyg för SMO utbildningen.

*SMO utbildningen har som så många andra utbildningar drabbats av den svenska utbildningsinflationen, det vill säga det är först och främst ett sätt att legitimera ett yrke. Vilket politiskt innebär att man "höjer statusen" för detta yrke. Dessutom är det ett sätt att hålla arbetslösheten låg då man genom detta förlänger studietiden istället för att komma ut i jobb. Man borde istället ha gjort en analys först, inte bestämt att två år blir nog bra, å sedan försökt att fylla dessa två år med något ämne relaterat till yrket.

* Tidigare så hade de flesta som började på kåren någon form av yrkes erfarenhet bakom sig. De arbetade ofta några år först som vikarier före de skickades till skolan. I dag kommer de direkt från skolan (gymnasiet- smo), i bästa fall med ett nytt lastbilskort i fickan. (Räcker inte för att säkert framföra en modern lastbil på utryckning). Utryckningskörning bör ingå i utbildningen då få kårer har möjlighet att själva utbilda. På små kårer så är man beroende av att när det väl händer något så måste alla i den lilla styrkan behärska det mesta. Oavsett hur mycket förebyggande som man jobbar med så kommer fortfarande olyckor att ske och då hjälper det inte att personalen har goda kunskaper i förebyggande om de inte också kan hantera det praktiskt. De som drabbas ser nog hellre ett snabbt och bra omhändertagande en ett taffligt agerande på olycksplatsen. Få av de jag sett har många inte heller hemifrån lärt sig så mycket praktiskt tänkande. Det blir mer jobb för dagens arbetsledare då de måste tänka åt brandmännen. Detta märks de ggr det är många nya SMO are inne på skift. Man kanske borde dela SMO utbildningen i 2 delar en för de som vill bli brandmän och en del för de som önskar en mer teoretisk utbildning med inriktning mot förebyggande.

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har *försämrats*

* Detta tycker jag är en otroligt viktig enkät. Hoppas personer från räddningstjänster där bilarna rullar mycket och där man verkligen kan göra bra jämförelse skriver i den här enkäten. Har sett alldeles för mycket gömmande av personer som inte klarar yrket men som är väldigt bra personer, då är det svårt att skilja på kunskap och person som arbetsledare och chef. Framförallt om det inte finns så många larm att referera till. Styrketester/kunskapsprov/praktiska tester är något vi måste jobba med, det är alldeles för lätt att sätta sig på rumpan och tro att allt ordnar sig..

* Jag tycker att MSB inte riktigt förmedlar en realistisk bild av arbetet i den kommunala räddningstjänsten. Vad avser rökdykarutbildningen så finns det stora brister på sina håll. För stora klasser, bra miljö under rökdykningen som inte ger en bild av verklighetens bränder och ofta lärare med lite praktisk erfarenhet av rökdykning. (men det finns naturligtvis goda exempel)

* SMO utbildningen måste grunda sig på verkligheten. Efter samtal med smo utbildade så framgår tydligt att livet på en brandstation inte är i närheten av vad man tror på skolan!! Vad är det för test man har för att börja på utb. 4,5 på gångband, det klarar vem som helst. Därmed inte sagt att man måste vara elit idrottare. Alldeles för många "wanna bees" slinker igenom systemet, dvs. betygen har den absolut högsta prioriteten, men allt för många har varken den sociala, fysiska eller praktiska förmågan. Alltså: högsta betyg = en plats på smo, fungerar inte, glöm det!! ..litet ex: söker vattendykare, 30 smo söker, 22 kommer, 17 st klarar inte uppvärmningen inför testerna, dvs!!! simma 400m i valfri takt!!!!!! Kvar står alltså 5 st!!!! Nu var detta ett ex på vattentesterna, liknande inträffar varje gång, även på sk varvet o liknande. Då skall nämnas att vi har sänkt ribban rejält mot för tidigare, (skall det behövas?) och även lagt in mkt mer praktiska moment! Slutord: Man behöver inte vara elit idrottare utan "hjärna", den tiden är förbi, men någon form av tester, intervjuer mm, måste bara finnas. Teori i all ära, men var finns jämvikten! Har hört från skolan att "det ligger på den enskilda individen att hålla sig i fysiskt trim". Håller inte!!! Det är oansvarigt både mot kårer och den enskilda. Den enskilda, för att man går med en falsk bild under utb. Ett samtal som ägde rum med en smo utb inför ett anst. test "....trodde inte det skulle vara så jobbigt att gå på 5,6!.....Har du tränat mkt då?... JA!Och vad har du då gjort?Jag spelade mycket basket i 6:e klass!!!!!! Han hade åkt 40 mil!! Tack!!

* Jag tror att räddningstjänsten förväntade sig en färdig brandman/förebyggare från SMO, så är det inte. Efter introduktion och en "lärlingstid" på ca ett år så fungerar SMO-utbildade brandmän lika bra som alla andra, och så har det fungerat innan SMO också.

* Brandmän måste handplockas efter lämplighet, ej efter betyg. Dom skall kunna arbeta i lag, ha arbetslivserfarenhet, god fysik. Det jag märker är att dagens SMO-are är större individualister än gårdagens. Inte alla, men alltför många. MSB borde nog fundera om SMO i nuvarande form skall finnas kvar.

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har *försämrats*

- * Det känns som om det är tid att se över och möjligen revidera utbildningsplan och intagningsrutiner efter att ha kört i samma spår ett antal år. Brandmanna jobbet har alltid varit och kommer i stora delar alltid att vara ett praktiskt jobb. Det går inte att ta loss skadade människor och släcka bränder med dator eller kulspetspennor. Dags för MSB att ta sitt ansvar för de elever som kanske inte är lämpade för brandmanna yrket.
- * SMO utbildningen borde ha mer praktiska utbildningsövningar, finns många elever som gått ut utbildningen som har mycket låg kunskap på de praktiska bitarna inom operativt arbete.
- * Många är för unga när de börjar SMO, vet ej vad de vill jobba med. Lönen som färdig BM är för låg.
- * Jag tror att vi anpassar oss till dom vi rekryterar, medan MSB säger en sak och gör på ett annat sätt. TEX säger att smo kommer att ha viss kompetens sedan stämmer detta inte, och då får vi problem, men löser det. TEX Ni skall anställa för mångfald, sedan utbildar man inte sådana personer osv. Man förstår inte helheten vi har ett arbete som skall göras.
- * Vi har anställt flera brandmän som gått SMO-utbildningen och de är mycket duktiga så jag tror inte att utbildningen är dålig utan det handlar om att många kanske inte vet vad som förväntas av dem när de kommer till en räddningstjänst. Vi är en liten räddningstjänst där alla våra brandmän jobbar operativt och det innebär att de många gånger hamnar i situationer som kräver handlingskraft, praktisk färdighet och förmågan att improvisera när det inte finns en färdig rutin som går att följa. Där tycker jag mig se en skillnad på dagens brandmän som kommer från SMO-utbildningen och de brandmän som förr kom från någon form av praktisk yrkesutbildning. Sen finns det många fördelar med SMO-utbildningen där man får en grund i det förebyggande arbetet som inte gårdagens brandmän hade med sig. Men jag tror att det vore bra med någon form av test innan man kommer in på SMO-utbildningen så man får lite koll på om personen är lämplig för ett brandmannajobb så man inte upptäcker det efter två år när man söker in på en räddningstjänst.
- * En mix av praktiska och teoretiska kunskaper fungerar nog bäst. Vi har tappat lite av dom praktiska färdigheterna med SMO utbildningen. Det fungerar nog till en viss gräns, sen får man nog börja tänka om. Tycker nog att dom praktiska färdigheterna är en större tillgång än dom teoretiska i vårt jobb.
- * Är handledare, tycker att SMO eleverna blir bättre och bättre för varje år men det finns mycket att göra. Vi får inte glömma bort att det finns många duktiga som inte har högskoleutbildning.
- * Arbetet på stationen har blivit lidande, där vi själva överser andningsskydd, motorsprutor, motorsågar, hydraulutrustning, lappa och laga slang, osv, osv. mesta arbetstiden är ju på station.
- * Ta inte in människor bara på betyg, vi börjar få för många teoretiker som brandmän, vi måste ha kvar de som kan arbeta med händerna också. Hög intagningskraven till utbildningen då det gäller fysiken. Många får svårt att ta sig in på heltidsstationerna som har andra krav på fysiken.

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har *försämrats*

* Jag har försökt att besvara frågorna utifrån ett brandmannaperspektiv. Ser MSB SMO-utbildningen som enbart en brandmannautbildningen? Som ren brandmannautbildning kan SMO ifrågasättas, t.ex. utbildningsinnehåll, tester, ålder-erfarenhet på de sökande, antalet antagna till utbildningen i förhållande till de arbetstillfällena som erbjuds.

* Bra med dessa enkäter. Räddningstjänsterna i Sverige måste hitta ett verktyg för att kunna utnyttja den kunskapen som våra SMO elever förhoppningsvis besitter när de kommer ut till oss. MSB Ni måste ställa högre krav på SMO – utb. Kanske redan från början vid intagningen.

* Varför lägger inte MSB in "blåljusutbildning" i sina kurser/utbildningar titta på Polisen/tullen, det farligaste en räddningstjänst gör i dag är kanske att vistas efter vägarna med tunga fordon och i många fall oerfaren personal med tunga fordon dessutom stressade och i många fall ensamma med begränsad lokalkännedom. I många fall är det skrämmande lit som SMO elever känner till om friväg och vilka krav som måste uppfyllas vid de olika kriterier som vi kan köra under. Att det är ett arbetsgivaransvar och att det finns policy för hur det skall fungera är en sak men då tiden och personalen för att vidareutbilda våra nya arbetskamrater inte finns till. Räddningsutrustningen som dom skall kunna handha ensamma och kunna lösa enklare problem med. I gamla brandmanna-utb fanns det motorlära kanske den tråden skall tas upp, att koppla ihop ett batteri och förstå vad som är skillnaden på + och -, konsekvensen om man inte kopplar rätt, förstå skillnaden mellan 12v och 24v mm. Förebygga olyckan.

* Jag gick förman utbildningen när dåvarande SRV startade SMO utbildningen, våran klass fick göra en utvärdering åt SRV vad vi tyckte om utbildningen. Redan då varnade vi för den dåliga fysiska statusen samt deras brist på praktisk erfarenhet. Man lyssnade inte då. Hoppas att de lyssnar mer nu. Det är skrämmande när nyutbildade brandmän inte klarar 250W på mattan eller kan simma eller vet vad en skiftnyckel är samt inte kan hantera klippverktyg, kap eller motorsåg när de kommer från utbildningen.

* Det är alltid värdefullt med goda teoretiska kunskaper. Jag tycker att man måste ha bägge delarna. Men jag tror att det kan vara svårt att bygga upp en god praktisk kunskap om man saknar handlag och arbetslivserfarenhet. Jag kan se en risk i att de flesta som går SMO är unga människor med lite arbetslivserfarenhet. Under början av -90 talet så rekryterade en del brandförsvaret med stor tyngdpunkt på fysisk styrka. Senare innan den nya lagen och SMO utbildningen trädde i kraft så är min uppfattning att de i större utsträckning vägde in praktisk kunskap och arbetslivserfarenhet. Jag tycker att det var en positiv utveckling som ledde till en bredare kompetens inom räddningstjänsten. Jag har förståelse för att det idag krävs en större teoretisk kunskap. Jag tror att framtidens brandman/kvinna måste ha en bra balans mellan båda delarna om vi ska kunna arbeta med alla uppgifter. Jag tycker att det är en bra och viktig enkät. Jag hoppas att MSB uppmärksammar resultatet.

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har *försämrats*

- * SMO eleverna kommer oftast direkt från gymnasiet, de har liten praktisk erfarenhet av verktyg. Tidigare så hade man oftast jobbat 3-5 år innan man kom in som brandman. Detta gör att man måste planera övningar så man får med verktygsdelen ordentligt. Det svåra är att få till rutinen med verktyg.
- * Jag anser att ingen ska nekas antagning till SMO – utbildning p.g.a. sämre praktisk färdighet. Det borde vara skolornas skyldighet att lära eleverna de praktiska moment som är mest förekommande inom brandyrket. Minst en timme i veckan i två år så kan alla hantera en kapmaskin, motorsåg etc. när de söker till räddningstjänsterna som operativt bm.
- * Att de fysiska intagningskraven till SMO-utbildningen måste höjas, så att de motsvarar anställningskraven i kommunerna. Det skall inte vara så att man sänker kraven i kommunerna. Lärarledd fys måste in i SMO- utbildningen.
- * Jag tycker att man skulle kortat ner skolan. Det första vi får göra med dem när de kommer är att få upp tempot på dem. Jag tror också att lika lite som att alla inte är lämpade att stå inför en klass så är alla inte heller vad gäller t.ex. rökdykning, vi kommer nog att bli mer specialister istället för att bli bredare, OM DET SKALL BLI NÅGON KVALITET PÅ DET VI GÖR. Tyvärr så kommer det att hända någon olycka innan beslutsfattarna får upp ögonen.
- * Angående fråga 27 så tycker jag inte att det går att gradera i prioritet från 1-5. Samtliga punkter är lika viktiga . Det känns som att du har fått in två frågor i en . Jobbar man operativt så finns det en prioritet och jobbar man förebyggande så finns en annan.
- * Dom elever jag pratat med säger att utbildningen lätt kunnat kortas ner till halva tiden. Mycket dötid. Dessutom ingår ämnen som inte är relevanta för yrket.
- * SMO- utbildningen är i stort en bra utbildning men det fattas mycket när det gäller den praktiska biten. Det är kanske för att det blir för dyrt men praktiska övningar, jag tror att många räddningstjänster skulle vilja komma till skolorna och öva med SMO eleverna under deras utbildning . Lia praktiken blir lite av en dålig prao efter som eleven inte deltar som dom borde dom åker nog mest som medåkare i t.ex. stegbil.
- * För stora klasser= sämre förberedd personal som kommer från klasserna till rtj. Tydligare vid antagningen att det är svårt att få jobb, alla kanske inte passar att bli brandmän. Tydligare vid antagningen att utbildningen riktar sig till ett brett område= inte bara till de som vill blir brandmän operativt.
- * Det är viktigt med arbetslivs erfarenhet det är mindre bra att börja SMO direkt efter gymnasiet och kanske aldrig prova något annat.

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har *försämrats*

- * Just idag tas det enbart in SMO i vårt förbund. Jag skulle vilja se arbetsgivare som mixar med äldre mer erfarna f.d. snickare-plåtslagare –sjuksköterskor etc. och dessa ”nya” hungriga SMO:are. /Tack för en bra enkät!
- * Beroende på vilken bana man väljer efter utbildningen. Väljer man att arbeta som brandman får man för lite praktisk övning. Väljer man ett mer administrativt arbete ex. vis på tillsyn eller ett konsultföretag behöver man kanske mer teoretiska kunskaper. Man behöver kanske ha 2 olika utbildningar beroende på vilken inriktning man väljer.
- * Det är ett lyft för räddningstjänsten att få in den teoretiska kompetens som SMO medför. Men för att kunna hålla den operativa förmågan, måste något förändras.
- * Se till att ta in fler elever som har arbetslivserfarenhet istället för toppbetyg. Man bommar många bra människor på det sättet. Alla kan inte bli teoretiker i räddningstjänsten, det utförs fortfarande mycket praktiskt arbete i kårerna. Se till att eleverna förbereder sig på den fysiska biten av arbetet. Har man två år på sig bör man kunna träna upp en fysisk nivå som är godtagbar för de flesta kårer.
- * Det finns många bra tjejer och killar som går eller har gått SMO utbildningen men sedan utbildningen startade och kommunerna prioriterade SMO utbildningen tycker jag att urvalet tidvis varit begränsat. Det har inneburit att man anställt en del individer som kanske inte är de optimala brandmännen. Man har helt enkelt fått finna sig i en mindre lämplig individ och göra det bästa av det. Om MSB hade haft samma krav som kommunerna står bakom skulle det bli enklare att anställa och få rätt individer.
- * Jag har intrycket att utbildningen i stort fungerar bra. Det är intagningen till SMO som inte ger en ärlig bild av vad som förväntas eller behövs ute i kommunerna. Praktisk färdighet är viktigt när du jobbar operativt!
- * Någonstans måste man ändra intagningssystemet och utbildningen. Hårdare fyskrav, intervjuer och praktiska tester vid ansökningsen. Idag är det på tok för lite praktiska brandmannafärdigheter på utbildningen. Man förväntar sig att brandmannen skall vara ”flygfärdiga” när de kommer till brandförsvaren. Annars måste de utbildas igen 8-10 veckor. Man kanske skall specialisera sig efter ett tag på SMO, så man inriktar sig på brandmannayrket. Idag är den gamla 15 veckorsutbildningen bättre.
- * Jag tycker att de vi anställt med SMO-bakgrund är generellt sett ambitiösa, vetgiriga, hungriga och bra människor. Det jag kan fundera kring är vilka vi missar i uttagningarna till utbildningarna, de som inte når upp till betygsnivåerna som krävs, men som lätt skulle klara av utbildningen. Jag tror att idag reder vi oss mycket tack vare att några äldre i skiften innehar denna praktiska kunskap. Om några år är de borta och då har vi inga erfarenheter från andra yrken. Styrken i ett skift har varit just att vi besitter olika kunskaper, förmågor, och yrkeskunskaper. Tillsammans är man då väldigt bred i ett problemlösande. Alla med samma bakgrund kan jag tänka mig skulle begränsa denna förmåga.

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har *försämrats*

* Det är inte rimligt att man skall gå 2 år på högskola för att jobba som brandman. Jag tror att det är en riktig flaskhals för att vi skall få en större spridning på dom som söker till brandförsvaren, det måste finnas en annan väg in till räddningstjänsterna. Både tjejer och killar som har jobbat ett antal år är nog inte så sugna på att ta studielån för två års studie och dessutom inte veta om man får jobb inom räddningstjänsten. Ett förslag är att man får anställning på ett brandförsvaret, under tiden har man någon typ av distansutbildning i MSB regi, slutet av utbildningen åker man till någon av MSB:s skolorna och avslutar kursen med t.ex. 8 veckor på skolan. Idag kan man ha gått i skola 14 år utan någon arbetslivserfarenhet eller någon praktisk erfarenhet. Jag tror inte att vi på brandstationerna eller SMO-utbildningen kan utbilda någon så att man blir praktisk det är en fallenhet som man har eller ej. Vi kan lära ut handhavande och teknik. En förklaring till fråga 27. Alla påståendena är viktiga, men dom som jag har satt högst är sånt som måste fungera när man är på larm medborgarna förväntar sig att vi löser uppgiften. I mindre styrkor är det viktigare att var och en kan hantera vår utrustning på rätt sätt. Där finns inte tid till direkt styrning. Förebyggande arbete skall vi självklart också göra men där har vi tid att förbereda oss på ett annat vis. Genom att söka information om det ämne vi skall informera om.

* Hej jag kan ta mig själv som exempel jag är vad man kan säga en bonnapojk uppväxt på landet alltid fått jobba hemma och även borta när åldern blev rätt, har också alltid velat arbeta. Bestämde mig tidigt för att bli brandman, slutade gymnasiet samtidigt som SMO-utbildningen startade. Har då även sprungit på brandkåren sen jag var liten på ungdomsbrandkåren och övat med deltid helt ideellt. Kom inte p.g.a. betyg som är det enda man tar hänsyn till. Läste ett helt år extra för att få upp betygen. Kom in helt otroligt som 69: onde reserv. Kom de till en tvärs prova på dagars utbildning de lilla jag lärde mig nytt är ju barnsligt! Det roliga är att jag var den första i min klass som hade fast jobb en termin innan jag slutade. Ändå var jag ju den med sämst intagnings betyg! Det kan man ju fundera på! Idag har jag läst både Tillsyn A och Räddningsledare A och är 26 år! En som jag som inte har de högsta skolbetygen men har det som en brandman skall klara innan jag ens börjar utbildningen får ingen chans i dagens system! Se på polisen de tar in lämpliga personer och inte stirrar sig blid på ett betyg! Hoppas vi ser en ändring snart! Yrket håller på att förlora status tyvärr kommer troligen inget ske innan det kommer inträffa någon olycka! Bra att någon vågar säga ifrån!

* Se över intagnings kraven många blir lurade in i en utbildning som inte ger dom något jobb pga. att kraven (fysiskt och praktiskt) ute på kårerna är mkt högre än det som krävs för att komma in på SMO.

* Dom SMO elever vi anställt som har praktisk yrkesutbildning fungerar mycket bra. Man ser en klar skillnad på dom som inte har någon praktiska utbildning när det gäller situationer där man behöver improvisera och fatta egna beslut. Sådant som ligger utanför det vi övar. En annan skillnad generellt mellan SMO och de äldre är att SMO elever prioriterar arbete med datorn framför tråkigare traditionella arbetsuppgifter.

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har försämrats

* Brandmannayrket är och kommer att förbli ett praktiskt yrke. Saknar man fysiken och den praktiska färdigheten kommer man i dag, när styrkorna blir mindre och mindre, inte att platsa. Självklart ska man ha goda teoretiska kunskaper och god förmåga att kommunicera med människor, men de kan aldrig ersätta den praktiska förmågan.

* Problemet är att ungdomar ej varit uti arbetslivet innan de går smo och ej jobbat med "händerna". Visst kan man öva men detta inkräktar på tillsyner bostäder och information skolor. Ett annat problem är mindre styrkor och då måste alla kunna allt

* Livserfarenhet slår teoretisk utb. med hästlängder när man skall jobba med människor i nöd!!!!
Man kan aldrig läsa sig till livserfarenhet!!!

* Finns ingenting i utbildning om utryckningskörning. Vilka lagar vi följer för att kunna köra i trängande fall.

* Då vi nu bara tar in till smo på betyg och tappar ex. hantverkare och annat praktiskt folk så är det viktigt att vi utökar det praktiska lärandet både inom smo och på stationerna

* Stora skillnaden på dagens nyanställda är att de inte har någon arbetslivserfarenhet att tala om. Definitivt inte något inom praktiska yrken. Alla kan lära sig efter hand, men det är så mycket annat som också måste övas, att de praktiska momenten med tunga maskiner endast berörs ytligt. Säkerhetstänket som vi har innebär dessutom att vi inte vågar/kan öva på komplexa situationer utan att tumma på skyddsföreskrifterna. Dessa bryts vid larm. Har man ingen erfarenhet av vad som kan hända då, finns det risk för skador.

* Jag tror att de större räddningstjänsterna har ett mindre problem med nya utan den kunskap man eftersträvar eftersom man i större utsträckning kan välja mellan fler antal sökande. Risken är att alla blir stöpta i samma form och kan samma saker. Styrkan hos många räddningstjänster är än så länge att det finns olika kunskaper hos olika personer utöver grunden för att vara brandman. Det gör att det oftast finns någon med lite mer kunskap än de andra oavsett vilken situation man ställs inför. Detta är en stor styrka som bör kunna bevaras.

* Anser att ett av inträdeskraven till SMO bör vara någon form av yrkesutb. som är relevant förknippat med brandmannayrket t.ex. bilmek, elektriker, radio/tele/data.

* Ni tar fortfarande in mer elever till utbildningen än som får jobb. Tråkigt för en några år gammal utbildning är inte så mycket värd om du inte jobbat inom yrket. SMO-elever har en bra utbildning men saknar ofta praktisk erfarenhet av arbetslivet. När jag började var det snickare, bilmekare m.m. som fick jobb. Praktiskt lagda människor. Idag saknas livserfarenhet. Jag tror att man skall ta in SMO och andra till yrket.

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har försämrats

* Till att börja med är detta en väldigt dålig enkät att fylla i. Gör den t.ex. som en pdf med låsta rutor med ifyllnads fält. Inte som ett olåst word-dokument där man kan hoppa och ändra som man vill. Vidare finns det mycket att ha synpunkter på. Kontentan av hela detta med SMO kan bara sammanfattas som ganska så misslyckat. Det visar om inte annat rekryteringarna på många håll där man, som hos oss, inte tar in SMO:are. Sedan 2006 har vi anställt 6 st personer. 1 st är SMO:are. Nästa som kommer att anställas är en som gått på långtidsvik och har Räddningsinsats som utbildning. Den bästa personalen får vi genom att ta in intresserade deltidsbrandmän på vikariat. För det första vet vi då mycket om personen i fråga redan innan. Han får sedan chans att växa in i heltidsjobbet och kan sedan om allt stämmer anställas. Oftast är detta en person med goda kunskaper om livet och kan så mycket mer än en 22-åring från skolbänken. Vidare så får vi en person från orten som har familj och vänner här och stannar kvar. Vi hade för ett par år sedan en SMO:are på visstidsanställning på ett projekt. Han var från XX. Hade vänner och flickvän där. Han skulle vara hos oss ett år och hade chans på en fast anställning men slutade efter 7 månader när han fick ett jobb på Räddningstjänsten XX. Detta är ett problem för oss på landsbygden. Givetvis är det "häftigare" för en 25-åring att vara i storstan än i en liten kommun. Förr valde kommunerna vilka man ville skicka på brandman heltid. Man valde dom som var ngt att ha. Idag är det bara betyg som gäller för att komma in på SMO. Vi har inget att säga till om att få in ngn vi vill ha. Som exempel kan tas den deltidbrandman vi har på långtidsvik. När vikariatet går ut är det inte säkert att det stämmer med att han direkt får fast anställning. Han vill gå SMO och har sökt. Vi anser att han är en mycket bra brandman men kan komma inte in pga. att han inte har toppen betyg. Han har godkänt i allt och full behörighet. Detta är helt fel. Här skulle det nu finnas en väg in där ett antal platser var vigda åt att kommunerna själva fick göra urvalet. Kan lova att han skulle bli den bästa SMO:aren på sin kurs med störst chans till jobb. Så en uppmaning till MSB är: GÖR OM OCH GÖR RÄTT. Fråga hur räddningstjänsterna ute i landet vill ha det. Det är till oss ni skickar folk som vi inte vill ha. Se till verkligheten. Det går inte att "spotta" ut ett antal hundra "brandmän" vart år och lura dom att tro att dom ska kunna jobba ute som brandmän. Det finns för det första inte så många tjänster. Omsättningen är väldigt låg på räddningstjänsten sedan är det allt det som jag skrivit innan. Dom får inte jobb för vi plockar komptent personal inom deltidskåren.

* Hur kan det komma sig att flertalet kvinnor, som kommer direkt från SMO-utbildningen, vi antagit till test inte orkar genomföra ens det grundläggande fysiska provet på rullband?

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har *försämrats*

* Många som är SMO är unga och har lite livserfarenhet och kanske aldrig varit ute och jobbat. Det kan innebära att de inte haft möjlighet att utveckla sitt praktiska kunnande. Man kanske inte vet om man har anlag för det, utan att det är mest det teoretiska kunnandet som har övats. Konsekvensen kan då bli vid en antagning att man kan betraktas som en icke praktiker och bara en teoretiker. En egenskap för den sakens skull inte behöver vara sämre. Dessa människor behövs också. Många olika egenskaper i grupp skapar ett brett kunnande i gruppen som helhet. Med vänlig hälsning

* Tycker fortfarande att den "gamla" utbildning 15 veckor gav otroligt mycket på kort tid med bonusen att man hade jobbat lite som brandman innan man åkte iväg. Vi har många duktiga och trevliga SMO are hos oss men jag trodde att de skulle kunna mer efter 2 år och då menar jag både teoretiskt och praktiskt. De tycker själva att tempot under deras utbildning var ganska lågt med lite fokus på det praktiska.

* Man måste ta tag i kvoterings intagningarna annars kommer det inte att finnas några praktiska brandmän kvar utan endast teoretiska. En blandning är bra men man måste ändå kunna jobba praktiskt för olyckor kommer alltid att ske oavsett hur mycket förebyggande man jobbar.

* Många SMO-are är mycket kompetenta i sin roll och tillför mycket när de påbörjar sin anställning. Det blir dock problem då man inte har någon körvana från personbil och har lyckats ta C-kort. Det har gått på guds försyn vid tillfällen... Vi har framfört önskemål om att eleverna ska få möjlighet att "jobba" med vanligt förekommande handverktyg under sin utbildning och vi har uppmanat nyanställda till att ta för sig samt att de fått hjälp och stöd. Ibland har man dock lite mindre möjlighet att ta till sig praktisk förståelse. Det är svårt att söka fel om man ex. inte vet att det finns tändstift i en bensindriven motorspruta när man ställs inför att sprutan inte vill starta. Pratade med en tjej nu i veckan som är intresserad av brandmannayrket. Hon har ännu inte lagat en cykelpunka. Hon kommer att ligga efter med sin praktiska läggning från start då hon inte övats på att skruva med enklaste handverktyg. Hon har dock väldigt bra skolbetyg men är bestört över att behöva läsa mer, skulle jättegärna utbilda sig till brandman för att få jobba med händerna. Jag ser problem i uttagningen till utbildningsplatserna, många utbildade har en naturvetenskaplig eller samhällsvetenskaplig bakgrund vid vår nu pågående rekrytering. Det är kanske en för teoretisk bakgrund för en del brandmän. Det kan på sikt bli problem med praktiskt kunnande och teknisk problemlösning med tillräckligt gott resultat om det fortgår vad gäller praktisk läggning och erfarenhet. Det är inte en könsfråga då problemen finns hos både killar och tjejer, dock upplever sig tjejer mer "granskade" av kollegor. Distansstudier ställe jag mig mycket frågande till. För de flesta "yngre" sökande som antas till distansstudier framstår det en saknad av livserfarenhet. 16-18 poäng för att antas, kanske i vissa fall ger fel "lämplighet" inför sin utbildning till brandman.

* Anpassa intagningskraven efter de krav som ställs ute på kårerna för att inte "lura" eleverna.

* Jag tycker att skolorna "släpper" igenom människor som inte alls passar till yrket .

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har *försämrats*

- * MSB bör ha ständig kontakt med räddningstjänsten så att utbildningen anpassas hela tiden.
- * Det är en brist med att läsa så mycket hemma gemenskapen försvinner många är individualister och inga lag gubbar. Ingen av dom har fått göra lumpen. Tillbaka med internat och god sammanhållning i klassen
- * Första 3 mån i smo utb. Skall vara samma grundläggande som gamla brandmanna utb. 15veckors
- * Vi har märkt att måna SMO elever har en god förmåga med Data, som ej kan utnyttjas vid skarpt läge. Brandmän ska vara kreativa och kunna hitta på nya lösningar vid varje enskilt läge. SMO kör ofta fast på att så har vi inte lärt oss. Det är inte bra att börja som Bm. direkt efter en skola, arbetslivserfarenhet behövs. Det känns som att man har för höga krav på Läs o Datakunskap. Bm ska kunna arbeta med händerna och huvudet. Det krävs mycket av Bm i första läget när man kommer fram till en olycka.
- * Tror att hantverks kunskapen inom räddningstjänsten kommer att sjunka när de personer som har hantverksutbildning och arbetes erfarenhet inom hantverkare yrken slutar. Eftersom det inte anställs några nya personer med dessa kunskaper/erfarenheter. Om man ska rekrytera dem själva eller om det är MSB som ska locka dessa personer till sig. Det bästa är nog att man gör ett gemensamt försök.
- * Tyvärr har det praktiska fått ge vika för det förebyggande arbetet. Det borde gå sida vid sida!
- * Att ha ett praktiskt anlag är inte det viktigaste, det är lika viktigt som allt annat. Det är ju helt solklart att en hantverkare kan hantera verktyg bättre än en som aldrig jobbat med något praktiskt.
- * Svårt att svara med korta kryss-svar på frågor som kan utvecklas. En röd tråd som följer hela frågeställningen är väl att det handlar mycket om politik. Man har ju bestämt att SMO utb. gäller i Sverige. Kommunerna har ingen möjlighet att påverka vilka som antas till utbildningen och man har bara dessa att välja på när man sedan skall anställa personal. Brandmanna yrket handlar oerhört mycket om social kompetens och problemlösningar i olika situationer. Svårt då när man bara tittar på betyg för att bli antagen till SMO utb.
- * Erfarenhetsmässigt vet jag att brandmannayrket är och som jag tror fortsättningsvis kommer vara ett tungt smutsigt och fysiskt/psykiskt krävande arbete. Det är något som måste hållas i minnet när intagningar och utbildningar utarbetas. Brandmannayrket passar inte alla. Trots riksdagsbeslut om motsatsen.
- * Mindre styrkor, färre brandmän och sämre utbildning för många utan praktiska färdigheter är en dålig ekvation. Det allvarliga är att de personer som kommer in på SMO blir normgivande för den nivå som krävs för yrket. Ex. personer som inte är lämpliga av flera skäl kommer in på SMO men får därefter inget arbete inom räddningstjänsten. Dessa personer klagar högljutt över tuffa och orimliga tester? Headhunta de personer som man vill ha som brandmän så kommer mycket att lösa sig.

Forts Bilaga 8 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har *försämrats*

* Jag tror att tidigare tog man folk som redan hade en yrkesutbildning t.ex. snickare elektriker bilmekaniker beroende vad man behövde på stationen. Idag får vi nog vänja oss vid att så är det inte utan att det är ungdomar utan någon yrkesutbildning som söker SMO. Och det känns lite som man får ta det från grunden igen när det gäller de praktiska bitarna för nyutbildade brandmän. Och det är helt okey om det finns fallenhet för att lära sig.

* Förebyggande + teori i all ära men som brandman vid en ev. utryckning har olyckan redan skett och alla är individuella, då krävs det att på bästa möjliga sätt lösa ett problem som man står inför, vilket innebär att man ofta kommer utanför de teoretiska "ramarna" och man behöver ofta jobba praktiskt

* Kan inte rangordna fråga 27 därför att jag tycker att en brandman skall vara mycket duktig på alla dessa punkter. Min grundinställning är dock att brandmannas jobbet i högsta grad är ett praktiskt arbete utvecklingen har ändå fört med sig att man idag också måste ha en större teoretisk kunskap. Detta betyder att det ställs ännu högre krav på brandmännen idag men som jag ser det så är det väldigt viktigt med den praktiska kunskapen.

Bilaga 9 Övriga kommentarer från respondenter vilka svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har förbättrats/oförändrat/vet ej

Övriga kommentarer från respondenter vilka svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har förbättrats/oförändrat/vet ej sedan SMO-utbildningen trädde i kraft

* Det som skulle testas vid intagningen till SMO är att de klarar rullbane testet enligt ålder relaterade hastighet. Inte på 4,5 för alla. Eftersom annat gäller vid anställningar.

* Det borde vara krav på att klara 250W på rullbandstestet istället för 200W som det är idag. Det kommer personer från SMO-utbildningen som inte klarar nyanställningskraven efter att ha studerat och haft möjlighet att träna i två år, och de verkar inte medvetna om att det finns ett sådant minimikrav.

* Man kan inte ha som målsättning inom MSB att 40% av alla nyanställningar som görs ska vara kvinnor år 2014, om man inte gör något åt intagningssystemet. Som det är idag uppmanar man ju, indirekt, kårerna att gå ifrån smo kravet vid nyanställning. Kvotera in efter hur målsättningen för yrkeskåren sätts. Kör en termin allmänt, sen inriktat. 4 terminer?? Intervjuer och individuell prövning? - Självklart!

* Nya smo elever är runt 20 årsåldern, det behövs folk med lite mer livserfarenhet. Själv läste jag när jag var 28, och det ser jag bara som ett plus. Man skulle kunna piska på eleverna litegranna gällande träning, vi har många som inte klarar testerna och det är pinsamt för oss som läst smo, för det är ofta det som snacket går omkring.

* Praktiska kunskaperna har inte så mycket att göra med SMO utbildningen som jag ser det utan mera med att man har sänkt antagningskraven dom sista åren för vissa grupper

* Enkäten var något ledande mot att SMO elever inte har tillräckliga praktiska färdigheter. När det gäller rekrytering till SMO: Skapa 2 parallella spår i SMO-utbildningen 1) Operativ räddningstjänst och 2) Förebyggande. Vid antagning till den gren som siktar på operativ räddningstjänst bör ett standardiserat antagningstest genomföras i MSB:s regi innefattande fys, praktiska färdigheter, psykiska och sociala faktorer m.m. (Exempel: polisen, flygvapnet m.fl.). När sedan eleverna är utbildade behöver inte varje räddningstjänst köra på med sina egenhändigt komponerade tester in absurdum. Vi vet att alla gått igenom testerna och är godkända genom sina examensbevis. Tryggheten ökar för eleverna, rörligheten ökar inom brandmannayrket-samma krav gäller överallt, en SMO-elev får högre status genom den kvalitetsstämpel som följer med att eleverna vid antagning gått igenom detta förfarande.

* Jag har ganska mycket åsikter kring detta och du är välkommen att kontakta mig på 070X-XXXXXX. Som ansvarig för rekrytering i vår organisation är det här en kärnfråga för mig. Mvh XX

* MSB måste lägga utbildningstiden så att det passar kommunernas uttagning till vikarier, så att de har större chans att få ett vikariat på sommarloven. Anpassa uttagningen till SMO utbildningen så att fler som verkligen vill och passar att bli brandmän kan bli antagna.

Forts Bilaga 9 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har förbättrats/oförändrat/vet ej

*Min syn är positiv på de som kommer från SMO utbildningen, vi på vår kår har haft tur och hittat rätt personer som passar in hos oss. Men jag tror att räddningstjänsterna ska vara mer involverad i antagningen till SMO. Att den sökande börjar som vikarie och att rä,tj får rekommendera personen till utbildningen och inte bara tittar på betyget. På så sätt verkligen hitta de personer som är lämplig.

*Eftersom vi "bara" har en Smo-utbildad brandman i deltidskåren som vikarierar heltid till och ifrån, är det svårt att göra jämförelsen. Men generellt har jag den uppfattningen att SMO är en teoretisk uttagning som också leder till en hel del "teoretiker". Därmed inte sagt att alla är det. Jag tycker att arbete som brandman skall ge "yrkespoäng vid uttagning till utbildningen. I allt väsentligt är det bra om en brandman har ett yrkeskunnande. Generellt tycker jag att brandman inte skall vara ute och "brandsyna" och utbilda, det skall göras av proffs med utbildning , erfarenhet och inte minst motivation. Det finns så mycket annat vi kan göra på vår jourtid, t.ex. service, kontroll och underhåll av handbrandsläckare, rökluckor, automatlarm mm.

*Nackdelen för SMOarna är oftast att de inte har arbetslivserfarenhet, där de skaffat sig en del praktiska färdigheter. Men det är inte avgörande, utan det är till stor del personliga olikheter, det finns många icke smoare som inte har så goda praktiska färdigheter. Brandmannayrket är numera så mångfacetterat så att de praktiska färdigheterna är kanske inte alltid viktigast, utan det kan ibland vara teoretiska, eller ofta social kompetens som är viktig. Framför allt är det viktigt att kunna möta folk. Jag tror kanske på någon form av intervju för att se att det är en lämplig (hur man nu ska se det) person som söker smoutb. Framför allt kan det vara bra att se om alla är bekanta med vad brandmannayrket innebär, och att det minsta som krävs är 250 watt på mattan , det bör man gör med lätthet efter att gått två år i skolan och kunnat förbereda sig för det

*Jag tycker att de söker SMO skall informeras om vilka krav kårerna har på dem tex angående fysik och praktiska färdigheter, om man sedan ska söka jobb som brandman. Vidare borde det likt polisen vara ett lämplighetstest innan man kommer in på utbildningen, kunskap och fysik kan man träna upp men ens personlighet är svårt att ändra på.

*Jag önskar att det vore mer praktisk utbildning i handhavande av verktyg i SMO-utb.

*Det har framkommit att brandmän som rekryteras från SMO-utbildningen inte har samma praktiska kunskaper, gällande verktygshantering, som tidigare rekryterade brandmän. Jag har dock ingen i min grupp som är SMO-utbildad brandman.

*Jag tycker det är bra om det inte enbart är betygen som skall avgöra om man skall komma in på SMO. Arbetslivserfarenhet tycker jag är minst lika viktigt.

*Utbildas det fortfarande fler SMO-elever än vad det finns brandmannas jobb i Sverige? Med tanke på antalet utannonserade tjänster inom brandsverige jämfört med antalet utbildade SMO-elever känns det som om många går en två-årig utbildning helt i "onödan".

Forts Bilaga 9 Övriga kommentarer från respondenter som svarat att den praktiska färdigheten hos nyutbildade brandmän har *förbättrats/oförändrat/vet ej*

*Om det är så att det finns en arbetsmarknad för SMO utbildade utanför den kommunala räddningstjänsten så tycker jag inte att praktiska tester och alltför omfattande fystester ska finnas som krav för att komma in på SMO utb. Dessa tester bör ligga vid rekrytering till kommunal räddningstjänst istället. Dock skall testerna vara relevanta och spegla kraven som ställs i brandmannayrket. Hoppas på ett enanade av dessa som följd av Winternets utredning.

*Frågan om den praktik som förekommer på skolorna är adekvat och måste kopplas till utbildningens längd och den "luft" som finns i utbildningen. Man kan också fundera på Räddningstjänstens mottagande av nya medarbetare och de uppgifter de får vid anställning, ofta börjar man fortfarande längst ner i hoerarkin och får då traditionella uppgifter som ej harmonierar med utbildningens mål. De nyanställda behöver erfarenhet av "riktiga" larm och människor i nöd innan man trovärdigt kan börja utbilda och utföra enklare tillsyner tex. Utbildning och teori är en sak men måste kopplas med erfarenhet innan den blir fullt ut användbar så dagens system är inte fel men kan förbättras med bra ledning från Räddningscheferna vilka jag inte tror har full koll i frågan.

*Tycker det är fel att man inte längre kan jobba sig till en brandmannatjänst på heltid genom att börja som deltid. Visa framfötterna där och sedan bli erbjuden en tjänst på heltid. Nu kräver nästan alla räddningstjänster att man har gått smo. Har man inte betyg som räcker till, så kan man inte utbilda sig till brandman. Märkligt! Att man kräver ett rullbandstest på 4,5 km till smo utbildningen fast du i själva verket måste klara 5,6 km för att få en anställning som brandman. Anmärkningsvärt!

*Tyvärr har SMO-utbildningen gjort att många duktiga brandmän som jobbar som deltidsbrandmän blivit utestängda från att söka heltidstjänster. Det finns stora vinster med att anställa deltidsbrandmän till heltiden = stort praktiskt kunnande, ARBETSLIVSERFARENHET!! M.m Inget ont om Bm som kommer från SMO utb. Men de flesta har INGEN arbetslivserfarenhet alls, vilket kan vara en stor nackdel. T.ex. arbeta i grupp, social samverkan, respekt m.m.

*Att man får göra ett rullbandstest tidigt i utbildningen , så att kraven inte kommer som en överraskning

*Jag tror det är viktigt att tydliggöra för de som tänker sig en framtid inom det operativa att det krävs hög grad av praktiska färdigheter. Jag tror att en chansar lite, och så blir de besvikna när det inte riktigt funkar vid antagning till en tjänst. Antingen ser man till att utbilda de som inte har det praktiska eller så höjer man intagningen för de som önskar operativ tjänst, man kanske skulle kunna välja en inriktning redan när man börjar så ser det ju ut inom vissa utbildningar.

*Viktigt att rätt personer väljs samt att dom fysiska kraven vid antagning skall vara lika med dom som gäller vid ansökning till jobbet som brandman.

*Oavsett utbildning krävs erfarenhet som brandman för att bli riktigt bra i yrket. Eftersom tekniken hela tiden utvecklas krävs att man är intresserad av att lära sig nytt.

Bilaga 10 Kravprofil och testförfarande vid rekrytering av brandman vid Helsingborgs Brandförsvär

Arbetsgrupp:

Glenn Borgkvist, Jerker Svensson, Thomas Olsson, Tom Landgren, Petra Nord

Steg 1/Grundläggande krav

Urval sker utifrån de skriftliga ansökningarna.

- Räddningsverkets SMO-utbildning, 2 år, med betyget godkänd alternativt annan räddningstjänstutbildning (brandman heltid) med betyget godkänt.
- Rullbandstest 250W enligt krav i AFS (Se lista över testställen via SRV:s hemsida). **Intyg bifogas ansökan max 6 månader gammalt.**
- Simkunnighet – Svenska Livräddningssällskapet, enligt Guldbojen (krav, se intyg) **Intyg bifogas ansökan, max 6 mån gammalt.**
- Synkrav enligt körkortsbehörighet C –Krav: Minst 0,8 i bästa ögat och 0,5 i sämsta ögat med eller utan korrektion (se vägverkets författningssamling 2 Kap Innehav i grupp II). **Intyg bifogas ansökan max 6 mån gammalt.**
- Körkort B, C-behörighet meriterande. Inom 6 månader från första provanställningsdag ska man uppvisa ett körkort med C-behörighet.
- CV – en beskrivning av dig i korthet samt utbildning och arbetslivserfarenhet.

Steg 2/Fysiska tester utifrån Räddningsverkets vetenskapliga rapport

De som klarar samtliga nedanstående tester går vidare till steg 3.

- Löpning – 3000 m på slät bana med maxtid 13.15 min
- Handgrepp – höger resp. vänster hand med minimum 420 N
- Stående längdhopp – minst 200 cm
- Z-stång – lyft till hakan 15 kg x 40 reps
- Bänkpress – 30 kg x 35 reps
- Rodd – 500 m med maxtid 1.45 min

Steg 3.

- Intervju och Presentationsteknik – framförande av utvalt ämne på ca 10 min.

Ett urval av de sökande till steg 4 görs efter intervju och Presentationsteknik.

Steg 4/Praktiska tester

- Sim- och dyktest
- Praktiskt test – typ av test kan variera. Tidsbegränsning 10 min
- Höjdtest
- Rumsuppfattning
- Varvet – arbetsrelaterat test. Ej tidsbegränsning

En samlad bedömning av testerna i steg 2, 3 och 4 görs och de som bedöms gjort totalt sett bäst ifrån sig går vidare i rekryteringen till steg 5.

Forts Bilaga 10 Kravprofil och testförfarande vid rekrytering av brandman vid Helsingborgs Brandförsvär

Steg 5

- Personlighetsanalys inkl djupintervju
- Hälsoundersökning inkl EKG maxtest – läkarbesök på företagshälsovården

En samlad bedömning av alla testerna görs och de som totalt sett bedöms kunna göra en god insats för Helsingborgs Brandförsvär erbjuds provanställning.

Steg 6

- Erbjudande av provanställning 6 mån.

Kommentar från arbetsgruppen

Dyktestet i steg 4 är endast utslagsgivande när rekrytering av en räddningsdykare är aktuell, men det är meriterande att klara testet. Simkunnighet för ytlivräddning är utslagsgivande, dvs. den del av sim- och dyktestet som testar simkunnighet.

Kravprofilen och testförfarandet har analyserats av arbetsgruppen utifrån verksamhetens behov och ett könsneutralt perspektiv. Testerna har av arbetsgruppen bedömts vara könsneutrala.

De fysiska testerna i steg 2 är beslutade utifrån Räddningsverkets FoU-rapport ”Brandmannens fysiska förmåga”, vilket är en vetenskaplig studie över vilka fysiska krav som ställs på brandmannen i uttryckande verksamhet.

Bilaga 11 Bedömningsunderlag för det praktiska testet vid Helsingborgs Brandförsvär

**HELSINGBORGS STAD
BRANDFÖRSVARET**

2007-03-17

BEDÖMNINGСУNDERLAG FÖR VINKELN

Nummer: _____

MÅTT I mm	
149 - 151	G
ANDRA MÅTT	IG

RÄTVINKLIG	
89 - 91 °	G
ANDRA °	IG

HÅLLBARHET	
FAST	G
LÖS	IG

UTSEENDE	
BRA	G
SKEV	IG

BEDÖMNING AV UTFÖRANDE	
ANVÄNDER VERKTYGEN PÅ ETT FÖREDÖMLIGT VIS, ÄR LUGN OCH METODISK I SITT UTFÖRANDE	VG
ANVÄNDER VERKTYGEN OCH LÖSER UPPGIFTEN PÅ ETT GODKÄNT SÄTT	G
DÅLIGT HANDHAVANDE MED UTRUSTNINGEN, SVÅRT ATT OMSÄTTA TEORI TILL PRAKTIK, UPPFATTAR INTE INSTRUKTIONERNA	IG

Bilaga 12 Instruktion för praktiskt test vid Helsingborgs Brandförsvär

Instruktioner

Av befintligt 45x45virke skall du tillverka en hållbar rätvinklig figur enligt skissen nedan. Innermåttan skall vara 150x150mm.

Ett 8mm armeringsjärn skall kapas till en längd av 100mm och monteras enligt skissen.

Du får använda dig av befintliga verktyg och hjälpmedel. Tänk på säkerheten och använd bara verktyg som du kan hantera. Tillhandahållen skyddsutrustning skall användas.

Återställ arbetsplatsen till det skick som den var när du kom.
När du är klar skriv ditt nummer på figuren.

Tid till förfogande är 10minuter.

